

בעזה"ת

זֶרַע קֹדֶשׁ בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ
זֶה אֶל־אֶל־י וְאֵנִי הוּא זֶעֱקוֹ וְשׁוֹרְרוֹ
(סליחה לכ' סיון לרבי שלמה הקטן)

קונטרס

זרע קודש בנים לא יִשְׁקְרוּ

חיזוק דברי אומתנו יוצאי מצרים
המצפים לתקוות נבואות נביאי האמת
והצדק בל יחיו בכחש הערב רב בעומק
גלות עקבתא ועקבתא דמשיח צדק
במהרה יבוא ויגאלנו והיה הוי"ה למלך

יו"ל לימי הבניים חדש ניסן ה'תשפ"א
שנת אדון יחיד ב"ה ממלא כל עלמין סובב כל עלמין לפ"ק
שנת הראנו הוי"ה חסדך וישעך לפ"ג
שנת שלשת אלפים שלש מאות ושלשים ושלש ליצי"מ

בעזה"י ימי המילואים בין גאולה לגאולה הראנו הוי"ה חסדך וישעך לפ"ג ה'תשפ"א

אמרו רבותינו ז"ל תניא שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, והוי מרגלא בפומיה דהחפץ חיים זללה"ה זיע"א דאיתא בזה תרתי א' דאיכא עצה לינצל מחבלי משיח, ב' דהעצה אחת היא וליכא אחרת, והיא, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

ועלינו לברר מהא דאיתא ביומא דף ט' דמקדש שני שיודעים אנו שהיו עוסקים בתורה ובגמילות חסדים, וחרב, מפני שנאת חינום, וללמדנו כי קשה שנאת חינום כג' עבירות חמורות שמפניהם חרב בית ראשון, א"כ למדנו דעסק התורה וגמילות חסדים אין בו די דכיון דלא הספיק להגן על הבית שלא יחרב, א"כ איך יגן לינצל מחבלו של משיח, וצריכים אנו לבאר ע"פ דברי הגמ' פ"ק דברכות דף ח' ע"א תניא וכו' פדה בשלום נפשי וכו' אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, וכתב רש"י פדה בשלום, זה שעוסק בדברי שלום דהיינו תורה דכתיב בה וכל נתיבותיה שלום וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא שמתוך שגומל חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו ובא לידי אחוה ושלום, ע"כ. למדנו שיש תפקיד פנימי להעוסק בתורה והעוסק בגמילות חסדים להיות איש שלום, ובדאי לאו מילתא דממילא הוא ובבית שני סמוך לחורבנו היו עוסקים בתורה ועוסקים בגמילות חסדים והיו שונאים שנאת חינום, ולכך חרב, א"כ כשם שנאמר בתניא דרבי נתן פ"ק דברכות דאמר הקב"ה דאפשר להיות במדריגה דכאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם ע"י העסק בתורה וגמילות חסדים כאשר הוא איש שלום ועוסק בדברי שלום, כן הם דברי רבי אלעזר לינצל מחבלו של משיח ע"י העסק בתורה ובגמילות חסדים באופן של שלום פנימי בתוך העסק בתורה ובגמילות חסדים, ובכך ינצל, וזו העצה היעוצה.

כתב החזו"א (נדפס בסוף ח"א דקובץ האגרות) צריך להתחזק בלימוד התורה בשביל להרבות זכויות לכלל ולפרט, וזה טוב מתענית וכיו"ב, וכמובן ע"מ לעשות, ר"ל דקדוק בשמירת לא תעשה, שזה יותר רגיל שאדם דש בעקביו, וביחוד בין אדם לחבירו, והרי צריך ליזהר שלא לגרום צער לחבירו בדיבור קל, אף לרגע, ויש בזה לא תעשה דאורייתא כדאמרו סוף פרק הזהב, ע"כ. ובס"י ס"ג שם כתב וז"ל ובימים האלו המתחזק בלימוד התורה הוא עושה חסד עם כל ישראל להוסיף זכות מגן ומחסה, ע"כ. הרי לפנינו איש שלום העוסק בתורה ובגמילות חסדים.

באורו נראה אור תורה בנר המצוה, ויקל הי"ת חבלי משיח מעלינו ובמהרה נזכה לגאולה השלמה בחודש ישועות בו מקיפות, שמחים בבנין העיר והמקדש ששים בעבודה ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר המזבח לרצון ונודה בשיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו.

בנים לא ישקרו _____ בעז"ה יום ב' צו תש"י. ירושלים.

חיים וברכה לכבוד ידידי הרב הג' יקר רוח בעל מעלה וכו'... שליט"א

אחדשה"ט בידידות ורעות

יקרת מכתבו מכבר קבלתי, מה מאד גודל חסדי ד' כי הזמין לו מקום לזכות את הרבים, ומי יוכל לשער בעת כזו, אשר הרפיון והעצלות רחמ"ל שורר אף במקומות החשובים כאשר אין איזו מכריח לעמלו של תורה, כמוכן וכאשר ידידי כותב לי במכתבו כי אין לו שום פנאי כי כל היום הוא טרוד בעבודת שמים, אשרי לו כי עמלו הוא בתורה, אך ידידי ידוע הוא כי כל עניני העה"ז הם צריכים חשבון ותיקון, יעיין במסילת ישרים פ' ב' - ויראה דבריו מה הוא דרכי ועצת היצר רחמ"ל.

דיברנו בימים האלו דברים נוראים ע"ד מצב האדם כי יתכן שיהיה כל עבודת האדם בימי חייו על אדני תוהו רחמ"ל יען כי השרשים והטבעים של האדם הם מושכים הכל על צידם, כי לא בנקל הוא לבוא למדרגה שיהי' נכבה המידות והטבעים והילדות וההרגלים מלבו, והם גוזלים ממנו הכל, אם לא ישים הכנה גדולה מקודם המעשה ובשעת מעשה, כענין שאנו אומרים בכל יום - ברוך אלוקינו וכו' הוא יפתח לבנו בתורתו למען לא נגע לריק ולא נלד לבהלה. כמה צריך האדם לעמול ולהשיב אל לבו ע"ד אין עוד מלבדו וזאת הוא עיקר יציאת מצרים לראות חושי כי אין שום כח מלבדו כי אמונה כי יש בורא ומנהיג הוא פשוט, ואין זאת מעבודות הקשות כ"כ, אך ענין היחוד ע"ד האמת כי אין שום טבע ואין שום כח לעקור כל השרשים, כענין שאמרו חז"ל אבד תאבדון עיין ברש"י (ס' ראה י"ב ב') מכאן שצריך לשרש אחר העבודה זרה, זו היא עבודה קשה, וזו הי' כונת כל הנסים הרבים במצרים להראות ולעקור השרשים של עבודה זרה ועל זאת ידו כל הדווים מי יודע כל עמלו אם הוא הי' על אדני האמת, אולי זוכר ידידי את המדרש אשר דיברנו צדיקים לבם ברשותם והרשעים הם ברשות לבם, (בראשית רבה, פ' ס"ז פסקא ד') והמובן כי אין בידם שום דבר כי הכל נמשך אחר לבם וטבעם, והצדיקים דומים לבוראן אשר אין שום דבר מכריח אותו ח"ו, כן הוא גדר צדיקים, מה נורא הם המדרש הזה.

אם לא יתן האדם עת וזמן למוסר בקביעות בכל יום ויום, אין אני רואה כ"כ את עבודתו בשלמות כפי האמת, ובפרט מי שרבים זוכים ממנו צריך להיות תמיד קרוב לדברי עמל ביראה, שגם רבים יזכו ממנו דברי חכמה ואמת ואז ידע כי הוא מרוצה לד' יתברך, כי זאת צריך להיות המבוקש של אדם, אם עבודתו הוא נושא חן בעיניו ית'. מברך אני את ידידי בפסח כשר ושמת, להשיג כוונת סיפור יציאת מצרים.

יחזקאל לעוינשטיין

דורש אני בשלום הרב הגאון... שליט"א מברך אני אותו בפסח כשר ושמת. בימים אלו בא לארצינו הק' ידידינו... וכן כבר בא גם... וכנראה כי יבואו עוד יחידים מידידינו.

(אור יחזקאל מכתבים, ס"ט)

תוכן העניינים

היום אם בקולו תשמעו	ה
ספר מחנה ישראל לרבינו החפץ חיים זללה"ה	
שער האחרון פרק ב	ח
העתקת דברים מתוך שער אהבת ה' במאמר ראשון	יב
דברי האלשיך הק' בפירוש התורה פ' אמור	יד
דברי האוה"ח הק' בפירוש התורה פ' אחרי	טו
אור יחזקאל למרנא החסיד רבי יחזקאל לעויןשטיין זצוקללה"ה מכתבים	טז
רש"ר הירש בפירושו לתהלים	יח
ספר עיני ישראל - מאמרי הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצללה"ה	יט
הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצללה"ה בספר עיני ישראל	
הדרכה לעמידה בשמו"ע לפני המלך	יט
מצות מאה ברכות	כג
וועד כללי בן ישיבה	כה
שיחות במסילת ישרים	
מלחמה החזקה	ל
משקל הזהב והפנינים	לז
לקיים מצוות, לעבוד, לעמוד בנסיון	מה
כתבי הצדיק רבי משה שנפלד זצ"ל	
ואת בגדיהם לא קרעו	נה
שנים שאינן אחת (בין ארץ ישראל למדינת ישראל)	ס
ואף אתה	סד
בין עקבתא דמשיחא לאתחלתא דגאולה	ע

היום אם בקולו תשמעו

איתא בתנא"ר פכ"ט... לכך נאמר ויתאבלו העם מאד, באותה השעה אמר הקב"ה למשה לך ומרצה את העניים שכבר יצא לבם מעליהם, אמר משה לפניו רבש"ע כמה ארצה אותם א"ל הקב"ה למשה לך ומרצה אותם בדברי תורה, שנא' ואמרת אליהם כי תבאו אל ארץ מושבותיכם וגו' ועשיתם אשה לה' עולה או זבח, וגו'. וכתב העמל בתורה המובהק רבי משה דויטש זצוקלה"ה בהקדמת ספרו הראשון על מסכת ברכות וכהיום מכונה זיו הים ושם בסוף ההקדמה הביא דברי תנא"ר אלו והוסיף על כך הארה ולימוד גדול וז"ל נצייר נא מצבם אז, על מי נגזירה גזירה זו על אלה שטעמו טעם שיעבוד מצרים בכל מוראו, ואחרי כל מה שעבר עליהם וכבר עומדים על סף כניסתם לארץ ישראל, מקום מנוחתם, בא ענין זה של מרגלים, ונגזרה עליהם גזירה מרה זו ליפול במדבר, וכבר אפשר לתאר איזה מצב עגום נוצר אז שהקב"ה בעצמו העיד שכבר יצא לבם מעליהם, ואמר למשה לרצותן, ולא ידע כמה אפשר לרצותן, עד שאמר לו הקב"ה – בדברי תורה! – כאן לימד הקב"ה למשה דאם נמצא האדם ח"ו במצב עגום מה יעשה? יעסוק בדברי תורה, וימצא תרופה לנפשו, וענין זה נחוץ מאד לזמנינו במצב שאנו נמצאים כיום, אחרי מה שעבר עלינו שאבדנו מיטב כוחותינו באופן מבהיל אשר כל שומע תצילנה אזניו, (ר"ל מלחמה העולמית השנייה בכל ענפיה), ואחר כל זה עדיין השטן מרקד בינינו עוד ביתר עוז, (ר"ל פרוץ שלטון בא"י ע"י רשעים מרדים וחטאים המעזים לעקור דת ודין בחוצפה יסגית), וכל אחד כשעושה חשבון לנפשו מה שעבר עליו, ובאיזה מצב נמצא עכשיו, יאוש תקפו ח"ו, ודאי כל אחד צריך להתחזק בלימוד התורה ולומר לרעהו הבה ונתחזקה עד אשר ישיקף ה' ממרום וירחם עמו ויחיש גאולתו ויסיר לב האבן מבשרינו ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים ויטו בלב שלם שכם אחד לעבודתו ית' והיה ד' למלך על כל הארץ וגו' ונוכח לזה בקרוב אמן כן יהי רצון. עכדה"ק ורואיים למי שאמרם.

ונקיטנא אנא קטינא"ר דארעא בשיפולי דגלימיה ואמינא עוד ביאור בדברי האי תנא"ר, בהקדם דברי החסיד יעב"ץ בביאורו לספר תהלים סי' צ"ה ושם הביא בקיצור אמרם ז"ל, בסנהדרין דצ"ח א' רבי יהושע בן לוי אשכח לאלהיה דהוי קיימא אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בר יוחאי וכו' אמר ליה אימת אתי משית, א"ל זיל שיליליה לדידיה, והיכא יתיב, אפיתחא דרומי, ומאי סימניה, יתיב ביני עניי סובל חלאים וכולם שרי ואסירי בחד זימני, איהו שרי חד ואסיר חד, אמר דילמא מבעינא, דלא איעכב, אזל גביה, אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה שלום עליך בר ליואי, א"ל לאימת אתי מר, א"ל היום, אתא לגבי אליהו א"ל מאי קאמר לך וכו', א"ל שקורי קא שקר בי דא"ל היום קאתינא ולא אתא, א"ל הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו, ע"כ. ועפ"י ביאר החסיד יעב"ץ שם בהפסוקים אל תקשו וגו' אשר ניסוני וגו' ארבעים שנה וגו' ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי, אשר נשבעתי באפי וגו', דר"ל אל יקרכם כפי שקרה לדור המדבר כשנגזרה הגזירה עליהם ונשלמה כפי שנגזרה, ולכך ארבעים שנה נתקוטטתי עמם והיו נזופים, ולא כך חפצתי דאילו הבינו וידעו דרכי היו מבקשים פני בכל עוז והייתי מתרצה להם, אך כיון שהיו תועי לבב ולא ידעו דרכי לכך השלימו הגזירה, ולכך אומר להם אל תהיו כאבותיכם אלא השתדלו

בכל יום לשמוע בקולי ובכך אפילו גזירה שנגזרה יכולה להשתנות לטוב ע"י התאמצות של היום אם בקולו תשמעו ואחישנה אם תזכו, עיי"ש.

עוד בהקדם דברי הגנצ"ב ברנה של תורה ידידיה [שה"ש א' ד'] דבית המקדש והקרבת הקרבנות מביא את ישראל לידי אהבת השי"ת, ועיי"ש דמה שהקב"ה מתקרב לישראל ע"י הקרבת קרבנות הוא ענין נעלם וסגולה כמו שנעלם מה שהלחם מחבר את הנשמה להגוף, ואמנם מה שמשיגים ישראל אהבת השי"ת ע"י ביהמ"ק הוא דבר שהדעת נותן בשני דברים, א' בעת ראיית פנים בעזרה וכו', ב' בעת ניסוך היין אמרו בסוכה דמ"ט בשעה שמנסכים יין ע"ג המזבח פוקקים את השיתין לקיים מה שנאמר הסך נסך שכר, מאי משמע אר"פ שכר לשון שביעה לשון שכרות, ובזה ניכר חיבת ישראל לפני ה' ונקל להשיג אהבת ה' וכו' וכו', אפי' לקרבנות יחידים שאז לא מצינו שהיה באותו אופן לפקוק את השיתין לסימן אהבה, אבל מכל מקום אז היו ניכרים סימני אהבה, שבאמת מזה מוכח גם אהבת כל יחיד בישראל, תדע שאין גוי מאו"ה מביא נסכים, עיי"ש.

והשתא יבואר כמין חומר דברי התדב"א לילך לרצות את ישראל בדברי תורה שהם פרשת נסך לקרבן נדר ונדבה דיחידי ישראל, ובזה יתקבל אצלם כי אוהבם אלדי ישראל וכל יחיד ויחיד הרי הוא אהוב לקונו ומצפה ממנו לקרבן ונסך, ובכך קיוה הוא ית"ש לעורר אצלם האהבה ובזה ישובו בכל עוז אע"פ שנענשו לכלותם במדבר, אכן כיון דע"י פרשת הנסכים ישכילו כי השי"ת אוהבם בתכלית יהיה זה סיבה שישובו אליו ית' בתשובה שלימה מרוב אהבה, ובזה היה הוא ית"ש מפיר שבועת אפו, ולכך מזהיר אותנו בספר תהילים אל תקשו לבבכם כמריבה כיום מסה במדבר וגו' ארבעים שנה אקוט וגו' ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי, כיון שלא השכילו לשוב בכל לבב ולכך נתקיימה הגזירה, וזה אשר מזהירנו ואומר לנו היום אם בקולו תשמעו.

ובפרט בהיותנו מתקרבים ליום השבת קודש מנהגם של ישראל להזכיר לעצמם אזהרה זו אשר נחוצה ביותר לקראת שבת קודש, אשר אז"ל בגמ' דאפילו עע"ז כדור אנוש מוחלין לו בזכות שמירת שבת כהלכתה, וכדאיתא בט"ז ריש הלכות שבת דר"ל דודאי איירי בעשה תשובה דאל"ה מהיכי תיתי לי מחילה ובעשה תשובה אהני לי שמירת השבת כהלכתה למחול לו עונותיו בלא חילוקי הכפרה ע"ש, וכיון שמזדמנת לאדם הזדמנות זו ודאי ראוי לו לנצל ולקיים בעצמו אזהרה זו דהיום אם בקולו תשמעו. אכן בודאי אזהרה זו לא נאמרה דוקא לשבת אלא בכל יום ויום צריך האדם לחוש תפקידו עד כדי כך.

וזה לשון הקודש לרבנו החסיד בעל מסלת ישרים בקונטרס דרך עץ החיים בסופו ועלינו לשננם וליישמם: הנה ממאמרים אלו תבין ותשכיל בשכלך הזך, כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה, כי אין לך דבר המחליש כח הסטרא אחרא כי אם עסק התורה, כמו שהוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטריפאליר, כשהיתה הגזרה, רחמנא לצלן, בשנת ת"ת, השביע הרב הנזכר למעלה לסטרא אחרא ושאל אותה: על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האמות? והשיבה לו: יתבטלו מכם שלשה דברים אלו ואחזור מקטרוגי, ואלו הם: שבת, ומילה, ותורה! מיד השיב הרב הנזכר למעלה: יאבדו הם כהנה וכהנה ואל תבטל אות אחת מתורתנו הקדושה, חלילה! הרי תבין ותדע,

שכל הקבלות שנתתי לך עד הנה הן אמת, ולמוד תורתנו הוא ליצר הרע ולסטרא אחרא סם המות, ולאחינו בית ישראל הוא סם החיים.

והנה תראה, שחרבן בית קדשנו ותפארתנו ושגלינו מארצנו היה בעון בטול תורה, כמו שמבואר בתורתנו הקדושה (דברים כט, כג-כד): "ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת... ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם", ו"ברית" האמור שם הינו תורה, והנה באמת מצינו, שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה, שנאמר (ירמיה ט, יב): "על עזבם את תורת", ובפרוש צווח הנביא (שם טז, יא): "ואתי עזבו ואת תורת לא שמרו", ודרשו חכמינו זכרתם לברכה (ירושלמי חגיגה, פרק א, הלכה ו): "הלואי אותי עזבו, ואת תורתי שמרו", נמצא, כל הכעס שכעס הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל הוא בשביל התורה, כי בכל פעולה אין מי שיבין שרש הפעולה, איכותה, ומהותה, כי אם הפועל בעצמו הוא מבין הפעולה, איכותה, ולא יזה דבר פעל הפעולה הזאת, לכן הקדוש ברוך הוא, שהוא הפועל כל הפעולות, יודע שעסק התורה הוא ראש לכל התקונים, לכן הזהיר עליה כמה פעמים, וכעס עלינו כל הכעס הזה על אשר עזבו את תורתנו.

והנה כלל זה הוא בדינו, שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו (ירושלמי יומא, פ"א, ה"א), מאחר שהמה בעלי בחירה והיו יכולים לפעול במעשיהם הטובים שיבנה בית המקדש ולא עשו, לכן מעלה עליהם כאלו נחרב בימיהם, כן הדבר הזה, מאחר שלנו משפט הבחירה למאוס ברע ולבחור בטוב ולעשות תקונים גדולים על ידי עסק תורתנו, ואין אנו עוסקים, נמצא אנו הגרמא בנזקין שהסטרא אחרא מתגברת חס וחלילה. עכ"ל עוד לעיל מיניה כתב ז"ל הנה התורה הקדושה היא הנקראת "עוז" כידוע שהיא הנותנת כח לקדושה, בסוד תנו עוז לאלדים.

וכמו כן בודאי בשעה שמתפלל תפילותיו העוסקים בבקשות על העתיד לבוא לנו, וצריך לחוש כי תליוהו בתפקיד זה דהיום אם בקולו תשמעו, ותפילות כל איש ישראל בודאי באפשרותן לעורר לעילא ולעורר לתתא ולהחיש גאולתנו ופדות נפשנו, וכבר עוררנו החסיד במסילתו הישרה זללה"ה פי"ט זלה"ק ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים המפני תפילתי יכונסו הגלויות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו כאותה ששנינו סנהדרין (לז, א) לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקדוש ברוך הוא שמח בזה ע"כ, ע"ש. הא ודאי מסתברא דהא אומר אינו מן החסידים שאותם מדרך בעל המסלה הדרכתו הישרה, אלא כמאמר המוסגר לכל בני האדם אשר וודאי מתפללים על כך בסדרי התפלה המתוקנים לן מאנשי כנה"ג ורבותינו שאחריהם ושגורים בפי כל, והא נמי ודאי הוא דכיון שתיקנו לן רבותינו נוסחי התפלה על כך ודאי מועילים הם, אלא דבא בעל המסלה ז"ל להועיל לן להרגיש הקשר הנכון אל הי"ת כבנים אל אביהם כמדוקדק בלשונו הטהור, דהא בודאי גם שעדיין לא הגיע הזמן התפילות מועילות בהחלט והיינו ודאי הנחת רוח, אכן יותר נכון להעמיד המתפלל על ידיעה זו כי חשוב הוא כבן אצל אביו, והבן והתבונן. ובכך למנות ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה.

ספר מחנה ישראל

לרבינו החפץ חיים זללה"ה

שער האחרון פרק ב

בו יבואר שצריך האדם לצפות תמיד לגאולת ישראל:

ירוע, שאחת מן השאלות ששואלין לאדם ליום הדין היא: "צפית לישועה", כמו שאמרו חז"ל (שבת ל"א). וזהו דבר המסור ללב, שלא די באמירה בפה שהוא מצפה לישועה, אלא צריך להיות מצפה לישועה בלב שלם ואמונה שלמה. ולא לחנם המשילו הנביאים גאולה העתידה לאישה הרה, כמו שכתוב (ישעיה ס"ו, ז): "בטרם תחיל לידה וגו'", שכמו האישה - כשהיא הרה בכל יום היא מתקרבת אל הלידה, כך בכל יום ויום מתקרב אור הגאולה, ואם יתמהמה נחכה לו, כי בודאי בוא יבוא בלי שום ספק.

כי הלא אפילו באיזה דבר שדבר הקדוש ברוך הוא אפילו ברמז רמיזא הכל נתקיים, בין לענין גאלת מצרים בכל עניניה ובין לענין ביאתנו בארץ ישראל פעם ראשון, וגם בימי עזרא (שנתקיים עלינו הכתוב (ויקרא כ"ו, כ"ג): "והארץ תעזוב מהם ותרץ את שבתותיה וגו'"), וכמו שכתוב בדניאל (ט, כ"ד): "שבועים שבעים נחתך וגו' וכתוב בעזרא (א, א): "לכלות דבר ה' מפי ירמיה העיר ה' את רוח כורש מלך פרס וגו'").

ובין לענין קיומנו עתה בהיותנו בין האומות, שנתקיים עלינו הכתוב (ויקרא כ"ו, מ"ד): "ואף גם זאת בהיותם בארץ וגו'". וכל שכן לענין הגאולה, שדבר והבטיח לנו בפה מלא כמעט על ידי כל הנביאים, וגם בתורה הקדושה הבטיחנו כמה פעמים על ענין הגדול הזה של התגלות כבוד אלקינו לעתיד וקיבוץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, כאמור (שמות ט"ו, י"ז): "ה' ימלוך לעולם ועד", ונאמר (דברים ל', ג'): "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וגו'". על אחת כמה וכמה שצריך לחכות יום יום אל קיום הבטחתו הקדושה.

(אהקט"ן ועלינו להוסיף דברי רבי סעדיה גאון ז"ל אשר למד מדברי רז"ל אבדר"נ פי"ג דהקב"ה אמר מעט דן אנכי לאברהם אע"ה ועשה הרבה בעת הגאולה בע"ב אותיות א"כ כלפי הגאולה העתידה לבוא במהרה ב"א אשר נכתבו כל כך תיבות מגילות קונדריסין וספרים על א' כמה וכמה נפלאות עצומות עתודות לנו, וראה עוד במשך חכמה פ' בשלח עה"פ עושה פלא משמיה דאבי אביו הגאון רבי חנניה זללה"ה ועיין עוד דברי הגנצ"ב בפסוק עושה פלא בהרחב דבר).

ואל יפלא בעיני האדם לחשוב, איך יכול להיות שאנחנו אומה ישראלית, אשר כעת הם השפלים והמבוזים לעיני הכל, יתורממו לאות ולתפארת לעיני הכל. היפלא מה' דבר, אשר כל מעבדיו המה ככה, להורות כי יש מנהיג על הארץ. ובאמת כל מצבינו מאז ומקדם היה הכל בענין זה. מתי הוליד אברהם את יצחק בנו? כשהיה בן מאה, שבטבעו אז להיות עץ יבש. מתי זכה יוסף למלוכה? כשהיה כבר מושפל בבור השבי י"ב שנה. מתי זכה יעקב ליי"ב שבטים שבטי י-ה ולהתעשר בהון רב וגם להלחם עם מלאך ה' ולנצחו? אחר שפגעו אליפו בדרך ורצה להרגו והוכרח ליתן לו כל אשר לו, ורק במקלו עבר את הירדן, והתגורר בבית

לבן הארמי ושרתו ביום ובלילה, כמאמר הכתוב (בראשית ל"א, מ'): "הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה וגו'". מי היה מחכה בעת שראה יעקב יוסף בימי ענים, שיעלו למדרגה רמה ונוראה גם בעולם הזה, כמו שהיה סוף הדבר.

וכן במשה רבנו בעת שאמו לא יכלה עוד להצפינו והיתה מוכרחת להשליכו ליאור, מי היה מחכה שיהיה סוף הדבר שהוא יהיה שליח מיד הקדוש ברוך הוא להיות גואל צדק לעמו ישראל ויתן להם התורה הקדושה על ידו? מי היה מחכה בעת שהיו ישראל שפלים ונבזים במצרים, עד שהיו כקוצים בעיניהם, כמו דכתיב (שמות א, י"ב): "ויקצו מפני בני ישראל", וכמו שאמרו חז"ל, שיהיו לבסוף לחן בעיניהם, ופרעה מלך מצרים יקדם בעצמו לילה וילך ויבקש למקום משכן משה ואהרן וישתטח לפניהם לאמר "קומו צאו מתוך עמי". וכן למאות ולאלפים ענינים כמו אלה, אשר עשה אתנו ה' אלודינו. אין זה כי אם להודיע לכל שה' הוא אלוקי הארץ, והוא מוריש ומעשיר, משפיל אף מרומם. אם כן אף אנו לא נתייאש חס ושלום ונדע שבודאי דבר אלקינו יקום לעולם¹.

ומצאתי רעיון זה במדרש רבה (פרשת ויגש פ"ח ז'), וזה לשונו: "מי היה מחכה לאברהם ושרה זקנים שיוולד להם בן. מי היה מחכה ליעקב שעבר במקלו את הירדן שיעשיר. מי מחכה ליוסף, שעברו עליו כל הצרות האלה, שיהיה מלך. מי מחכה למשה שהושלך ליאור, שיהיה כמו שנהיה. מי מחכה לרות, שהיתה גיורת, שתהיה חוזרת למלכות ישראל. מי מחכה לדוד (רוצה לומר, שהיה נרדף גדול), שיהיה מלך עד סוף כל הדורות. מי מחכה ליהויכין, שיצא מבית האסורין. מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה, שיצאו מתוך האש. מי מחכה לישראל בימי המן, שיצילם הקדוש ברוך הוא. מי מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה. מי מחכה לסוכת דוד הנופלת, שיקמו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (עמוס ט', י"א): "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת". עד כאן לשון המדרש.

וכוונת המדרש במה דנקט דוקא לאלו הדברים, כי ידוע באומה הישראלית, כפי מה שיעדו לנו הנביאים, הוא שיתעשרו לבסוף עושר רב למאד, כמו שכתוב (ישעיה ס, י"ז) "תחת הנחושת... ותחת הברזל אביא כסף וגו'", ושב ה' אלקינו את שבותנו וירחמנו, וישלח לנו אז מלך המשיח וגם יציל אותנו מן העובדי גלולים: והסביר לנו המדרש, אף שלכאורה עתה הוא דבר פלא מאד איך יצא דבר זה מכוח אל הפועל, לכן הביא המדרש אלו הדברים. כמו שאלו דברים הראשונים היו גם כן דברים מופלאים לכאורה, ואף על פי כן ראינו בעינינו שסוף הדבר היה שנתעלו עד מאד, כן יקרה לבסוף לאומה הישראלית ולמלך המשיח, שיקבץ ה' גלויות ישראל מכל קצוי ארץ, ויקים לנו את סוכת דוד הנופלת, ויתעשרו אז ישראל אז עושר רב, עד שאפילו גבולי ירושלים יהיו מלאים באבנים טובות ומרגליות, דכתיב (ישעיה נ"ד, י"ב): "וכל גבולך לאבני חפץ".

ואיתא (בפסיקתא (דרכ כהנא י"ח)): "אמר רבי בנימין בר לוי, עתידין תחומי ירושלים להיות מלאים אבנים טובות ומרגליות, וכל ישראל באים ונוטלים חפציהם מהם. לפי שישראל בעולם הזה מתחמים (עושים תחומים) באבנים ובצורות, אבל לעתיד לבוא

¹ רעיון בסגנון הדברים באגרת תימן להרמב"ם ז"ל.

מתחמין באבנים טובות ובמרגליות. הרי הוא דכתיב: 'וכל גבולך לאבני חפץ'. אמר רבי לוי: עתידין תחומי ירושלם להיות מלאים י"ח מיל על י"ב מיל אבנים טובות ומרגליות. לפי שבעולם הזה אדם חייב לחברו הוא אומר לו: נלך ונרדן אצל הדיין, פעמים שהוא עושה שלום ביניהם, פעמים שאינו עושה שלום ביניהם. לית תרתין אפין נפקין מרציין. אבל לעתיד לבוא אדם חייב לחברו, והוא אומר לו: נלך ונרדן אצל המשיח בירושלים, וכיון שמגיעים אצל תחומי ירושלם, הם מוצאים אותם מלאים אבנים טובות ומרגליות והוא נסיב תרתין מנהון, ואומר לו: יתר מאילין אני חייב לך, והוא אומר לו: אף לא כדי יהא שרי לך יהא שביק לך. הרי הוא דכתיב: "השם גבולך שלום" (ילקוט שמעוני ישעיהו רמז תעה).

וגם חומות ירושלם ואבניה יהיו מאבנים יקרות מאד, הנקראים 'כדכד' ו'אבני אקדח', כדכתיב (ישעיהו נ"ד, י"ב): 'ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח'. ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני) ישעיה נד': "ושמתי כדכד רבי יהושע בן לוי אמר: כדכודי רבי יהושע בן לוי קם עם אליהו ז"ל, אמר לו: לית מרי מחמי לי הדין כדכודי, אמר לו: אין, והראה לו על ידי נס. מעשה בספינה שהיתה מפרשת בים הגדול והיתה כולה עובדי כוכבים, והיה בה תינוק אחד יהודי, ובא עליה סער גדול בים אתגלי אליהו ז"ל על ההוא ינוקא א"ל זיל בשליחותי לגבי רבי יהושע בן לוי ומחמי ליה אינון כדכודא ואנא משזיב להדא אלפא בזכותך, אמר לו רבי יהושע גדול הדור הוא לית הוא מהימן ית, אמר לו: ענוותן סגי הוא ומהימן יתך, וכד תחמי יתיה לא תחמי ליה קדם בר נש אלא דבריה למערתא רחיקא מן לוד תלתא מילין ותחמי לך יתהון תמן. מיד נעשה נס ויצא משם בשלום. אזל ההוא ינוקא לגבי רבי יהושע בן לוי ואשכחיה יתיב במתיבתא רבא דלוד, אמר לו: מרי, מלתא אית לי למימר לך, קם ליה רבי יהושע בן לוי איתא חמון ענוותנותיה דרבי יהושע בן לוי, דאזל בתרה מהלך תלתא מילין ולא א"ל מה את בעי, וכיון דמטון למערתא אמר ליה מרי, אלין אנון אבני כדכודי וכד חמי יתהון ליה הבהיקה כל לוד מאורו והשליכן לארץ ונגזזו.

ויהיו אז מאושרין מכל הגויים, כמו שנאמר (מלאכי ג', י"ב): 'ואישרו אתכם כל-הגויים'. ואיתא בילמדנו (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקץ): עתידים ישראל להתקלס מן האומות. אמר רבי שמעון בן חלפתא: כשהמטרונא מתקלסת מאוהביה ומשכניה אין לה כבוד, אלא כשמתקלסת מצרותיה זו היא כבודה, וכן הוא אומר (דברים ז', י"ד): "ברוך תהיה מכל העמים". וכן הוא אומר (שיר השירים ו, ט): "ראוה בנות ויאשרוה וגו'".

כי עתה בעת הגלות בין העובדי כוכבים נדמה הזמן ללילה, כמו שנאמר (ישעיה כ"א, י"א): "שומר מה מלילה וגו'" וכמו שאמרו חז"ל. אבל לעת הגאולה שיתגלה כבוד ה', כמו שנאמר (ישעיה מ', ה'): "ונגלה כבוד ה' וגו'", אז יהיו מכירין כל עובדי כוכבים מעלת אומה הישראלית וירצו להתדבק להם, וכמו שנאמר (זכריה ח, כ"ג): "עשרה אנשים מכל לשונות הגויים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם" (*).

(*) הערה. אמרו חז"ל (שבת ל"ב:): "כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים, שנאמר: "עשרה אנשים מכל לשונות הגויים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם". שבעים פעמים עשרה - הרי שבע מאות לכל כנף סך הכל לארבע כנפות - שני אלפים ושמונה מאות. וצריך ליתן טעם למנין

זה, וגם דקדוק הכתוב "עשרה אנשים מכל לשונות הגויים", היה לו לאמר בקצרה: "ובאו שבע מאות אנשים והחזיקו בכנף איש יהודי". ונראה לפרש, לפי שידוע שכל אחד מישראל, אפילו הגרוע שבהם, שקול כנגד שבעים מעובדי כוכבים (אפילו אם ירצו לקיים העניינים שנצטוו בני נח). ורמז לדבר - מה דכתיב (דברים ל"ב, ח): "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל".

וידוע, שכשישראל צריכין להמשיך קדשת ה' עליהן, צריכין על כל פנים להתקבץ בי עשרה לכל דבר שבקדושה, כידוע מאמרם ז"ל (סנהדרין ל"ט:), דכל בי עשרה שכינתא שריא. ועל כן לעתיד לבוא כשתנתן דעה לכל העובדי כוכבים, שגם הם ירצו להתדבק למלך ה', ולהמשיך קדושתו עליהם, ירצו להתדבק ביחד לפי ערך מניין ישראל, ועולה לפחות שבע מאות, וזהו מאמר הכתוב: "ובאו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים וגו'" כי איש איש מכל לשון של עובדי כוכבים שעולה שבעים הוא לפי מניין אמיתי רק אחד מישראל, על כן צריך לפחות עשרה אנשים מכל לשון ולשון. אך זה ידעו שבלתי ישראל, לא ירצה הקדוש ברוך הוא להמשיך קדושתו על עובדי כוכבים בשום אופן, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב ט"ו:): "שלשה דברים בקש משה רבינו מלפני השם יתברך, ואחד מהן הוא שלא תשרה שכינתו על עובדי כוכבים. ונתן לו, שנאמר (שמות ל"ג, ט"ז): 'ונפלינו אני ועמך מכל העם וגו'". והשיב לו ה': "גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה" על כן יראו להכניע את עצמם תחת יד ישראל וביותר תחת יד המקיימי מצות ציצית, שזו המצוה היא סגולה להמשיך עליהם אור ה' כמאמרם (מנחות מ"ג ע"ב) שכל הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה. כדי שבאמצעותן ישרה אלקים יתברך קדושתו עליהם גם כן.

וזהו (זכריה ח, כ"ג) "ובאו עשרה אנשים וגו' והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם", ופן תאמרו: למה לנו להצטרף עמכם, "כי שמענו אלהים עמכם", כמה דכתיב (שמות ל"ג, ט"ז): "ונפלינו אני ועמך וגו'". ורק באמצעותכם יצווה הקדוש ברוך הוא להתדבק עם המניין שלנו גם כן. וזהו גם כן כוונת הכתוב (ישעיה ב, ה): "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'". מזה יוכל להתבונן כל אחד גדולת מצות ציצית. וכל זה תוכחת מגולה לאותן האנשים המתביישין לשאת עליהם ציצית, שהוא מרמז על שמו יתברך, כדאיתא בשלחן ערוך (או"ח בסימן כ"ד).

ואל יאמר האדם: איך יוכל להיות שיבוא משיח צדקנו בימינו, הלא אין בידינו מעשים טובים כראוי. דזה אינו, דידוע, דכשהקדוש ברוך הוא חפץ לגאלנו אין מביט כל כך במעשינו, כדאיתא במדרש (שמות כ"ה) (שיר השירים רבה ב, סידרא תנינא א): "אמרו ישראל, האיך אנו נגאלין, והלא אין בידינו מעשים טובים. אמר להם: הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט וכו'", עיין שם. וגם אל יתייאש האדם חס ושלום מן הגאולה, מטעם פן לא הגיע הקץ, דזה אינו, דידוע, מה שאמר הגמרא (סנהדרין צ"ח). על הפסוק "אני ה' בעתה אחישנה", זכו אחישנה, לא זכו - בעתה.

ואל יהיה לפלא בעיני האדם לומר, איך עתה נוכל לאמר שזכו מה שלא זכו דורות הקודמים לזה. דזה אינו קושיא, דאמת שאנחנו קטנים הרבה מאבותינו, אבל ידוע, שהקדוש ברוך הוא מצרף לכל אחד זכותו וזכות אבותיו, ואנחנו כננס הרוכב על גבי הענק, שהוא

רואה ומביט יותר למרחוק. על כן צריך כל איש ישראל לצפות לישועה בכל יום, כי ישועת ה' כהרף עין, וכמו שאנו אומרים בתפלה: "כי לישועתך קוינו כל היום". וכתבו בספרים, שלא דווקא על הגאולה בלבד צריך לצפות, אלא על כל מין צרה שלא תבוא צריך לצפות לישועת ה'. וכבר כתבו בשם האר"י ז"ל, שבכל יום כשאומר "כי לישועתך קוינו כל היום", יכוון שמצפה לישועה על כל צרה שנמצא בו, והוא מסוגל מאד להצלה. וה' יזכנו להיות מהמקוים לישועתו תמיד, ובזכות זה נזכה לתשועה האמתית במהרה בימינו, אמן.

עוד צריך האדם לידע, שעיקר טובה השלמה העתידה בימי הגאולה, יהיה מגיע לכל אחד ואחד לפי גדר האמונה וההתחזקות שהיה לו בהקדוש ברוך הוא בעת הגלות בין העובדי כוכבים, שאם רפה ידו, אז חס ושלום מתבזבז על ידי זה שולחנו לעתיד לבוא. וכמו שאמרו חז"ל (סוטה מ"ח:): על הפסוק: "מי בו ליום קטנות" - מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנם לעתיד לבוא, קטנות האמונה שהייתה בהם, שלא האמינו ב'. אבל אם היה אמונתו שלמה בה', והתבונן תמיד בכל העניינים שארעו לו, שבודאי עושה הקדוש ברוך הוא עמו זה לטובה, יתורמם עבור זה מדרגתו מאד מאד לעתיד לבוא, ויהיה שולחנו שלם ממולא כל טוב.

אהקט"ן כדאי להוסיף דברי נתיבות עולם סוף נתיב האמונה זלה"ק ויש לך לדעת ולהבין כי עיקר האמונה שהוא מאמין בו יתברך שבכוחו כל, ולכן הוא מאמין בו יתברך, ובשביל זה כאשר הגיע הזמן שהוא יתברך יתן הטוב, אז יתן לו כפי מה שהוא היה מאמין בו, שכך גדול כוחו ויכלתו, אבל כאשר אינו מאמין בו, כאילו ממעט כוחו ויכלתו, ומפני כך לעתיד לבוא כאשר יגיע הזמן שיהיה השם יתברך מראה כוחו ויכלתו, לא יהיה נודע לו רק כפי האמונה שהיה מאמין בו, והבן זה, עכ"ד.

העתקת דברים מתוך שער אהבת ה' במאמר ראשון

והנה כל ישראל ברוך השם, חזקים באמונתם ודתם וכל איש וישראל כקטן כגדול מוכן הוא לתת חיי נפשו ומאדו בשביל אמונתו, כי ענין הזה מושרש הוא אצל כל איש ישראל מימי ילדותו למסור נפשו ומאדו בשביל אמונתו בה', וכמו שקוראין פעמים בכל יום בקריאת שמע שה' אלהינו הוא אחד בשמים וארץ ובכל כוחות העולם, ואנו מקבלין לאהוב אותו ולמסור נפשינו על קדוש שמו הגדול כשיזדמן. וכמו שאנו אומרים ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך, וזאת היא קבלת עול מלכות שמים. והנה מעולם כמעט למותר היה לדבר ביסוד הזה המוסכם ומושרש אצל כל ישראל ואשר זקנינו כבר מסרו נפשם לאלפים ורבבות על קדוש שמו הגדול באהבה וחבה, אשר זכרונם חרות על לוח לבנו בדמי חיים, ואנו מזכירים אותם בכל שבת קודש לתהלה ולשבח לפני אלהינו.

והנה לרוב האנשים בא הענין רק מפני מעוט התבוננות במה שלפניהם מחסרון ידיעה בחומר האיסורים האלו, ועל כן אערוך לפניכם טורים אחדים בענין זה ואקוה שעל ידי זה יתאמצו בכל נפשם בשביל שמו הגדול והקדוש שלא יתחלל חם ושלום. ראשון לכל אנו צריכין להתבונן מענין יציאת מצרים שהיה העיקר בשביל זה, כמו שכתוב (ויקרא כ"ה, ל"ח): אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוהים וגו', ולזה דבור הראשון של הקדוש ברוך הוא עמנו בעת היציאה היה (שמות כ'), אנכי ה' אלוהיך

וגו', בענין קבלת אלהות עלינו, וגם זה היה על מנת שנמסור נפשנו על זה, וכמו שכתוב בתורה בפרשת אמור (ויקרא כ"ב, ל"ב): ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוהים וגו', ואיתא (בספרא): על תנאי הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתמסרו עצמכם לקדש את שמי עין שם, והובא זה ברש"י.

וגם בעת ששרו ישראל על הים אמרו זה אלי ואנוהו² (שמות ט"ו, ב') ולדעתי ברור שבמאמר זה קלי ואנוהו כונו ישראל לתקן³ במה שקלקלו מתחלה איזה מהם במצרים בענין עובדי גלולים, וכך איתא במדרש (ילקוט ראובני בשלח) שבעת שהיו על הים טען שר של מצרים: הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, ובודאי לא עבדו חס ושלום ברצון כי אם מתוך אונס כדי להקל מעליהם עבודת הפרך, וכך משמע בתנא דבי אליהו (זוטא פכ"ג) שהיה להם חק שמי שנשתעבד לאלהי מצרים היו מקילין מעליו העבודה. ובודאי שלא כהוגן עשו בזה, שאף שבלבם לא קבלו עכו"ם לאלוה, מכל מקום נתחלל שם שמים על ידי זה והיה להם לסבול יסורין של עבודת פרך ולא לחלל כבוד שמים. וגם היה נבואה מיוחדת על ידי אהרן הכהן להם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני ה' אלהיכם (כמו שכתוב ביחזקאל) והם עברו על זה והיה חרון אף ה' עליהם עבור זה, כמו שכתוב שם, ועל כן אמרו עתה כל אחד ואחד זה קלי ואנוהו, היינו שאני מקבל השם לאלוק ואני מתרצה לקדש את שמו ולנאותו בפני כל באי עולם אפילו אם יהיה נוגע לי הדבר הזה לחיי נפשי⁴ וכמו שאמר רבי עקיבא (שם במכילתא) על זה הפסוק. וקרוב שלזה כיונה גם כן התורה כמה שכתוב (ויקרא כ"ב, ל"ג): המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים, דהיינו למסור את נפשו בשביל לקדש שמו (כדאיתא בספרא) ולא יתנהגו בקבלת אלהות כמו בתחלה ואיתא (במכילתא), דהיינו שאדבר בניאותו ושבחו לפני כל אומות העולם, שהרי אומות העולם שואלים מה דורך מדוד, שאתם מתים עליו, עיין שם, והינו מעת שראו את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים נתחזק אמונתם בה', וכמו שכתוב (שמות י"ד, ל"א): ויאמינו בה', ומתוקף האהבה שרו לה' שירה וקבלו על עצמן למסור נפשם על אחדותו ולנאותו בפני הכל. ומה שאמר (שמות ט"ו, ב'): אלהי אבי וארוממנהו, היינו דאמונתנו הקדושה היא מושרשת בדינו מצד שני פנים, אחד, מצד קבלת האבות, ואחד מצד הכרחנו בעצמה שראינו במצרים אותותיו ומופתיו, וכמו שכתוב (דברים י"א, ז): כי עיניכם הוראות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה.

שנית, צריכין אנו ללמוד מאבינו אברהם עליו השלום⁵, שהוא ראש אמונתנו, שהתחזק בכל כוחו לעבוד לה' לבדו ומסר נפשו על זה וסבל כמה צרות ממרוד שנחבש כמה שנים בבית האסורים והוא עמד בדעתו שלא לעבוד לעבודת כוכבים ומזלות, עד שלבסוף נתרצה

² עיין בביאור הרב ז"ל בתו"כ פ' אמור במקרא זה דברים בקוצר אמרים.

³ ובזה מובן היטב נוסח ברכת הגאולה דתפלת ערבית זה א-לי ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד, והבן, וראה בספר הדע"ה ח"ב ד"ה ענף ד' סי' ג' סוד"ה אמנם, והבן.

⁴ עיין סליחה ל' סיון המחבר שלמה הקטן המתחלת אלדים אל דמי לדמי, זרע קודש בנים לא ישקרו, זה א-לי זעקו ושוורו וכו' ע"ש הרי לנו כי בעל הסליחה נתייחס כרבנו המחבר דזה א-לי הוי קבלה על מסי"נ לעמוד בנסיון, וע"כ נשתבחו כי זרע קודש לא ישקרו.

⁵ עיין נוסחת הרמב"ם במורה וכן ראוי.

ליפול לכבשן האש מפני כבוד ה' ולא להסכים לנמרוד וירד הקדוש ברוך הוא והצילו, כמו שכתוב (בראשית ט"ו, ז): אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים⁶, ומאז והלאה בחר ה' בו להיות לו לאלדים, ובכל מקום שהלך פרסם שם ה' בעולם ושהוא אלהי השמים והארץ, אף שהיה אז לפי הטבע בסכנה עבור זה, כי כל העולם היו אז עובדי אלילים והוא היה אחד שעמד נגד כלם להראות להם שכל אליליהם הבל וה' לבדו הוא קל עולם וכמו שכתוב (בראשית כ"א, ל"ג): ויקרא שם אברם בשם ה' אל עולם, וגם אמר אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' קל עליון קונה שמים וארץ, ואף על פי כן לא חשש על חייו כדי להרבות כבוד שמים. וגם בנו יצחק, ויעקב אבינו עליו השלום, גם כן הלכו בדרך הזה לעבוד לה' לבדו⁷, ואף אנו מבני בניהם מחוייבין אנחנו למסור נפשנו על אמונת ה' ושלא נעבוד לעבודת כוכבים ומזלות בכל מקום שהוא.⁸

שלישית, אנו צריכין לזכור במה שאנו אומרים בפה בכל יום בוקר וערב פרשה שיש בה קבלת מלכות שמים ושנאהב אותו אפילו אם על ידי זה ינטל נפשנו, כמו שכתוב (דברים ו, ה): ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו', ואחר כך בברכת אמת ויציב אנו מקבלין כל אלו הדברים עלינו בקבלה שלמה ואנו אומרים ודבריו חיים וכו' על אבותינו ועלינו כו', ואם כשיבוא לידו ישליך הדבר אחרי גוו יתבטל ממילא כל מה שקבל עליו כל ומי חייו (וזהו מרמז בתשובת רבי עקיבא שהיה מהרוגי מלכות שהשיב לתלמידיו ששאלו אותו בעת שהיה נדון ביסורין והיה קורא קריאת שמע ומכוון אז לקבל עול מלכות שמים באהבה, אמרו לו: רבנו עד כאן, אמר להם, כל ימי הייתי מצפה מתי יבוא מקרא זה ליד ויקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו (ברכות ס"א ע"ב) ועין לקמן במאמר שלישי).

ונוסיף בענין דברי האלשיך הק' בפירוש התורה פ' אמור

כ"ב כ"ו: וידבר ה' כו', שור או כשב וכו'. ראוי לשים לב (א) אל אומרו שור או כשב או עז שהוא שם הגדולים ומהראוי היה יאמר בן שור או כשב וכו' (ב) כי מאומרו והיה שבעת ימים תחת אמו יראה כי דרך רחמים הוא. וכן יראה מרז"ל (ויקרא רבה פ' כ"ז) שאמרו, יודע צדיק - זה הקב"ה. נפש בהמתו - והיה שבעת ימים תחת אמו. ורחמי רשעים אכזרי - זה המן להשמיד כו' טף ונשים כו'. אך מאומרו ומיום השמיני והלאה ירצה, יראה כי על כן לא לרצון היה עד הח' היה העיכוב (ג) מה זאת הייחוס של ענין אותו ואת בנו עם האמור. (ד) אשר סמך ענין וכי תזבחו כו' כי אין לו קשר וייחוס עם הקודם כלל.

אמנם כללות ענין הכתובים יסוב על שורש משרשי התורה וגדול ליהודים היא, כי המיתה לשם ה' הוא רחמים גדולים מהחיים. ובזה היחל ואמר שור או כשב וכו' לומר הנני מרחם הבע"ח, באומר והיה שבעת ימים תחת אמו שהוא נחת רוח להם, כי רחמיו על כל מעשיו. וזה יורה אומרו והיה, שהוא לשון שמחה כי שמחה ונחת רוח הוא לשניהם, אך דע

⁶ ועיין גמ' פסחים ק"ח ע"א.

⁷ וכמ"ש הרמב"ם פ"א מהע"ז.

⁸ ועלינו להבין כי כל משענות החיים הרי הם בבחינת ע"ז ח"ו רח"ל.

איפה כי אין נחשבים חייו לרחמים כ"א בעוד שאינו ראוי למזבח, כי אחרי כי אין לו רחמים גדולים מלישחט והקרב לשם ה'.

וזהו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה, שהוא על שעבר עליו קדושת יום שבת על כל פנים, כלומר שאם מתחלה היה נרצה, לא היה השבעת ימים תחת אמו. והנה היה מקום לעלות על לב כי מה שאין הוא ית' מרחם עליו יותר משבעת ימים אינו אלא על כבודו ית' שלא יחסרו קרבנות על מזבח ה', אלא שימתין עד יום שמיני למה, כי עדיין לא נשלם ונתחזק הולד ליקרא שור או כשב או עז מיום הולדו עד עבור עליו שבעת ימים. לזה פתח ואמר שור או כשב או עז כו' לומר דע וראה כי שור או כשב או עז יקרא כי יולד, כי אינו כאדם שצריך זמן ליקרא איש כי הוא הולך וקונה שלמות, אלא שריחם ה' עליו רחמים גופנים טרם ירצה לקרבן ה' שהוא מיום השמיני והלאה, והראיה כי לא להנאת המזבח אני עושה, כי הלא שור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום א' ואם להנאת המזבח היה העניין, היה להתיר במקדשין להרבות קרבנות במזבח, אך אין זה כ"א ע"פ סוד כל דבר הגלוי לה' קל דעות. ועוד ראיה כי לו חפץ לפניו בזבחים ועולות, היה לו לצוות על דברי עולה וזבח לרוב, אך אדרבה הלא כה דברי וכי תזבחו זבח תודה לה', כלומר כאשר תזבחו יהיה זבח תודה לה', ולא עולות וזבחים הבאים על חטאים שאנו חייבים עליהם קרבן, והוא מאמר הכתוב (תהלים נ') זבח תודה יכבדני שהוא בלי עוון וחטאה, וזהו וכי תזבחו זבח תודה, כלומר וכאשר תזבחו - יהיה זה זבח תודה, כי זה הוא כבודי, ואף גם זאת לא אכריחכם, כי אם לרצונכם תזבחו - אם תרצו ואם תחדלו. ואל יעלה על רוחכם לומר הלא טוב היא העולה שכולה כליל לגבוה מהתודה הנאכלת לבני האדם כהנים ובעלים, לז"א הביטו וראו כי כך הוא הנאכל לבעלים כנאכל לאישים כי הלא אנוכי מצוה כי ביום ההוא יאכל ולא תותירו ממנו עד בקר, ולולא היה לפני הנאכל לבעלים כנאכל למזבח לא הייתי מקפיד על הנותר.

ונוסיף בענין דברי האוה"ח הק' בפירוש התורה פ' אחרי

וזבחו זבחי שלמים לה' אותם. היה צריך לומר וזבחו אותם זבחי שלמים לה', ואולי שנתכוון האדון להראות חיבת הקודש אשר חבב עמו, ואמר כי זבחי שלמים הם קרבנות המשתתפים בשולחן אחד יחד בנים ואביהם, והוא אומרו שלמים לה' אותם, וחוזרת תיבת אותם לבני ישראל הזובחים האמורים בתחלת הכתוב לא לזבחים. (ר"ל לה' אותם היינו את עצמו).

ועל דבר זה לבד תנתק הנפש מנרתקה ותקום לעבודת האל במסירת נפש מבלי הרגש להפלגת עריכות הנרגש בבחינת אהבתו יתברך בנפש המרגשת בטעימת נועם חיבתו, וכל זה קטן הוא להמתחייב לנו עשות לערך המוקדם ממנו יתברך בבחינת שעשוע חיבובינו ורוממות אשר רומם עם קדושו:

בעזה"י

העתקות במעלות היסורים מתוך משנתו הטהורה של המאור הגדול בממשלת הלילה הוא חשכת העולם הזה וחשכת הגלות בעקבתא דמשיחא מלאך ממרום שולח להחיות עם רב לאמונה שלימה ועבודה תמה בהשי"ת ותורתו והיה יחזקאל לכם למופת (יחזקאל כ"ד כ"ד)

אור יחזקאל

למרנא החסיד רבי יחזקאל לעוינשטיין זצוקללה"ה

מכתבים

מתוך מכתב כ"א.. כי הלא ידוע כי אי השלום והשלחה מבלבלת אדם, וביותר הנסיון של יסורים רחמ"ל פועלים על האדם בבחינות שונות, ובזאת נודע ונבחן עצמיות האדם ומדרגותיו הרבות עד אין חקר, כי מי הוא האדם במצב הנ"ל שיהיה עומד על מעמדו ויתעסק אז בעבודת ד' ית' הטהורה, ולהתפעל כי אף אצל האבות הקדושים אשר היו בחינת מדרגת שכלם נבדלים נאמר עליהם ביקש יעקב לישב בשלוה וכו' לא דיין לצדיקים וכו' וכי לא רצה הקב"ה בשלותם של צדיקים, אך הכונה הוא כי רצון הקב"ה להגדיל הנסיון כדי להגדיל החסד על אוהביו, כי אין שום ערך ודמות למעשה האדם ועבודתו במצב שלוה לעת צער ויסורין, כענין שנאמר "טוב פעם אחת בצער ממאה שלא בצער", ובידינו ללמוד ענין הנ"ל מענין איוב איך אין שום ערך והתדמות, עד שאין לעמוד וללמוד ממצב המנוחה למצב הסבל והיסורין רחמ"ל, שאמר הקב"ה לשטן (איוב א') השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ איש תם וישר וירא אלדים וסר מרע, ויען השטן ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו אם לא על פניך יברכך רחמ"ל, כמוכן הלא השטן מומחה ומנוסה במלאכתו איך העיז פניו לחשוב ולומר כן, על מי שאמר הקב"ה תוארים כאלו, איש תם וישר וכו', ועוד יותר הקטרוג השני אחר שכבר ראה שלא הועיל הקטרוג הראשון להניע אותו ממדרגתו הקודמת ונשארו עליו התוארים הקודמים כדברי הקב"ה עוד השמת לבך אל עבדי איוב, וניסה עוד הפעם לקטרג ולאמר אולם גע אל עצמו ואל בשרו אם לא על פניך יברכך רחמ"ל, כי אין שום יחס ומשפט מבחינה זו לזו, כמו שאין לשפוט מראובן לשמעון, ולפי זה היה לו מקום ורשות לקטרג, וזו עמוק למבין, מבהילים הדברים כמה גדול וחביב מצב היסורין אם האדם עומד בתומתו השלימה, וזו הערה נוראה למתבונן איך אין בכח האדם לעמוד ולשפוט על מדרגתו בעת שהוא במצב השלוה.

וזכר אני על הצדיק הנ"ל (היינו הגאון וצדיק רבי זלמן דולינסקי זצוקללה"ה) (המכונה ר' זלמן ראדינר) נתמנה למנהל רוחני בישיבת מיר מלפנים בהמלצת הסבא מסלבודקא (זצוקללה"ה) כי היה במצב יסורי מות רחמ"ל כידוע, ועמד בעבודתו הטהורה, ועסק עוד בעבודת היראה ובזיכוי הרבים, בימי מחלתו מושכב על מטתו, לא עזב מלחזק אנשים לעבודת ד', כי היה מבקריו רבים, לפי זכרוני היה דרכו לחזק למבקריו בעניני היראה והעבודה, כן בזכרוני כי בעת נסעו מהנחת מוין לביתו, בעמדו בקובנה על התחנה, והגיע השמועה לישיבת סלבודקא, יצאו לקבלו וגם הסבא זצ"ל יצא לקבלו, באותו מעמד שאל

בנים לא ישקרו יז

להסבא איזה ענין של עבודת ד', והסבא לא מצא איך בידו ליתן לו תשובה, ואמר לו כי אין הוא צריך לתשובתו.

רשימות פניו היה איש שמח, "כענין טוב לב משתה תמיד", זכורני פעם אחת שהיה בקלם בשמחת בית השואבה, והיה ניכר עליו איש חי ושמחת לב, כענין שנאמר ובניהו בן יהוידע איש חי (שמואל ב' כ"ג), וכבר ידוע זה כי דבריו היו מלהיבים ובווערים להכניס בלב תלמידיו יראה פנימית.

במכתב מ"ב..משפטי ה' אשר שוררים בארץ רחמ"ל, ורצונו ית' בהנהגה זו כדי לראות, עין בעין כי יד ה' נגעה בנו ולא ח"ו כי מקרה הוא, וזאת כל הצלחת האדם להכיר השגחתו ית', ולהאמין באחדותו ית'.

כדאי לאדם להתבונן תמיד בהנהגה הזו כי זה הוא דרכי שמים, כענין שנאמר בפ' בשלח "ויוורו ד' עץ וישלך אל המים" ועיין ברמב"ן ויראהו לא נאמר אלא ויוורו – הרהו דרכו, כלומר שהורוהו ולמדוהו דרכו של הקב"ה שהוא ממתיק המר במר, הפיוך הטבע, מובן מזה כי גם משפט ד' רחמ"ל ממתוק יתכן להיות מר, בפ' זו ויגש "לעבד נמכר יוסף" וזו היה הסיבה למחיה שלחני אל' לפניכם, וזו היה הסיבה למלכותו, והמלכות סיבה לירידת מצרים, לקיים ועבדום וענו אותם וכו', והנהגה זו הוא דוקא עם כלל ישראל, לא עפ"י דרך הטבע, "והיה זרעך כעפר" ואז – "ופרצת ימה וקדמה וכו'", וזה מה שאנו אומרים בהודו "שבשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו".

ידידי, מה מאד מהנכון לחזק את עצמנו בעת כזו, בטח יש תח"י מהרמב"ם ז"ל אגרת תימן אשר כתב ע"ד חיזוק בעיתים כאלו רחמ"ל.

במכתב מ"ג – מי יתן לקחת חלק בצערן של ישראל רח"ל להיות נושא עמהן, מה נורא הענין, כל ד' מיתות ר"ל גורלנו, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים וכו' משפטין תהום רבה, הנה כל הבריאה כולה יש להם מקום, גם לעוף יש מקום מנוחה כענין שנ' – תהלים ק"ד – כי הכין ד' עצים וארזים גדולים בעד הצפורים שיעשו שם קן ומדור להם, כן לכל הבהמות והחיות יש להם מקום דירה, וכ"ש מין המדבר, כי לכל אומה ואומה יש להם מקום ונחלה, ולעם הקרוב לו ית' מושלכים ומתגוררים על הימים ועל הספינות, ובתוך הגבולים בין המחיצות של האומות, מי הוא אשר אין כח בידו לראות כי זאת הוא רק – הלא ד' זו חטאנו לו, ולקחת לימוד חושי לדעת ולהבין כי יש משפט וגמול ועונש, אף בעוה"ז, וכ"ש בעולם העתיד אשר הוא נקרא עולם הגמול.

בשבועות העבר דיברנו, מדוע לא יאמר האדם כי רצון השי"ת ללמד להראות האמת כאשר הוא, הנה הכ' אומר, כי את אשר יאהב ד' יוכיח וכו' (משלי ג' י"ב) פירש הסבא ז"ל כי פירוש של "יוכיח" הוא מברר, כענין שנ' אותה הוכיח ד' לבן אדוני (בראשית כ"ד מ"ד) הנה חז"ל אומרים (פס"ר פ"ט ב') שה אחד בין שבעים זאבים, מי הוא אשר היה אומר כן על האומות בימים הקדמונים? על דייטשלאנד כי גם הוא מן הזאבים, או על ענגלאנד, אשר היא נקודת דעמאקרטיע, ומי מדבר על האמעריקאית, אבל בעת אשר השי"ת מראה לנו הנהגתם כעת כי כולם באמת פרצוף אחד להם, כמו שנאמר (שבת פ"ט ע"א) הר סיני – שירדה שנאה לאומות, כמו שאומר הרמב"ם ז"ל כי מעת מתן תורה, כי כולם רודפים אותנו

מפני קנאת הדת – אגרת תימן להרמב"ם ז"ל, ואין לך זמן מאז שנתנה תורה זו עד זמננו זה, שכל מלך עכו"ם גובר או מכריח או מתגבר או אונס, שאין תחלת כוונתו ובדעתו לסתור תורתנו ח"ו ולהפוך דתנו באונס, בנצחון, ובחרב, כמו עמלק וסיסרא וסנחריב וטיטוס ואדריינוס והרבה כיוצא בהם וכו', ובשביל זאת נקרא ד' ית' "נורא" כי ההשגחה אשר הוא עושה לעם ישראל, בכל עת ושעה, אשר אינו נותן אותנו טרף לשיניהם, וכאשר אנו רואים אופן חושי בירור השנאה, זה הוא אשר אוהב אותנו ורוצה לברר לנו האמונה וההשגחה החושית.

במכתב מ"ד - ..ובאמת ידידי צריך האדם לשמוח, אם הוא רואה בעת כזו כי גם הוא יש לו איזה השתתפות בצער כלל ישראל רחמ"ל.
...הנה מצבנו הוא להיות נחשב כצאן לטבח יוכל להרוג לאבד למכה ולחרפה, ובכל זאת שמך לא שכחנו וכו'.

וברש"ר הירש בפירושו לתהלים (י"א ה')

ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. דווקא את הנאמן לחובתו "בוחן" ומנסה ה' ע"י ייסורים הבאים עליו וע"י מתן הצלחה חיצונית לרשע, שהוא - הצדיק, עד לה - ובשניהם כאחד הוא מנסה את חוזק אמונתו ואת מידת השמחה האמיתית שבו בקיום המצוות. אילו היה כל מילוי-חובה נאמן מביא מיד הצלחה חיצונית, ואילו כל פשיעה בחובה היתה נענשת מיד - כי אז היו החשבון השכלי, השיקול התועלת, המניעים במעשי בני האדם, ולא הרגשת מילוי-החובה. אזי לא היתה תעודתו היחידה והאמיתית של האדם לעשות טוב ולחדול מלעשות רע מתוך חיוב של משמעת ואך ורק מתוך חיוב של משמעת. יעודו של האדם, במוסר של בן - חורין, שיסודותיו מושתתים "בהיכל קדשו", המטרה אשר לקראתה יתחנכו היחיד וכל המין האנושי כולו - בהכרח שיתלוו אליה נסיון הייסורים של האדם הטוב ומראה שגשוג והצלחה ארעיים של הרע. הייסורים שעל האדם הטוב לעמוד בהם הנם איפוא ההוכחה לאהבת ה' - הוכחה להתענינותו של ה' בהשתלמותו המוסרית, וככל שיגדל כוחו המוסרי של האדם, כן יש ויגדל נסיון-הייסורים שלו. הן לא לגרועים שבתלמידים ניתנים התפקידים הקשים יותר. כך נאמר במשלי (ג', יא-י"ב) "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה". ורשע וגו' שנאה נפשו. על כן אם נפלה בחלקו של רשע מיסודו ומטבעו הצלחה שאין דבר מעיב עליה וניצל הוא מיסורים - הרי שאין בכך אות לכך שדעת המקום נוחה ממנו, אלא היפוכו של דבר: אין הוא ראוי כלל לידו המחנכת של ה' כי אינו מוכשר עוד לכך. אין ייסורים - חינוכיים יכולים עוד להחזירו למוטב וייתכן אף שהתוצאה היתה הפוכה והיה בא לידי ריבוי עבירות והחמרתן דוקא. כל אלה הם חישובים אשר רק עין ה' הרואה ללבב יפה להם.
ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר ציוה את אבותינו להודיעם לבניהם: למען ידעו דור אחרון בנים יוולדו יקומו ויספרו לבניהם: וישימו באלדים כסלם ולא ישכחו מעללי א-ל ומצוותיו ינצורו. (תהלים ע"ח, ה-ז) יקומו ויספרו. כמו "ויקם עדות" (ע' פס' ה'). ההורים, מוסרי המסורת, קמים ועומדים לפני בניהם, כעדים לאמיתות המסורת, ועליהם למלא תפקידם זה

ע"י לימוד וחינוך ברוח זו (ע"י הפי' לדב' ד, ט). כסלם. כסל קרוב אל גזל, מבטא את הסכלות המחזיקה בעקשנות בדעתה אף כי אין טעם חיצוני משכנע לדעה זו (ע' פר' לבר' מ"ה, יז). ביחס לה', הרי זה הבטחון בה', ההחזקה העקשנית באמונה בו למרות התנאים החיצוניים הנראים כסותרים אותה. בטחון כזה והמחשבה והמעשה הבנויים עליו בהכרח שיראו כסכלות גמורה בעיני השכל החושני שאינו מביא בחשבון אלא את הדברים הממשיים והמוחשיים. אולם "סכלות" כזו של בטחון בה' היא ההנחה הראשונה באמונה היהודית, והיא מטרת כל ההדרכות של גילויי ה' בהיסטוריה עם יסוד עמנו, (היינו היציאה ממצרים עם ההליכה במדבר, אשר פרק זה מאריך בדבר) אכן היהודי המל את בנו הרך בן שמונת הימים בשמחה ובהתרוממות הרוח, המפקיר למעלה משביעית הונן, ומשלח ידו, הנמנע מלחרוש את שדהו - בשבתו על אדמת אבותיו - בכל שביעית, ולא עוד אלא שבכל שנת ארבעים ותשע וחמישים הוא נמנע מחרישה אף במשך שנתיים רצופות, המקפיד על תום ויושר בתוככי עולם מסחרי השוקד רק על תועלתו, המקבל על עצמו באהבה לעג ובוז מבחוץ ומחסור וויתורים בביתו - מחשבותיו ומעשיו של יהודי זה בהכרח שיהיו נראים כסל, כסכלות גמורה בעיני כל מי שחיי יעוד זרים לו. מסורות האבות של ההיסטוריה מחנכות כל דור ודור מישראל לבטחון ולאומץ רוח כזה, למען ישימו באלדים כסלם - את בטחונם הנראה כסכלות - ולא ישכחו מעללי אל ומצוותיו ינצורו. נצור מצוות, שמור את המצוות שלא יאבדו, לא לקיימן בלבד אלא לדאוג להנחלתו למורשת דורות.

בספר עיני ישראל מאמרי הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצלה"ה

שאלתי פעם את מרן בעל קה"י זצ"ל על מצב כזה שהי' עימי, והי' לי אז שנה רצופה בכל מיני יסורים בין בילדים ובין אצלי ועקרת ביתי, ושאלתו לו איזה מדה כנגד מדה רואה כאן. השיב לי, שדוריני נתקטן כ"כ עד שאבדנו היכר זה. ושאלתי מה לעשות. אמר, להתחזק באופן כללי, ע"כ. אפרש דבריו ז"ל. לדוגמא משהו יחליט שבברכת מודים שבש"ע יתעכב להתבונן על מציאות המדובר שם, ברור הוא שיתעלה אצלו מבטו הכלל על כל המציאות, וזה יגרור שינוי מהותי בכל מעשיו להבא, ונמצא גם המידה שלא הבין כאן אף היא תטופל עי"ז, וכן תעשה. יתכן, לשלב ראשון לברך ברהמ"ז מתוך הכתב דוקא.
(עיני ישראל מכתב מ')

הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצלה"ה

בספר עיני ישראל סוף שער התפילה

הדרכה לעמידה בשמו"ע לפני המלך

(א) הנה ישנה בעיה כמעט לכל אחד בדוריני, והיא קושי הגישה לתפילה, דהנה בתפילה צריך האדם לראות את עצמו שעומד ממש לפני המלך, ומדבר עמו ומבקש צרכיו והוא תנאי לעיכובא. דאדם שיכור וכיו"ב, שאינו יכול לעמוד לפני המלך תפילתו תועבה, ועמידה לפני הקב"ה, אין פירושה, שיש כאן בית עם בנ"א ושולחנות וכדו', וגם הקב"ה שוכן ביניהם ח"ו, אלא צריך להרגיש ששום דבר אינו קיים סביבו, ועומד רק לפני המלך בלבד, וזוהי

עבודה קשה שבמקדש, הרבה יותר מכוונת פירוש המילות, דזהו מילתא דתליא בהרגשת הלב ומהי הדרך תשכון אור לקבל את הגישה הנכונה לתפילה.

(ב) נקדים, דהנה נוסח הבקשה בברכת התורה "ונהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה". וצ"ב מה ענין "יודעי שמך" לעסק התורה, הרי לכאורה קנין התורה היא ע"י התמסרות אליה, ביגיעה ועמל, להשיג עומקה ורוחבה של תורה, שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ומה שייך לידיעת שמו של הקב"ה.

אמנם השואל שאלה זו חסר לו את עיקר ההבנה במהותה של תורה, דהנה ידוע דכל מה שיש בעולמינו יש גם בעולמות למעלה, אלא שבכל עולם ועולם משתנה הדבר לפי האיכות של אותו העולם. וניתן דוגמא, כאשר מלאך יורד מן השמים, צריך להתלבש בגוף זך מאוד מן האויר, ואינו יכול להופיע בעולמינו אלא ע"י לבוש של א' מד' יסודות העולם, ונמצא דחל בו שינוי של התגשמות מסוימת, אמנם יש דבר אחד יוצא מן הכלל, שגם בירידתו לעולמינו לא חל בו שום שינוי, והיא התורה הקדושה, שהגם שהשתלשלה ריבואות ריבואות עולמות עד אין שיעור, לא נשתנה עצם מהותה כי הוא זה, ורק ההסברים נשתנו מעולם לעולם, ואותה התורה שהיתה לפני בריאת העולם, כמ"ש ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, שהיא זכה וקדושה למעלה מגבולות עולם, כך גם כשהשתלשלה וירדה עד עולמינו, הרי היא באמת אותה תורה, שהיא למעלה מגבולות עולם, וכל המחיצות וגבולות שיש בכל עולם לפי ערכו, אינם חוצצים כלום כנגד התורה. ובנפח"ח ש"ד פכ"ח כתב זאת בארוכה עיי"ש.

והנה התורה"ק היא גילוי שמו הגדול, שהרי למדו חז"ל (ברכות כ"א) את המקור לברכות התורה ממ"ש "כי שם הוי"ה אקרא הבו גודל לאלוקינו", דפנימיות התורה הוא שם הוי"ה, והתורה היא המגלה ומסבירה את הווייתו והמצאו ית', וכל מילה ומילה של התורה היא הסבר מסוים לכך וכמש"כ הרמב"ן בהקדמתו לבראשית שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה. וכ"כ בנפח"ח ש"ד מדברי חז"ל הק', והביטוי לכך הוא בהענין שדיברנו דאין שינוי באיכות התורה בירידתה מעולם לעולם, דזהו מפני ששמו הגדול, שם העצם הוי"ה ב"ה, אינו משתנה בשום מקום, ואין בו שום הדרגה של קרוב ורחוק, נושא כשאר שמות כמו "אלוקים", שקיים גם אצל דיינים ושופטים, ונמצא דיש בו ענין של הדרגה מקרוב לרחוק, שבהשתלשלות רבה משתנה גם מקודש לחול, ויותר מכך שהע"ז נקראת "אלהים אחרים" [וע"ז נאמר (מלאכי ג') אני הוי"ה לא שנית, וע"כ גם איכות התורה הק' לא משתנה כלל, דפנימיותה הוא שם העצם של הוי"ה ב"ה, ורק הלבושים וההסברים של התורה הם המשתנים מעולם לעולם, דבכל עולם מופיעה התורה במהלכים השייכים לאותו העולם, עד עולמינו החומרי שחוקי התורה ומצוותיה מופיעים בחפצים חומריים, אבל פנימיותה לא משתנה כלל.

(ג) והנה פשוט שאדם העומד לפני מלך בשר ודם, גם באם המלך עטוף ולבוש בעשרה מלבושים, העומד במחיצתו, הוא עומד לפני המלך עצמו, וכשנותן שם כבוד מלכות, הרי הוא נותן כבוד למלך בעצמו, והגם שאינו יכול לראות את המלך מרוב מלבושים המסתירים אותו, אבל כלפי ההמצאות עמו אין חילוק כמה לבושים יש כאן, דסו"ס הוא נמצא במחיצתו

ממש, ויכול לדבר אליו פנים בפנים, ואין המלבושים חוצצים כלום בזה, והגם שבאם יבוא לעסוק ולהתבונן בעצם הלבושים של המלך, בודאי דיש כאן הסתרה ומחיצה גמורה, דאינו יכול לראות את הלבוש הפנימי, עד שיסיר תחילה את הלבוש החיצון, אבל במה שנוגע למלך בעצמו, אין הלבושים משנים את עצם מהותו, והעומד שם עומד במחיצתו ממש. וכן הוא ממש אצל הקב"ה, דהגם שיש הרבה לבושים המסתירים אותו מאיתנו, שבכל עולם יש לבוש נוסף, עב יותר, שמסתיר מאיתנו את המצאו ית', אבל אינם משנים במאומה את עצם המצאו, דהוא נמצא בכל מקום ומקום בלי שום שינוי והדרגה, ועומדים אנו במחיצתו ממש, ואין הלבושים חוצצים ומשנים בזה כלל.

ד) והדרך להגיע להרגשה זו, שהוא עומד במחיצתו של מלך ממש, הוא ע"י עסק התורה, בהתמסרות ויגיעה מתוך יר"ש טהורה, דהתורה היא הכלי המכניס לתוך גבולות העולם את ההכרה בהמצאו ית', באופן שאין חילוק בעצם גילוי זה בין עולם לעולם, דהיא באותה קדושה בכל מקום, ופנימיותה הוא שם הוי"ה, שאינו משתנה מעולם לעולם כנ"ל, ושינוי ההסברים של התורה הוא רק שינוי הלבושים של התורה, אבל עצמות התורה אין בה שום שינוי, ומגלה את שם העצם של הוי"ה, שהוא נמצא בכל מקום בלי שינויים, ואין הגבולות והמחיצות חוצצים לפניו במאומה. וע"י העסק בה לשמה ביראה טהורה מגיעים להכרה פנימית זו, שנמצא במחיצתו של מלך תמיד, ואין זה רק משום שהתורה מביאה לידי זהירות, וזהירות מביא לידי זריזות וכו', אלא שהתורה היא מבטלת את מחיצות העולם בעצם. וריב"ל הוי מיכריך עם בעלי ראתן והוי אמר דהא אורייתא כתיב בה אילת אהבים ויעלת חן, עי"ש והבן.

והנה האדם נולד בחוסר דעה והשכל, ורואה את העולם כמציאות קיימת ומוכרחת, והגם שיודע שיש אליקים המשגיח ומפקח על דרכי בני אדם, נתפס אצלו שהוא רק משגיח מלמעלה, אבל העולם הוא מציאות חזקה שא"א לשנותה, ומתפתח והולך בתפיסה זו, ומסתכל על העשיר כמוצלח, דיש לו הנאות העולם ביד רחבה, והעני אינו מוצלח, מבט שטחי זה התחיל מאז עץ הדעת שכתוב ותפקחנה עיני שניהם, ושואל המדרש וכי יש חוטא ונשכר? ומפרש שנפקחו עיניהם לשטותא דהאי עלמא, כלומר שקיבלו מבט על העולם שיש בו אוצרות נפלאות של הנאות ותענוגים, ונמשכו אליהם, מבט זה הוא בחינת הנפש בלי רוח, דהנפש הטבעית מבחינה רק את המציאות הטבעית של העולם, חק נתן ולא יעבור, ורק רוח השכל היא המעמיקה לתפוס את פנימיות האמת, ומפני שאדם וחוה ירדו למדרגת נפש בלבד וכמשנ"ת, לכן נפקחו עיניהם לשטותא דהאי עלמא, לראות את העולם כמציאות נפלאה וקיימת.

וכאמרם ז"ל אייכה – עד עתה לדעתי מכאן ואילך לדעתו של נחש. ועיין היטב והבן בחו"ה שער הבטחון פ"ז צייר משנולד האדם וכו' וכו'.

אמנם המבט האמיתי הוא שאין כל העולם מציאות קיימת, ועיקר המציאות הוא בעולמות הרוחניים למעלה, וממילא במבט זה אין החיציות והמחיצות של העולם חוצצים כלום בעדו, וכשניגש האדם לתפילה וצריך לעמוד לפני קונו, בהכרה שהוא הנמצא היחיד, ואין שום דבר חוצץ כנגדו, מחייבת אותו ההלכה להיכנס לרקע זה, להביט נכונה על העולם,

שאינ עוד מלבדו, והדרך לזה הוא רק ע"י עסק התורה לשמה ובטהרת הלב, שע"י יהיה "יודעי שמך", בהכרה פנימית נכונה, ויקבל את המבט הפנימי, שרק הווייתו ית' היא המציאות האמיתית, ולא משתנה ומוגבל ע"י גבולות העולם, דפנימיות התורה היא גילוי הווייתו ית' וכמשנ"ת.

ומפורש בשו"ע או"ח סי' צ"ח וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה ע"ש.

(ה) נעבור לדבר בנושא אחר, שהוא קצת מישך שייך לענין הנ"ל. השי"ת העניש את אדה"ר על חטא עץ הדעת "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך", הודגש כאן ענין ה"עצבות", ובאותו מטבע לשון נענשה חוה - "הרבה ארבה עצבונך והריוןך, בעצב תלדי בנים", יש להתבונן מהו ה"מדה במדה" שבזה, על כישלון האכילה מעץ הדעת.

והנה אנו רגילים להסתכל על מדת העצבות כאחת בין כל המדות הרעות, אמנם א' הגדולים בכמה דורות שלפנינו התבטא ואמר 'העולם אומרים שעצבות זו עצבות, ואני אומר שזה פריקת עול', וננסה לפענח את כוונתו, ועפ"י נבין היטב את ה"מדה במדה" של גזירת העצבות על חטא עץ הדעת. [א. ה. היסודות דלהלן נאמרו ונשנו כמה פעמים, וע"כ נשתדל לקצר בהן, ולהדגיש את תוספת החידוש שבאמר זה].

(ו) מה שהאדם נעשה בן תמותה⁹ אינו רק במה שסוף קיצו למות ולהיכנס לקבר, אלא מתבטא גם בעצם חיי חיותו בעולם, שהוגדר תיכף "כי עפר אתה", והיינו שאיבד את החיים האמיתיים, ומתבטא בהיקף הבחירה שלו, דהלא במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות, שאין להם כח בחירה, ואדה"ר שהיתה קומתו מקצה העולם ועד סופו (חגיגה י"ב), היתה היקף בחירתו עצומה שהיה פועל במעשיו באופן ישיר בכל העולמות כולם, ולאחר החטא ירד לגובה מאה אמה בלבד שאינו פועל אלא בד' אמות שלו [נורק באופן בלתי ישיר משפיעים מעשיו בכל העולמות ואכ"מ].

דוגמא לכך, לשון המשנה פסחים (צ"ב), גר שנתגייר בע"פ אינו עושה פסח, ד"הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר", ואע"פ שהוא חי ומסתובב בעוה"ז, אבל מכיון שהוא בגדר "ערל", נחשב מת כלפי החיוב של קרבן פסח, דאיתא בכתבי הגר"א ז"ל שערל אין מעשי המצוות שלו עושים פירות למעלה כ"כ, דחסר לו דרגת החיים, ואכן גם באדה"ר אמרו (סנהדרין ל"ח) דמשוך בערלתו היה, וזהו תוצאה מן החטא, שהפסיד את החיים האמיתיים, ונעשה "ערל" שמשולל מן החיים, וכקבור בקבר דמי, וזהו הפירוש "כי עפר אתה", שאותם חלקי החיים שהפסיד, הוא בגדר דומם, נטול חיות.

מהי הגדרת החיים ה"עפריים" לאחר החטא, הנה כתיב בתורה "נפש כי תחטא", ולא נאמר בשום פסוק בתנ"ך "רוח כי תחטא", דהנפש היא טבעיות האדם כמו שהוא, ובוזה

⁹ עיין באגרות חזו"א סוף ח"ב המכונה לשר נכרי אות א' ב' והבן איך לפרש מצבי החיים לאדה"ר קודם החטא.

שווה לבע"ח שיש להם נפש טבעית¹⁰ אבל מדרגת הרוח נופחה מן העליונים, דהויות באדם לרוח ממללא, ורוח האדם היא העולה למעלה ודבוקה בהשי"ת, וע"כ אין בה כשלון.

בחינת "רוח" היא הדעת של האדם כמבואר כן בכתבי הגר"א ז"ל, שהיא המדריכה את האדם לעלות למעלה אל המושכלות העליונים, ובאם חסר להאדם בחינת הדעת, הוא עלול לכשלון, כמש"כ (משלי י"ט ב') "גם בלא דעת, נפש לא טוב", ומכיון שנכשל אדה"ר בעץ הדעת ונעשה בעל דעת טוב ורע, לכן הפסיד את מעלת הרוח, ונשאר בבחינת נפש בלבד, זהו בחינת העפרוריות של האדם, שניטל ממנו החיות האמיתית של "האדם" שזהו בחינת הרוח, ונעשה דומם, ולא נשאר בו אלא בחינת נפש בלבד. ומפני כך אמרו (פסחים קי"ח א') כשא"ל הקב"ה ותאכל את עשב השדה, אמר אני וחמורי נאכל באבוס אחד, דאכן ירד לדרגת בעל חי בעל נפש טבעית, והדגישו דוקא את "החמור" בהיותו "חומרי" וגם ביותר, נטול שכליות לגמרי. וזהו מדרגת הערל, שאמרו בו שהוא כפורש מן הקבר, דהערל אין בו בחינת הרוח שהיא מדרגת ה"אדם", וע"כ אין מעשיו עושים פירות כמש"כ הגר"א ז"ל וכנ"ל, דעסק הבחירה והעבודה לפעול פעולות גדולות למעלה, נמסר רק ל"האדם", והוא ע"ד לשון המשנה שהלידה מוגדרת פתיחת הקבר, דבמעו אמו מתפתחים רק חלקי הגוף החומריים, והנפש הטבעית שלו, בלי שכליות עד שנולד ונעשה גדול, וזהו בחינת קבר. וע"כ אדה"ר לאחר חטאו נעשה ערל וכנ"ל. דהפסיד את חיי הרוח של האדם וחי מעתה רק במדרגת הנפש כמו ערל, ועי"ז הצטמצם במאוד היקף הבחירה שלו כמשנ"ת.

ז) ובה באנו אל המכוון בפירוש גזירת העצבות לאדם וחיה, ובמה הוא מדה במדה על חטאם, דהנה כתיב (פר' כי תשא ל"א י"ז) "שבת וינפש", והיינו דמצב של שביטה ושוא"ת מוגדר נפש, דנפש הוא החוקים הטבעיים כמו שהם, ורק הרוח הוא הפועל מצוות ומע"ט ומרומם אותו מדרגתו הטבעית, ולכן כאשר שובת מפעולה, נקרא עתה בעל נפש. והאדם השקוע בעצבון ודכות הרוח, אין לו שום מרץ לעשות ולפעול, ועל כן הגדירו הגדול הנ"ל שהוא פריקת עול, דאינו מוכן עכשיו לקיים מצוות, ולא רק בדרך כשלון בעלמא אלא שכל מציאותו אינה עומדת תחת עומ"ש לעשות ככל אשר יושת עליו, ונמצא דבמצב העצבות הוא במדרגת נפש בלבד, דהוא במציאות של שביטה מפעולה, שאז הוא בעל נפש בלבד נ"שבת וינפש". וע"כ בחטא עץ הדעת שהפסיד את מדרגת הרוח שהיא הדעת שלו כמש"כ לעיל, נכנס למסגרת העצבות, "בעצבון תאכלנה", "בעצב תלדי בנים", דהילוך החיים יהיה עתה בכבדות, בלי רוח פנימית, מדרגת נפש בלבד.

מצות מאה ברכות

בזמנים האחרונים התחילו רעמי השי"ת להשמע להציבור כאן שלא כפי הנשמע בשנים רגילות שלא הלכו כ"כ צעירי ימים אל בית עולמם כמו לאחרונה, וצרה רודפת צרה ר"ל. הלה מדברים אלינו בשפה ברורה להקיץ אותנו מהשקיעה בתרדמת השטות דהאי עלמא שתינו המים המשכרים שלה וירדנו לתוך עולם השקר והדמיון, נשתבש ראייתנו להסתכל על כל הנעשה עם העולם והציבור כמסלול של מקרים ר"ל, פה מחלה ופה מחבל מתאבד,

¹⁰ בודאי אין הכוונה שווה אלא במהות מה.

תוארים אשר מיישבים הכל ומרגיעים הישן להמשיך ולהשתקע בשינתו העריכה עליו, וחוזרים אח"כ לסדר היום כרגיל, ותו לא מיד. הראיה של שטות הוא המוחש וידיעת ההשגחה העליונה הוא רק כידיעה המרחפת מרחוק על ראשינו,¹¹ מעוררים אותנו ברעמים הללו ולהמחיש לנו כי אין לנו גדר חזקה ותפיסה על מציאות החיים שלנו כלל, והכל נמצא רק ביד"ש לחוד, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך. א"כ המציאות האמיתי המסבב הכל ואשר הכל תלוי רק בו היא ההשגחה עליונה של השי"ת. וכשנכיר את זה באופן חושי הרי נעקרנו מתוך עולם השקר ודמיונותיו ונכנסנו לתוך אמיתת המציאות של כל הנעשה תחת השמש ואז כל רקע החיים, הגיוניו, ומעשיו, יתעלו בכת אחת אל גובה ורוממות אחר.

עיקר מחלה הנ"ל יסודו ושרשו הוא מהתרחקות האדם מיר"ש, כי יראת ה' יסוד המצות (לשון הר"י בשע"ת ריש שע"ג). והיראה היא רק בעת שיהא מוחשת אליו, כי לא יתפעל הלב, ולא יבא לכלל הרגשה, מידיעה הרוחפת מרחוק על האדם, כי רחוק הוא מסכנת אותה דבר. וגילו לנו חז"ל הדרך השווה לכל נפש בזה, וזהו מ"ש עה"פ מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך וכו' ואמרו חז"ל אל תיקרי מה אלא מאה, פי' שיאמר מאה ברכות בכל יום, כי כבר הקשו ז"ל (ברכות ל"ג:) אטו יראה מילתא זוטרתא היא, דמשה ביטא זה בלשון מה וכו', ועל זה תי' שם אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. והפי' דהמוחש של משה היה האין עוד מלבדו ית"ש כפשוטו, ואין לו מושג של חלל ומקום פנוי ממנו ית"ש. ובענווה נוראה זו הוי היראה ממנו ית"ש מילתא זוטרא, אבל ששיגוה הציבור הוא דרך המאה ברכות דוקא, והוא הדרך הסלולה לכל, כי בכל הברכות כולם מצווים, וברכות שנאמרים בכוונה ובשימת לב אל הנאמר אז, יכולים להמחיש המצאו ית"ש והשגחתו התמידי אל האדם, ומתוך המחשה זו, וחיותו תוך המציאות האמיתי, יראה חושית ותליתו הגמור בו ית"ש, ובזה יבא היראה מלפניו שהוא יסוד המצות. עיין היטב ברמב"ם ריש הלכות ברכות.

דוד המלך ע"ה תיקן תקנת מאה ברכות בשעתו שהיו מתים בנ"א שלא כפי הרגיל במהלכי ההשגחה העליונה, ואז הציל בזה את הציבור. ומצוה עלינו לפשפש במעשינו כי תביעה ציבורי מורגשת בזה, ואין לנו אלא מה שלמדנו חז"ל במהלכי ההשגחה העליונה, מצבינו קרוב לדבריהם הללו, ומחוייבים אנו לתקן זה, אמנם בהיותם דברים שעומדים ברומו של עולם ושיגריות ההרגל וכשלוננו נאחז כאן, על כן מהפכה פתאומי מן הקצה אל הקצה לא יחזיק מעמד, הרצוי בזה הוא ליקח למשל ברכת אבות בתפלת שמו"ע כהתחלה, ולהקבע בזה עד שיהא קנין בנפש, ואז ללכת בקביעות ברכה אחרת. אמנם לא להניח הבקיות והידיעה הכללית בכללות הברכות, כי עכ"פ יתקיימו מפעם לפעם הגם בלי קביעות בנפש, ופרוטה פרוטה מצטרף לחשבון גדול.

¹¹ וכבר אמר דוד ע"ה שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי.

וועד כללי - בן ישיבה¹²

השבוע היה היא"צ של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל וראיתי בספרו 'אגרות וכתבים' ב' דברים שראויים להאמר היום ביותר.

ר' יצחק היה מגדולי מעצבי הבני תורה בפנים, הוא עיצב את הצורה של בן תורה, במדבר השממה דאמריקא.

וכך הוא מספר, ששאל ילד אחד מה ההבדל שהוא מרגיש בין המלמד שמלמד אותו גמרא ולימודי קודש, לבין המורה שמלמדו שיעורי חול, כך הוא העמיד לילד שאלה, והילד השיב שהוא רוצה זמן לחשוב.

ולאחר זמן השיב בנוסח, שאצל המלמד שמלמד תורה, הוא מרגיש כמו שהוא יונק מאימו, והמורה לחול הוא כמו טבח שמכין ארוחה ומגיש לו. כך ענה הילד. ור' יצחק הגיב, שעתיד זה להורות הוראה בישראל! [וכמו המעשה בגמ' בגיטין נח.], הוא נהנה מהנוסח, ואמר, שזו באמת צריכה להיות ההרגשה של 'בן ישיבה', שהוא יונק מהישיבה, לא משהו אחר, אלא יונק ומקבל חיות מהישיבה.

ואמר שמסורת לנו מהגר"ח וואלז'ינער, שהוא ייסד שלא יאמרו "תלמיד ישיבה" אלא "בן ישיבה", והיה בזה קפידא ממש, לדקדק שיקראו לו "בן ישיבה", ומאז יש כזה ביטוי, ונתבטל המושג "תלמיד ישיבה". [אולי מהאי טעמא זכה הגר"ח ז"ל לכינוי אבי הישיבות]. והיינו, שבחור בישיבה הוא בן ישיבה, הוא יונק מהישיבה, הישיבה צריכה לתת לו חיות כמו שיונקים מהאמא, מכיון שאדם נולד "עיר פרא", והישיבה הופכת אותו ל"אדם", ממילא הוא "יונק מהישיבה", ובשפת החזו"א "מחמור לאדם ומאדם למלאך", כך צריך להרגיש ולהתייחס ללימוד בישיבה.

ובמקו"א דיבר לצעירים, ושם ביאר כך ג"כ, בנושא הזה של ה"ישיבה". ואמר משל, אם יאמרו לאדם שאם לא יאכל 'מעדני מלכים' יוכל למות ח"ו, לא נאמר שזה הגיוני, אלא שנתלה שזה מצב מיוחד שכך הוא, אבל באופן רגיל אין דבר כזה.

בד"ת, התורה אומרת שזה לא כך, אפי' שהתורה היא מעדני מלכים מתוקים מדבש ונופת צופים נחמדים מזהב ומפז רב - אם לא לומדים, אפשר למות מזה מוות רוחני!

כמו שמעמיד הספרי בפ' והיה אם שמוע, "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם וגו', שאם יש סטיה ביחס אל הד"ת, מתייחסים שלא צריך ללמוד "בכל לבבכם ובכל נפשכם", שזה החיים ממש, אם לא מתייחסים כך, אפי' סטיה קטנה - "ועבדתם אלהים אחרים", כמו שרש"י מביא במקום, כיוון "שסרתם" מיד "ועבדתם אלהים אחרים" אפי' סטיונת קטנה זה כבר סכנת מוות, כך הם ד"ת, וכך תפקיד "הישיבה" הקדושה, כיון שבה ועל ידה נמסרת התורה ונמשכת מדור לדור הרי צריכה להיות מתוך דייקנות בלא שום סטיה. והוסיף, שיש ב' בחינות של מקום מופרש משאר העולם. יש "תיבה" - "תיבת נח", ויש "משכן".

¹² שב"ק פ' וישב כ"ג כסליו תשע"ו, נכתב ע"י הרב ד.מ.ג. שליט"א בבכורות

"משכן" היה במצב שכלל ישראל במצב מרומם ומקודש, "איש על מחנהו ואיש על דגלו", כל שבט ושבט במקומו. ויש "משכן", שהוא מקודש יותר משאר המחנה, ואפילו בתוך ה"משכן" יש עוד התייחסות, יש 'קודש הקדשים', יש 'היכל', יש 'עזרה'... ככה יש צורך שבכלל ישראל יהיה מקום מופרש שהוא יותר מקודש, אפי' כשהם במצב מעולה.

אבל יש עוד סוג של מקום שונה משאר העולם, יש 'תיבת נח', ושם זה שונה, שם מחוץ לתיבה יש 'מבול', כל מי שיוצא -מיד נשטף ב'מבול'. מי שבפנים ניצל, ומי שבחוץ נאבד. אמר הגאון ר' יצחק זצ"ל 'ישיבה' הוא המקום המקודש ביותר א"כ היינו - "משכן", זה "מעדני מלכים", אבל מכיון שמחוץ לביהמ"ד "מבול של כפירה וְעַמְרָצִיּוֹת" ! - כך התבטא ר' יצחק - ומי שלא בפנים, נשטף ב'מבול' הזה, א"כ התפקיד להיות שמורים ב"ישיבה", היא משמשת להיות ה"תיבה" של ההצלה מן המבול !

ואם יש סטיה ביחס אל הד"ת, כיוון "שסרתם" מיד "ועבדתם אלהים אחרים", ואפי' שזה נראה רק סטיה קטנה, הכל כרגיל, והרי המרחק עד ע"ז הוא גדול, אפ"ה - הוא אמר - זה נחשב שפתח את הדלת ל"ועבדתם אלהים אחרים", ויש כבר מי שמנסה להרוס, ויכניס את הכפירה פנימה, הדלת פתוחה והוא כבר יכנס לבד...

כע"ז מצאנו בזוהר חדש (מג ע"ב) שכתב ז"ל "וּבִזְמַנָּא דִּי יֵיתִי מִלְכָּא מְשִׁיחָא, בְּסוּף גְּלוּתָא בְּתַרְאָה, דְּאַתְמָר בֵּיהּ (בראשית כט) הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל, (שמות ב) וְלֹא יָכֹלָה עוֹד הַצִּפְיָנוּ וְתַקַּח לֹו תֵּבַת גָּמָא. כְּגוֹנוֹא דְּאָרוֹן דְּסִפְר תּוֹרָה. אוֹרִייתָא וְדָאי יְהֵא גְּנִיזוּ דִּלְיָה, בְּדָרָא בְּתַרְאָה. וּבָהּ אֶתְסַמֵּר, כְּגוֹנוֹא דְּנַח בְּתִיבָה, דְּהָוָה אָזִיל עַל מֵיָא. הֵכִי הָאִי אָזִיל בֵּין עָרְב רַב, דְּאִינוֹן מִיָּם הַזִּידוֹנִים. וּבְסוּף גְּלוּתָא שְׁוִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה בְּהֵיאַת תִּיבָה, וְאִייתִי לִיָּה בְּגְלוּתָא וְכו' וְעַל הַהוּא סוּף, כְּתִיב (דברים ד) וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹדִיךָ" וכו' עכ"ל.

והיינו, ההתייחסות שבדור שבן דוד בא יש מצב של 'מבול', וצריך להיות בתוך ה'משכן', אבל מוסיף הזוהר חדש שיש כאן גם מבט של 'תיבת משה', שזה שונה מ'תיבת נח', וכותב הזוהר שב'תיבת משה' הוא בין 'מים הזידונים' שרוצים להטביעו, ו'מים הזידונים' אינן 'ערב רב' וכו', ויש פה התייחסות של 'ולא יכלה עוד הצפינו', שכבר א"א אחרת, רק 'תיבת משה'! בחוץ א"א להיות!

ובדרך כלל אמרנו בדרך הלצה, שההבדל בין 'תיבת משה' ל'תיבת נח', ששם היה גם קומה של זבל וקומה של חיות שגם ניצלו, אבל ב'תיבת משה' אין זבל ואין חיות, רק מי שבפנים כמו משה - ניצל. אבל כשלומדים את המימרא בפנים, יש לומר שההבדל הוא, שב'תיבת נח' היה זה יחס, שנצטווה נח לעשות תיבה, שאמרו לו שיהיה 'מבול' והוא ניצל, והוא עשה תיבה. והרי זה כב' מקומות, יש מקום של 'מבול' ויש מקום של הצלה, וכמו שאינם קשורים זל"ז ולא קרב זה אל זה, הוא במקום שאין בו 'מבול', ובחוץ יש 'מבול'.

אבל תיבת משה היא בבחינת 'ולא יכלה עוד הצפינו' ויש 'מים זידונים' שמנסים להטביעו, כמו שהמצרים רדפו אחרי התינוקות כדי להטביע אותם, כך גם בימינו - דור האחרון, ה'מים זידונים' הם ה'ערב רב', מנסים להטביע, וצריך להתחבא מהם שלא יראו אותך, שלא להתקרב אליהם בשופו"א, ושלא יהיה שום מכנה משותף, כמוכן שזה כולל אי

התייצבות, לא להתקרב ללשכות שלהם, ואם רואים איזשהו משהו שיש בו שמץ של חרדקיו"ת, מתרחקים ממנו! לא אומרים בא קצת נעבוד עליו, נעשה ממנו צחוק... לא לא! שלא יהיה שום קשר!

היום הרי נופלים - כל מי שמתקרב, ואפי' מי שלא מתקרב - הם הרי לומדים את השפה של בני הישיבות, יש קורסים ללמוד את החברה החרדית, ויש משתפי פעולה (שגם מהם צריך מאוד להתרחק), וכאלה שנראים ממש חרדים, ויודעים לתפוס את הבחורים בשפה שלהם, בטשולנט... למשוך אותו מהישיבה ומהכולל, וכשפוגשים אותו הם יודעים לשאול, מה לומדים, הא, 'תקפו כהן'... צריך לשים כופר מחוץ לתיבה, כדי שלא יראו אותך! שלא יראו! ומי שלא שם כופר - נופל! וזה לא שיוצאים החוצה ונופלים, אלא נופלים מבפנים, מחליקים החוצה מבפנים! ה'מים הזידונים', ה'ערב רב', מחפשים אותך, אם לא שמים 'כופר' ו'כיסוי', הם יבואו פנימה וישטפו אותך החוצה!

הרמב"ם באיגרת תימן כותב כך, הוא יכול להתבטאות בכזו חריפות, הוא, הרמב"ם קדוש ד', יכול להגיד עד כדי כך, ונביא את הדברים כמו שהוא אומר, וכך כותב: "אבל מה שאמרת שדעת קצת בני עמנו נעדרה ונתבלבלה, ונעה לבבם והתחדש להם ספק, ונתעלפה סברתם, וקצת לא סרו מאמונתם ולא נתעלפו ולא חרדו זה לזה, דבר זה כבר קדם ע"ד דניאל ע"ה, כמו שהודיענו הבורא, כי בהאריך לנו הימים בגלותינו, ובבא הצרות עלינו, יצאו רבים מן הדת ויתחדש להם ספק ויטעו" וזה הוא מביא מדניאל ושם כתוב "וַתִּבְרְרוּ וַיִּתְּלַבְּנוּ וַיִּצְרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רָשָׁעִים וְלֹא יָבִינוּ כָּל רָשָׁעִים וְהַמְּשַׁפְּלִים יָבִינוּ" (י"ב, י). ומוסיף הרמב"ם ומביא עוד פס' שכתוב בדניאל במקום אחר, והרמב"ם הקדוש מחבר ביניהם ואומר שזה על אותו זמן, "והוסיף לבאר לנו שאפי' המשכילים ההמה, והמבינים, שעברו עליהם צרות ועמדו כנגדם ונשארו באמונתם בד' ובמשה עבדו, עדיין יעברו עליהם צרות קשות ורעות יותר מן הראשונות שעמדו כנגדם, עד יתחדש להם ספק, ויטעו ויתעו עד שלא יתבאר להם כי אם מעט מזער, כמו שנאמר (דניאל יא, לה) 'ומן המְשַׁפְּלִים יִכְשְׁלוּ לִצְרוֹף בָּהֶם וּלְבָרֵר וּלְלַבֵּן עַד עַתָּה קֵץ כִּי עוֹד לְמוֹעֵד'".

והפסוק השני שהביא הרמב"ם כתוב לפני כן (שם, לג) "וּמְשַׁפְּלֵי עַם יָבִינוּ לְרַבִּים", היינו שיבארו לרבים דעת תורה, "וְיִכְשְׁלוּ בַחֲרָב וּבִלְהֶבֶת בְּשָׁבִי וּבִבְזָה וּבְהַפְּשָׁלָם יַעֲזְרוּ עִזְרָה מְעַט וְנָלוּ עֲלֵיהֶם רַבִּים בְּחִלְקִלְקוֹת" וסיבת הטעות והתחדשות הספק בליבותם, כתב הרמב"ם "וסיבה זו תהיה בראותם דלדולינו, ותוקף יד מונינו, והתגברותם עלינו".

זה ממש מצבינו אנו, שהם שולטים עלינו שליטה גשמית חומרית, ויש מתערפלים מכך. פחד פחדים מה שכתוב פה! גם אלו שעמדו בתחילה, והבינו ועמדו כנגד הצרות, והם מן המשכילים - יכשלו אחרי כן! ורק מעט מהם יצטרפו ויתבררו וישארו, והמצב הזה ימשיך עד עת קץ! בירור אחר בירור בתוך המשכילים, בתוך מי שכבר עמד בצרות ולא נתבלבל, הוא עדיין יכול להתבלבל, ויתרבו הצרות עד עת קץ.

וגם כתוב בדניאל בחיה הרביעית (ז', ז): "וְאֵרֹו חַיָּה רַבִּיעָא דְחִילָה וְאִימְתָנִי וְתִקְיָא יִתִּירָא וְשִׁנִּין דִּי פְרָזֶל לֹה רַבְרָבֵן אֲכָלָה וּמִדְקָה וּשְׂאָרָא בְּרָגְלָה רַפְסָה" וגו' ואח"כ כתוב (שם, כ"ג-כ"ה)

"כֵּן אָמַר חֵיוֹתָא רְבִיעִיתָא מְלִכוֹ רְבִיעֵאָה תִּהְיֵא בְּאַרְעָא דִּי תִשָּׁנָא מִן כָּל מַלְכוּתָא וְתֵאכֹל כָּל אֲרָעָא וְתִדְוֶשְׁנָה וְתִדְקַנָּה" ולאחמ"כ (שם, כ"ה) "וּמְלִין לְצַד עֵלְאָה יִמְלֹל וּלְקַדִּישִׁי עֲלִינִין יִבְלָא" ומפרש רש"י "ול'ישראל יטריח ויציק", וממשיך הפסוק "וְיִסְכַּר לְהִשְׁנָה זְמַנִּין וְדָת וְיִתְיַבּוֹן בִּידָה עַד-עַד וְעֲדָנִין וּפְלָג עֲדָן" מפרש רש"י "ידמה בליבו להעבירם על כל מועדיהם ודתייהם". ומסיים הפס' – "וְיִתְיַבּוֹן בִּידָה" !

כמו שכתוב במדרש, "הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חֲסִיד", שאמר את זה דוד על זמן שאדריינוס קיסר שחיק טמיא שאל, מפני מה אומה זו עומדת, אמרו לו צדיקים יש בה שהם עמלים בתורה, מיד גזר גזירות ונתן עליהם עול, וכיוון שכן פסקו מללמוד, ועל זה אמר דוד "הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חֲסִיד" היינו ששייך מצב שיש צדיקים, ועמלים בתורה, דור שיושבים ולומדים, אפ"ה כשיש גזירה מפסיקים ללמוד ומפסיקים לעמול כיוון שיש עול וגזירות... יש דיבורים שאומרים היום כאילו לא כולם צריכים ללמוד... פעם כולם למדו, והיום כאילו לא צריך ח"ו, לא צריך לדבר... כתוב מפורש "שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנאמר (ישעיה כ"ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום" ושנים שיושבים ואין ביניהם ד"ת כבר נעשה המקום "מושב ליצים", ואפילו אחד שהולך בדרך ואין סיבה להתבטל "כאילו מתחייב בנפשו", כולם צריכים ללמוד ! אין בזה ספק ח"ו!¹³

הדיבורים הללו שלא כ"א צריך ללמוד, זה פגיעה בלב האומה ונשמת רוח אפה ! פגיעה קשה ! הישיבות והלימוד תורה זה לב האומה ממש, אם אומרים שלא כולם צריכים ללמוד, זה פגיעה חמורה בלב האומה ממש, פחד פחדים !

זה דברים פשוטים, יסודי היהדות ממש, כמו שכותב החזו"א "היינו עם הספר" ! "היינו עם הספר" ! כולם לומדים ! זה האומה שלנו ! "עם יודע חובתו בעולמו".

כמו שכתוב במדרש, מה שאמר דוד "כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהֶסְתַּפַּח בְּנִחְלָת ה' לֵאמֹר לֶךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" - זה על שבטל מד"ת, ואע"פ שלמד בכל הזמן שברח, ובלילה אחד למד מה שתלמיד ותיק לומד במאה שנה, אפילו הכי כיון שנתבטל קצת מד"ת, הרי זה "לאמר לך עבוד אלהים אחרים", שהרי "כיון ש'סרתם' מיד 'ועבדתם אלהים אחרים'", בלי לימוד התורה כראוי, הרי זה חשש של "לך עבוד אלהים אחרים".

מה נשארנו היום מכל העם, כ"כ הרבה מחללי שבת, אוכלי טריפות וכו' וכו', א"א לדבר בשב"ק, השם ירחם, כ"כ הרבה...

בספר ארחות רבינו להגאון ר' אברהם הורוץ וצ"ל מספר, בזמנו החזו"א דיבר על היו"ד הפוכה בצ' בכתב סת"ם שלדעתו יש לכתוב ביושר, שאל השואל את החזו"א א"כ עד היום לא הנחת תפילין ח"ו ? אמר לו החזו"א, איך אפשר לי לומר כך על חמש מליון יהודים שמניחים תפילים ביו"ד הפוכה... ככה היה בזמנו, וכמה נשארנו היום ? קומץ יהודים... בודאי עלינו לשמור בשמירה מעולה על כל א' וא' להיותו בבית מדרש פנימה.

¹³ כתוב ברש"י שבת דף קנ א' דישראל מהרהרין תמיד בדברי תורה ע"ש.

תפקידו של בן ישיבה הוא ללמוד היטב, להיות שקוע, שקוע בלימוד, שקוע בישיבה, לא עיתונים ולא שום דבר אחר, רק ללמוד וללמוד, וצריך גם סדר מוסר כמו שדובר, בלי זה א"א, זה שומר, זה הכופר המשמר על תיבת משה. וצריך לדעת את האחריות שלנו במצב של כלל ישראל, כל אחד צריך לקחת על עצמו עוד ועוד, בגלל שאנחנו כ"כ קצת, המשכילים והמבינים.

צריך לקחת עוד פעקאל'ע ועוד פעקאל'ע, כמו שבימי החשמונאים היו מתי מספר, ולקחו על עצמם את האחריות של כלל ישראל, כך גם אנחנו, כל אחד צריך לדעת את האחריות שלו במצב הקשה שלנו, וכל בחור צריך ללמוד תורה באחריות שכוז, ולהיות דוגמא טובה, א"א לדעת כמה נזק יש בדוגמא לא טובה לחבר, ולכל הסובבים ולכל האומה, הבן ישיבה הוא 'לב האומה ונשמת רוח אפה' כהגדרת החזו"א, בחור שלא לומד טוב ונותן דוגמא לא טובה, זו פגיעה בכל האומה.

צריך לדעת את גודל האחריות באחרית הימים, להיות בתיבת משה, לחיות ביחס נכון לתורה, ולהיות מוטמן ושומר, שלא יראו אותך...

תפקידנו לעשות תשובה, ולשוב עד ה', כמו שכתוב בזוהר חדש (ל ע"א), "וְהָיָה עֲלֶיהָ זֵית טָרֶף בְּפִיָּהּ. לִוְלֵי שְׁהַעִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכו' אָמַר רַבִּי פִנְחָס, חוּץ מִן גְּלוּתָא רַבִּיעָאָה, דְּעֵדִיין לֹא שָׁבָה, וְהַכֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבּוּבָה. וְאָמַר רַבִּי פִנְחָס, אֵין לָךְ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, שְׁלֹא תִתְעַכֵּב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גִזְרֵי דִינָא שֶׁל כְּנָסֵת יִשְׂרָאֵל, שְׁבַע שְׁמִיטִין, וְשִׁבְעַת יוֹבְלֹת, שְׁמָא תַחֲזוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (בראשית ח) וַיִּיחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם, בַּר מִן קִדְמָא. וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה, בְּגִלּוֹת אֲדוּם. וְלֹא יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו עוֹד, דְּעַד הַיּוֹם לֹא חֲזָרָה בְּתִשְׁבּוּבָה, וְלֹא הֵעִירָה רוּחָהּ. דְּאָמַר רַבִּי פִנְחָס, אֵלְמָלִי חֲזָרָה בְּתִשְׁבּוּבָה לֹא נִשְׁתַּיְיָרָה בְּגִלּוֹת [אלא] יוֹמָא חַד [ר"ל יוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה ע"י זוהר שמות ד, ז, א] רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמְרִי, כָּל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגִּלְתָּה כְּנָסֵת יִשְׂרָאֵל, נָתַן לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְמַן וָקֶץ, וְנִתְעוֹרְרָה תָמִיד בְּתִשְׁבּוּבָה, וּגְלוּת הָאֲחֵרוֹן אֵין לוֹ קֶץ וְזְמַן, אֲלָא הַכֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבּוּבָה. שְׁנָאֲמַר, (דברים ל) וְשִׁבַּת עַד ה' אֶלְדִּידֵךְ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלוֹ. וְכָתִיב, (שם) אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֶלְדִּידֵךְ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. אָמַר לִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כֵּן, הֵיאָךְ יִהְיֶה דָא לְהַתְעוֹרְרָא כּוֹלְהוֹן כְּחֵדָא בְּתִשְׁבּוּבָה, מֵאֵן דְּהוּי בְּסִיפֵי שְׁמַיָא, וּמֵאֵן דְּהוּי בְּסִיפֵי אֶרֶץ, הֵיךְ יִתְחַבְּרוֹן כְּחֵדָא לְמַעַבְדַּת תִּשְׁבּוּבָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזִיךְ! דְּאֵי יַחֲזִירוֹן בְּתִשְׁבּוּבָה רִישֵׁי כְּנִישְׁתָא, אוֹ חֵדָא כְּנִישְׁתָא, בְּזִכּוּתָם יִתְכַנֵּשׁ כָּל גְּלוּתָא... א"כ בְּנוֹ תְלוּי הַדְּבַר לַעֲשׂוֹת תִּשְׁבּוּבָה, "וּאִפְּלוּ כְּנִישְׁתָא חֵדָא אֵי יַחֲזִירוֹן בְּתִשְׁבּוּבָה, בְּזִכּוּתָם יִתְכַנֵּשׁ כָּל גְּלוּתָא".

מכתב הגאון הצדיק רבי אליהו אליעזר דסלר זללה"ה

מעלת ליל הסדר

קבלתי את מכתבך היקר עם הזמנתך לבא לבקרך ולהשתתף עמך בסדר חג הפסח. תודה רבה עבור הזמנתך. אמנם א"א לי לקבלה, הנני חוגג בע"ה את החג המקודש, וגם הסדר מסודר הוא לי, במקום שאני גר בו. לכאורה כשם שא"א להזמין לבן תורה לבקר את ידידו לתפילת נעילה ביוה"כ, כך נדמה לי, שא"א לעשות ענין "בקור" מהסדר המקודש. אשרי למתרכז ומסדר הסדר בפנים לבכו. יציאת מצרים - עושה את היהדות בנו. הסדר צריך שיגיייר את פנימיותנו - שיצאה לרשות אחרת לרשות הבהמות (חשוכי השכל ונטולי הלב) ונתבהמה - נתחמרה, ויותר מזה נת' גו'יתה (=נהיינו גויים בפנימיותנו), אוי אם נטמע את לבבנו בין לבביהם...

(נדפס בספר הזכרון מכתב מאליהו קובץ אגרות עמ' קכ"ט)

שיחות במסילת ישרים

מלחמה החזקה¹⁴

כהמשך תקנת עזרא ללמוד את פר' בחוקתי לפני שבועות, ויש לזה תפקיד לקבל את התועלת - שחג השבועות יוכל להיות מפנה מוחלט, שבני האדם ישכילו להבין באופן מוחלט וקבוע מה חובתם בעולמם, כדי שתכלה שנה וקללותיה, ותחל שנה וברכותיה.

התפקיד של ספיה"ע בכללות, כמו שלמדנו, לחיות את תקופת הזמן שבין פסח לעצרת באופן שמושפעים מהמציאות הניסית שהי"ת הראה לנו ביציאה ממצרים, בהליכה במדבר, וכל צורת החיים שחיינו כשהיינו במדבר, נתנו לנו את המבט לראות את עצמנו לפי השטייגען שאנחנו צריכים לעשות דרך השבתות, עד שקוראים לכל תקופת הזמן "שבתות", וכן לפסח עצמו קוראים שבת, והחג עצמו קרוי על שם זמן ההכנה - חג השבועות.

כעת כשאנחנו כבר לקראת סיום ימי ההכנה – היום הבעל"ט כ"ו אייר, מקובל בכלל ישראל שבו היארצייט של הרמח"ל. נשתדל להתחנך לאור דבריו הקדושים בספרו מסילת ישרים. בריש ספרו הוא כותב, **"החיבור הזה לא חברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו"** לכאור' כל לומד ישכיל להבין שאם הוא מאלו שלא ידעו את הספר לפני שהוא למד - הוא צריך יותר ללמוד הקדמות לפני שהוא לומד את הספר.

הוא מלמד אותנו ידיעה שלא ידענו אותה.

"אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי, אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה" הוא מעמיד לנו מציאות שצריך להבין איך היא קיימת שדבר ידוע ומפורסם ואמיתתו גלויה לכל, ואף על פי כן בני האדם מתעלמים מהמידע שהם יודעים - ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. יש חולשה כזו לאדם שהוא יודע דבר אבל זה לא עוזר לו לחיות לפיו במישור המעשי.

ומה עליו לעשות? אומר המס"י **"על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא ב"שכלו" חדושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי ייזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע"**, ז"א שכשיש מידע רוחני שיכול להיות תועלת לאדם איך לחיות את החיים המגושמים שלו פה בעולם הזה, יש לו קושי לחיות לפי המידע הרוחני שהוא יודע, חמריות הטבע משתדל להסיר מלבנו את המידע הרוחני שיועיל לנו, ולזאת כתב בסוף ההקדמה **"אקרא בו אני וכל מי שימצא בו נחת, למען**

¹⁴ שיחה שנמסרה בישיבה"ק ביום ג' פרשת במדבר כ"ה אייר ה'תש"פ.

בנים לא ישקרו _____ לא

נלמד ליראה את ה' אלקינו ולא תישכח ממנו חובתינו לפניו, ואשר חומריות הטבע משתדל להסיר מלבנו, הקריאה וההסתכלות יעלה על זכרוננו ויעירנו אל המצווה עלינו".

זו התועלת מן החזרה וההתמדה "יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל "לבנו" חובתו אשר הוא מתעלם ממנה".

הידיעה הזו בעצמה היא גם נכללת בכך ש'לפי רב הפרסום ההעלם ממנה מצוי', כי היא ידיעה שיש בה תועלת רוחנית, וכל דבר שיש בו תועלת רוחנית, יש באדם סיבה פנימית שמשכתח ממנו הידיעות הנכונות שיכולות לסייע לו. ובכדי שהידיעות יעזרו לו באופן פעיל - בזה גופא הוא צריך להיות פעיל שהדברים יהיו קרובים ללבו באופן ישיר, ומה שהוא בעבר למד את הנושא, והוא מבין ויודע את הענין, זה עדיין לא עוזר לו, אמנם אם תשאל אותו שאלה הוא ידע לענות, כי בשכל הוא זוכר, אבל הדברים לא נמצאים בלב, יש שכחת הלב.

הפעילות של האדם היא מתוך לבבו, הלב הוא השטח הפעיל, המפעיל את האדם, והדברים שהטבע משכח מהלב - 'אשר חמירות הטבע משתדל להסיר מלבנו', את זאת 'הקריאה וההסתכלות יעלה על זכרוננו' מבחינה לבבית, וכמו שכתב בהמשך 'מאין תבא החכמה הזאת בלב האדם', 'כי כל לבבות דורש ה'', 'ואיך נמלט מן ההבל העולמי המשכח אותה מלבנו'. לפני כן הוא דבר על זכרון השכל, זה לא יעזור לבנו"א, צריך להעביר את הדברים שהם יהיו עם הלב, ולזה יש פעילות בפנ"ע.

אחרי ההקדמה הזו שאותה הוא חפץ שישכילו להבין, הוא בא ללמד בביאור כלל חובת האדם בעולמו. "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו" העמיד בעל המס"י שהנושא המרכזי שהאדם צריך תמיד שימת לב לברר ולאמת בלבבו, 'מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו'.

זאת אומרת, יש ציר מרכזי שהוא הסיבה בשבילה נמצא האדם בעולם, וכל מה שהוא עובר בחיים, "כל" אשר הוא עמל "כל" ימי חייו, הכל משתייך לאותו 'חובתו בעולמו', לא איזו חובה שנפגשים אתה מפעם לפעם, או אפי' הרבה פעמים, וחזן מזה יש עוד מסגרת חיים, אלא כל אשר הוא עמל כל ימי חייו, זה חלק בלתי נפרד מההיכ"ת לקיים את חובתו בעולמו, ועל כך צריך שיתברר ויתאמת לו מה חובתו.

"והנה" כעת הוא מתחיל לבאר איזה מידע אנחנו צריכים לדעת, "מה שהורנו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים לימצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה".

בעצם הבנ"א רואה את עצמו חי פה בעולם הזה, ומודיעים לו שבעצם לא בשביל זה הוא פה בכלל, לא לשטח הזה אתה נבראת, האדם באופן טבעי נולד פה בעולם, ומתאזרח בחיי

העולם, עוד אין לו שכל שאפשר להסביר לו שלא זו האזרחות שהוא שייך אליה, ובבא הזמן המס"י אומר לו, מה שאתה נמצא פה בשטח, טעית בהגדרת המצב, נתת לזה תווית של טעות, אתה חושב שאתה חי פה בעולם את חיי העולם הזה, זה בכלל לא נכון, יש מקום אחר לגמרי, אתה צריך להיות במקום אחר. למה אני נמצא פה? מה הביא אותי לכאן? **"הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה, הוא זה העולם"** בשביל להגיע לחיי העוה"ב הדרך להגיע היא רק דרך חיי העוה"ז, **"והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ד' ט"ז) העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא"**.

העוה"ז הוא רק מקום הכנה, האדם הגיע לאיזושהו מקום, בשביל להגיע למקום חדש, הוא עוד לא חי שם אף פעם. הביאו אותו לעוה"ז עם הידיעה שהוא צריך להגיע לעוה"ב. ומה יש בעוה"ז? **"והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה, הם המצוות אשר צונו עליהן הק"ל יתברך שמו. ומקום עשיית המצוות הוא רק העולם הזה. על כן הושם האדם בזה העולם"**.

העוה"ז הוא עולם חשוב מאד, הוא עולם שבו אפשר לקיים מצוות הי"ת, המקום הבלעדי שאפשר לקיים מצוות הי"ת הוא רק פה בעוה"ז, מתי זה קרה? מתי העוה"ז נהפך למצב שפה זה מקום עשיית המצוות, או יותר נכון להגיד - מקום שבו כל חיי העוה"ז זה היכ"ת של קיום המצוות, אמנם משנברא העולם מיד העבירו את האדם **"וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בִּגְן עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָה"**, נתנו לו עולם עבודה שאנו לא מכירים אותו בכלל, נתנו לו עולם שכולו עולם עבודה, הוא ידע מה שאנו לא יודעים, גילו לו כל מה שהוא צריך לדעת. הרבה מאד, מרחבי ידיעה שאפי' משה רבינו לא ידע מה שאדם הראשון קודם החטא ידע (כמבואר בר"ח ואלו"י נער ש"א פכ"ב).

אבל אחר החטא הוא גורש מגן עדן ובא לעוה"ז, גם בזה אנחנו לא מכירים את אדה"ר, הגמ' אומרת בעירובין (י"ח ע"ב) אדה"ר חסיד גדול היה, בעל תשובה עצום, ישב מאה שלושים שנה עד צווארו במים עד שכל בשרו העלה זרזין, פחד פחדים, אין לנו מושג מה זה אדה"ר, אבל עכ"פ אנחנו יודעים שמשם ואילך נצטוו במעט מצוות - שש מצוות, עד נח, ובנח מצוה שביעית, כך הדורות התמשכו, עד אברהם אבינו, אצלו כבר כתוב **"עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרְהָם בְּקִלְי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי מִצְוַתִּי חֻקֹּתַי וְתוֹרָתִי"**, 'שתי כליותיו כשני רבנים', 'קיים אברהם אבינו את כל התורה קודם שניתנה', אברהם אבינו חי' האדם הגדול בענקים, הוא ידע לחיות את כל חיי העולם שלו כרצון הי"ת, יצחק אבינו גם ידע, וכן יעקב אבינו, אין לנו ידיעות על שאר הדורות איך בדיק ומה.

אבל זאת אנו יודעים בצורה ברורה, שמשניתנה תורה בסיני לישראל, עמ"י נהיו האומה שזו התכלית שלה, הבריאה שיש בני אדם שניתנת להם אפשרות לחיות את כל חיי העוה"ז שלהם בהיכ"ת של קיום תורה ומצוות, להפוך את כל חיי העוה"ז לחיי העוה"ב, כל שאר בנ"א מאומות העולם לא שייכים לזה בכלל, אבל ישראל שניתנה להם תורה, כמו שאמר התנא רבי חנניא בן עקשיא, **"רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות"**.

מנהגם של ישראל בשבועות הקיץ, [במקור המנהג התחיל בשבועות שבין פסח לעצרת] לומדים כל שבת ממסכת אבות, פרק אחד לכל שבת, ולפני שלומדים מתחילים המשנה 'כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב', אע"פ שזה לא ממסכת אבות, אלא מסנהדרין, ומסיימים במשנה ממכות ר"ח בן עקשיא וכו', מה אומרים פה? אומרים פה שני הקדמות חשובות מאד שתמיד צריך לזכור. **כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב** - כל אחד ואחד מטרת החיים שלו היא להגיע לעוה"ב. ולשם מה הוא נמצא פה בעוה"ז? - 'רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות'.

מבאר החסיד ר' אברהם ז"ל אחיו של הגאון ז"ל בספרו 'מעלות התורה', עפ"י יסוד דברי הגאון, שאין פרט בתורה שא"א ללמוד מזה מה רצון הי"ת מהאדם איך יתנהג, ואין פרט מחיי האדם שהוא לא יוכל להקביל את עצמו ולדעת מה כעת רוצה הקב"ה שאעשה. הי"ת יצר יצירה נפלאה - "ישראל", היצירה הזו של ישראל, '**נצר מטעי מעשה ידי להתפאר**', זו יצירה של בנ"א שהם בני חיי העוה"ב, כל ישראל, כל איש ישראל, במהותו הוא בן העוה"ב, יש לו חלק היינו תפקידו האישי כלפי מטרת הי"ת בעולמו הוא העולם הבא, הוא שייך לשם, ואיך הוא יתרגם את מערכת החיים שהוא חי בעוה"ז לחלק העוה"ב שלו? - 'רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל - להגיע לחלקם בעולם הבא - לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', בשביל זה יש תורה ומצוות, הוא ילמד תורה ויקיים את המצוות, כך הוא יידע לתרגם את כל חיי העוה"ז שלו ולהפוך אותם לחיי העוה"ב שלו.

בשביל זה צריך לבסס טוב את הידיעות החשובות והנחוצות האלו, שזו כל המהות של האדם, **"על כן הושם האדם בזה העולם בתחילה, כדי שעל ידי האמצעים האלה המזדמנים לו כאן יוכל להגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא, לרוות שם בטוב אשר קנה לו על ידי אמצעים אלה"**. זה התפקיד, יהודי רואה עולם שלם שנראה כאילו כולם בני אדם, מה נשתנו אלו מאלו? אבל באמת - אין שום קשר! שום דמיון! רק ה"קופסא" נראית אותו דבר, החיצוני נראה אותו דבר. התוכן של האישיות של ישראל הוא ללא שום דמיון! הם בני העוה"ב - שנמצאים בעוה"ז! ומאידך אומות העולם עם תכנית אחרת, מהות אחרת, מציאות אחרת, אין בכלל שום היכ"ת להתבלבל. אנחנו עמדנו במעמד הר סיני וקבלנו תורה מפי הגבורה, אנחנו מורכבים מגוף ונשמה, נשמה שהגיעה מעולם גבוה מאוד, ונמצאת פה בעוה"ז בשביל לקיים תורה ומצוות. אוה"ע הם אמנם בעלי גוף אבל ללא שום שייכות לנשמה של יהודי, הרי אפי' מלאכים לא מגיעים למדרגה של נשמה של יהודי! למלאכים לא נתנו את התורה, ולישראל נתנו את התורה! (עיי' נפש החיים ש"א פ"י).

אמנם מכיון שהבנ"א חי בעוה"ז ורואה את עצמו כבעל גוף, וכל סביבתו הוא רואה 'גופות', 'חומרים', הכל מגושם, ודורשים ממנו שיחיה את שטח הנשמה שלו, שיחוש את שטח הנשמה, זה 'אשר חמירות הטבע משתדל להסיר מלבנו', על זה כתב המס"י בהקדמה שהטבע משכח, האדם הוא בעל גוף, והגוף משכח ממנו שהוא בעל נשמה, אפי' אם הוא מנסה להזכיר לעצמו קצת, ודוחק את עצמו לזכור זאת, הוא צריך לכפות את הגוף על כך, וזה לא קל ולא פשוט בכלל, (עיי' חובות הלבבות פ"ה מיחוד המעשה, והבן).

מוסיף המס"י "וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג, כח) ואני קרבת אלקים לי טוב. ואומר (שם כז, ד) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה". במה ה' מחלוקת' בינו ובין שאר בנ"א? 'יחשבוהו בנ"א', הם בני אדם בני גילו, בני מינו, שלא לומדים מס"י כל יום, הטבע משכח מהם והם חושבים שיש עוד דברים טובים בעולם, והוא מסתובב בין בנ"א כמוהו, ומלמד אותו המס"י תרגיש שרק הדבקות בו יתברך זהו הטוב, רק זהו הטוב.

'וכשתסתכל עוד בדבר תראה כי השלמות האמיתי', אל תחשוב שזה שייך רק כשתגיע לחיי העוה"ב, אחרי שתעבור את המעבר מחיי העוה"ז, לא, עוד פה בעוה"ז אתה צריך לחוש את התחושות, כמו שאמר דוד המלך ע"ה "ואני קרבת אלקים לי טוב", דוד המלך אומר אני מרגיש את הקרבת אלקים פה, זה הטוב, "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו" פה בעוה"ז! 'וכשתסתכל בדבר תראה', אתה תשכיל להבין שיש אפשרות שגם הגוף יקבל את הדיווח מרגשות הנפש, מרגשות הנשמה, לחוש תחושה של קשר עם ה"י, כמו שדוד המלך אמר 'ואני קרבת אלקים לי טוב', אני מרגיש את ה' לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו' פה בעוה"ז, ולכן 'אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש'.

'רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה'. כלום! כלום! וכנראה הא בהא תליא, אין אפשרות שבנ"א ירשה לעצמו להרגיש שיש עוד דברים טובים בעולם, כל ההבל והשוא נתעה, וגם לחוש את הדבקות, לחוש את ה' לחזות בנעם ה', זה לא כך, אם הוא מעורר את רגשות הנפש באופן כזה, שהלב יחוש את התחושה של האמת הזו, שחיי העוה"ב הם החיים הבלעדיים, וחיי העוה"ז הם חשובים מאד בשביל קיום התורה והמצוות, כך יש את האפשרות שהבנ"א פה בעוה"ז יחוש את התחושות של קרבת אלקים, של 'לחזות בנעם ד' ולבקר בהיכלו', אמנם בודאי לא ברמה כמו שנשמה מרגישה שם בעוה"ב, כי רק בעולם ההוא, הוא כ"כ משוחרר שהוא מרגיש את התחושות כפי שהם במציאות הרוחנית, בכל זאת יש תחושות שניתן לחוש אותם גם פה בעולם הזה, לקבל פה גישמאק וטעם, לחוש את התחושה שקרבת אלקים זה טוב, לחזות בנעם ד' זה הדבר הבלעדי שאותו הוא מבקש, וכלפי שאר הדברים הוא יכול לחוש את זה שזה לא תופס אצלו מקום.

"אמנם לשיזכה האדם לטובה הזאת", בשביל לחוש כזו תחושה, "ראוי שיעמול ראשונה וישתדל ביגיעו לקנותה" זה לא קורה מאליו, צריך לעמול על כך, להתייגע בשביל זה. "והיינו שישתדל לידבק בו ית' בכח מעשים שתולדתם זה הענין, והם הם המצוות", כשמקיימים תורה ומצוות יש בקדושת התורה, ובקדושת המצוות, ובמקביל בקדושת הנפש, יש את האפשרות לחוש את התחושות האלו.

כמו למשל, כשהרמב"ם כותב (פ"ו מתפילין ומזוזה הי"ג) 'חייב אדם לזוהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל עת שיכנס ויצא יפגע בייחוד שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו, ויעור משנתו', כך הרמב"ם מגדיר את האדם כשהוא במצב שהטבע משכח לו את ה'קרבנות' אלקים לי טוב', זה כמו שכשהאדם ישן, השכל לא פעיל והגוף עדיין פעיל, אם תכניס לו משהו לפה, אם זה יהיה מתוק הוא ימצוץ את זה, ואם זה יהי' מר הוא יפלוט את זה, הגוף פעיל, לא צריך שכל בשביל זה, מה קורה כשהגוף פעיל והנשמה לא? זו הגדרה של שינה, מה שהמס"י מגדיר שהטבע משכח את הידיעות הנחוצות לו, מגדיר הרמב"ם "שינה".

וכשאדם רואה את המזוזה, מקיים את מצות המזוזה, מה שהי"ת חפץ כשאמר בתורה 'וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך', הבן אדם מקיים את המצוה, המצוה עכשיו פעילה, נכון שהמצוה פעילה גם כשהוא לא נמצא ליד המזוזה, יש לו כל הזמן "חובת הדר" והוא נחשב דר, אבל כשהוא פוגע בזה, כשהוא נפגש במצוה, יש פה איזה זמן חשוב שזה עוזר לו להתעורר מהשינה, היא "שגיתו בהבלי הזמן", לפני כן היה לו רגשות פעילות שהגוף חשק, אבל ההתעוררות שהוא מתעורר הוא נזכר ב"ייחוד שמו של הקב"ה", ו"יזכור אהבתו", וזה הנשמה, הנשמה התעוררה, הנשמה פעילה, הנשמה מתגברת על הרגשות של הגוף.

"ידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם" חבל לבזבז את הזמן של חיי העוה"ז על הבל ושוא נתעה, הרי אני יכול לנצל את החיים את הזמן על ידיעת צור העולם, "ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים", חוזר לדעתו - הוא מתעורר מהשינה, והוא חי את היותו בן העולם הבא, והולך בדרכי מישרים - הוא הולך בדרך של 'הרבה להם תורה ומצוות', של ר' חנניא בן עקשיא, 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', עכשיו הוא יחפש איך עושים עוד, מה עושים עוד לתועלת הנשמה, מה עושים עוד לחיי העוה"ב, חיי העוה"ז כבר לא תופסים אותו, מה יש, הוא התעורר, לא הגוף ולא הטבע המשכח הוא עכשיו הפעיל, אלא קדושת המצוות עם קדושת הנפש.

כתב הרמב"ם בהלכות תפילין (פ"ד הכ"ה) "קדושת תפילין קדושה גדולה היא, שכל זמן שתפילין על ראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו, ירא", ענוה ויראה הם מדריגות גבוהות מאד בסולם של ר' פנחס בן יאיר בספר מס"י, הענוה והיראה תופסים מקום בראש הסולם, צריך לעבור הרבה מדריגות, ומענוה מגיעים ליראת חטא, "עניו וירא", יש לו קדושת תפילין, "ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה" - זה לא יתפוס אותו, "ואינו מהרהר במחשבות רעות", מה זה מחשבות רעות בשפת הרמב"ם, בהלכות תשובה פ"ז כשהוא כותב ממה צריך לחזור בתשובה, הוא אומר אל תחשוב שצריך לשוב רק מעבירות כמו גזל וגניבה, אלא גם מדעות רעות, כעס, איבה, קנאה, תחרות, היתול, רדיפת ממון, רדיפת כבוד, רדיפת מאכלות, זה הכל מחשבות רעות, אתה חושב 'מה יותר טעים', זה מהמחשבות הרעות, איך מרויחים יותר כסף, זה מחשבות רעות, איך יהיה יותר כבוד, ח"ו, זה מחשבות רעות, מה עושים, אומר הרמב"ם אם יש לו קדושת תפילין, "קדושה גדולה", הוא עניו, ירא, אינו

נמשך בשחוק ובשיחה בטילה, אינו מהרהר במחשבות רעות, "מפנה ליבו לדברי האמת והצדק", זה קדושת המצוות.

זה מה שכותב המס"י, **"וישתדל ביגיעו לקנותה, דהיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין, והם הם המצוות"**, גם עסק התורה, התורה היא קדושה גדולה, כל מה שכתב בר' חיים וולאז'ניער בשער ד', כשהאדם עוסק בתורה הוא הרי נמצא במעמד הר סיני פשוטו כמשמעו, כך הרי הוא מביא כמה וכמה וכמה מאמרים, הוא נמצא במעמד הר סיני. בפ"ד **"מאן דאשתדל באורייתא כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני לקבל אורייתא, כל מאן דאצית למלוי דאורייתא זכאה הוא בהאי עלמא וכאלו קביל תורה מסיני. והטעם שכמו שבעת המעמד המקודש נתדבקו כביכול בדבורו ית', כן גם עתה בכל עת ממש שהאדם עוסק בתורה והוזה בה, הוא דבוק על ידה בדבורו יתברך ממש, וכו' אותה התיבה ממש נחצבת אז להבת אש מפיו ית' ש כביכול"**.

ולא רק כאשר שומע מפי רבי'ה, אלא אפי' מחבר, כשהוא מקשיב לד"ת, זה נחשב שהוא מרכיב אודניה לשמוע דבר ה', "ולא מפי חכם, ולא מפי חכמים, ולא מפי סנהדרין, אלא מפי הגבורה". יש אפשרות כזו, הרי זו המחוייבות, "ישתדל ביגיעו לקנותה", יש אפשרות שהאדם חי במושכלות של הנשמה שלו, לא לפי המוגבלויות הגופניות שמצמצמות את היחס, אלא האדם צריך לטפח בשביל ה"ואני קרבת אליקים לי טוב" בשביל "הלחזות בנועם ה'", יש לזה צורה, "ישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין" "ישתדל ביגיעו", יש מה לעשות.

אבל **"שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החומריות"** מה הפירוש שמו הקב"ה "לאדם", ה"אדם" שכתוב פה זה לא הגוף החומרי, אלא זו הנשמה, הקב"ה שם את האדם, לא המלבוש הבשרי, זה לא האדם, במקום שרבים בו המרחיקים, זה הגוף, הוא מקום המכונה מרחיק ממנו את ה"ת, לגוף יש את הרגשות הגופניות, ופה המערכת נמצאת במלחמה תמידית, **"אשר אם ימשך אחריהם הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי"**.

המערכת בנויה שהפעילות היא פעילות תמידית ללא הפסקה, הגופניות פעילה, והנפש העליונה פעילה, אבל זה תלוי בבחירה של הבן אדם, את זה הבן אדם צריך להגביר, הוא האדם, הבעל בחירה, כח הבחירה זה האדם, הוא צריך להגביר את כח הנשמה, **"ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם"**, כאן הוא מוסיף שהמלחמה היא חזקה יותר ממה שאמרנו קודם, **"כל עניני העולם" - לא רק מה ששמו במקום שרבים המרחיקים, הם התאוות החומריות, היינו הגופניות עצמה, אלא יש עוד "כל עניני העולם בין לטוב בין למוטב"**, כל מצבו הסביבתי **"הם נסיונות לאדם"**, ז"א זה לא במקרה, זה בתפקיד, לכל נשמה, לכל בעל בחירה נתנו את המערכת האישית המיוחדת, איך הוא צריך לעשות שטייגען וממה הוא צריך לעשות שטייגען, לחיות עפ"י התורה והמצוה, כדי לבנות את חיי העולם הבא שהוא צריך להגיע, אשר כפי המיועד לו כן מסדרים לו חיי עולם הזה, בהם צריך הוא לבחור את ה'הרבה תורה ומצוות', העוני לפי עניו, והעשיר

בנים לא ישקרו _____ לז

בעשירותו, השלו בשלותו, ובעל היסורין ביסוריו, עכ"פ בכל מצב בו יש כל האפשרויות לטוב או למוטב, **"ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו"**, פה בעוה"ז! כמו שדוד המלך אמר "ואני קרבת אלקים לי טוב", לא איבדתי את המסלול אף פעם, תמיד חיפשתי מה הי"ת דורש ממני כעת, בכל המצבים, לא חשבתי איך "אני" אסתדר, אלא מה הי"ת רוצה ממני כעת, "ואני קרבת אלקים לי טוב", **"ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין ליאור באור החיים, וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו, כן ישיגהו וישמח בו"**. זו המערכת האישית.

עדיין לא הגענו אל התשובה על השאלה **"מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו"**, כי עדיין לא למדנו את כל הפרק, בינתיים הוא רק לימד אותנו חלק מהמערכת, אבל עכ"פ למדנו מה שיש בדברים אפשרות לתועלת החיים. יזכנו הי"ת לכך.

משקל הזהב והפנינים¹⁵

למדנו בס"ד בשבוע שעבר, כפי שהעמיד לנו המס"י, להכיר את מבנה המציאות של האדם זו נשמה שתפקידה להגיע אל העידון הגדול, התענוג האמיתי, בעוה"ב, והדרך להגיע היא ע"י החיים בעוה"ז.

החיים בעוה"ז מורכבים, יש את הציווי שהי"ת ציוה במצוות, כמו שהוא אמר לנו את הנוסח, הדרך להגיע אל הטוב, **"האמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה, הם המצוות אשר ציוונו עליהן הקל יתברך שמו"**, ולקיים את המצוות צריך פה, בעוה"ז.

הוא הוסיף שיש גם את התפקיד של הדבקות בו ית' דרך קיום המצוות פה בעוה"ז, וזה מתקיים בקיום המצוות בצירוף הנצחון במלחמה ש"שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים המרחיקים אותו ממנו ית'" "אדם" היינו הנשמה, "במקום" היינו בתוך הגוף, שדורש דרישות לא מה שהי"ת חפץ, וכשאדם נלחם ומשער תמיד את ההנהגה כפי רצון הי"ת, ומנצח המלחמה מכל הצדדים, נמצא שהוא דבק בבוראו מתוך קיום המצוות וכבישת היצר, **"ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים, וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו, ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לידבק בו"** ע"י קיום המצוות **"כן ישיגהו וישמח בו"** - זהו קיצור נמרץ מה שלמדו בפעם שעברה.

כעת מוסיף המס"י, **"ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם"** - אם תשים לב תראה שהעולם בנוי בסגנון, שהי"ת ברא עולם שלם, עולם מלא, וכל העולם כולו פעיל ופועל בתוך מסגרת שהי"ת קבע את הפעילויות של כל מה שקיים, בדומם צומח,

¹⁵ שיחה שנמסרה בישיבה"ק יום ג' פרשת נשא ג' סיון תש"פ.

לח _____ זרע קודש

וחי, כל מה שקיים, גם השמש והירח והכוכבים שנבראו לשמש את העולם, "להאיר על הארץ" כמו שהתורה אומרת, "לאותות, ולמועדים, ולימים, ושנים", "העולם נברא לשימוש האדם" אדם הוא המרכז, כי הוא הבלעדי הבעל בחירה, הוא הנברא הפלאי שהי"ת ברא, מציאות של הרכבה של גשם ורוח, ובחירה מתוך שכל, וכל העולם הוא משמש להאדם, ונתנו את האפשרות לאדם לכבוש את העולם, "וכבשוה", נתנו לאדם את הכושר לכבוש את כל העולם כולו.

"אמנם, הנה הוא עומד בשיקול גדול" - העולם עצמו גם בעולם יש אפשרויות של עליות וירידות, עד עכשיו לימד אותנו המס"י **שהאדם** יש לו אפשרות של עליה וירידה, אם הוא מקיים מצוות, וכובש את יצרו - הוא עולה, וכך הוא מתקן את עצמו לעלות מפרוזדור לטרקלין להדבק בבוראו, וח"ו אם הוא לא מקיים מצוות, הוא נכשל בעבירות ח"ו, הוא הולך אחר יצרו - הוא מתקלקל, הוא לא דבק בבוראו, ממילא הוא לא במסלול לעבור מן הפרוזדור לאור באור החיים בטרקלין, לקבל את העידון הגדול.

ואם תעמיק עוד בענין תראה, שלא רק האדם נמצא במצב שיש לו את האפשרות לעלות ולרדת, אלא מכיון שהעולם כולו נברא לשימוש האדם, העולם עצמו ג"כ עומד בשיקול גדול.

"כי אם האדם נמשך אחר יצרו ומתרחק מבוראו הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עימו", לא רק הוא בעצמו מתקלקל, אלא גם העולם מתקלקל איתו, **"ואם הוא שולט בעצמו, ונדבק בבוראו, ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבוד בוראו - הוא מתעלה, והעולם עצמו מתעלה עימו"**! יש את האפשרות שהעולם בעצמו יש בו אפשרויות של שינויים, עליה וירידה, במי זה תלוי? לא בעולם, העולם לא יכול לעשות שום דבר, זה תלוי באדם, כשהאדם משתמש מן העולם לעילוי, לעבודת בוראו, כשהאדם כובש את יצרו ולא משתמש בעולם למה שהעולם מפתה אותו להמשך אחריו - האדם עולה, והעולם עולה.

"כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו ית"ו".

למשל, אנחנו יכולים לקבל קצת ציור, הגמ' אומרת (ב"מ פ"ה ע"ב) "כמה גדולים מעשי חייא", ר' חייא היה חורש את האדמה, וזורע שם זרעי פשתן, מגדל את הפשתן, קוצר אותו, וטווה חוטים, מהחטים הוא אורג רשתות, עם הרשתות הוא משתמש לצוד צבאים, הוא שוחט אותם, מחלק את הבשר לעניים, פושט את העורות, מעבד אותם, ואח"כ כותב על העורות את החמשה חומשי תורה.

בשביל עצם קדושת חומשי תורה - מספיק שמעבדים את העורות לשם קדושת תורה, חלה בזה קדושה, העור הוא עור שמיועד להכתב עליו תורה, ומספיק, אבל ר' חייא הידר, והוא התחיל שיחול קדושה כבר מהחרישה והזריעה של הפשתן, כל מה שהוא זרע זה היה לשם שבסוף הוא יכתוב תורה בעורות של הצבאים שהוא יצוד באותן רשתות שהוא אורג מאותו פשתן שהוא זרע, ע"י העובדות במחשבות אלו חל בזה קדושה, הכל היה כדי שילמדו תורה בחומשים האלו שר' חייא כתב, על כאלה חומשים, שלא רק העיבוד נעשה

לשם תורה, אלא כבר הזריעה של הפשתן היה לשם תורה, חל פה חלות קדושה, חל פה קדושה! שתועלת הלומדים מחומשים אלו רבה היא מאד מאד, ובכך ביסס רבי חייא תורה בישראל, נמצא שהעולם הנראה חולין יש בו אפשרות לחול בו קדושה, החרישה, הזריעה, הקצירה, הטויה, האריגה, הצידה, השחיטה, ההפשט, א"כ בודאי העולם עצמו נתעלה בעליו של ר' חייא, וגדולים הם מעשי חייא, כמאמרו של רבינו הקדוש.

הנצי"ב בפר' "בחודש השלישי לצאת בני" אומר פשט, שמפה ר"ח למד, כי אם התורה אומרת "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני", אחרי שכתוב בתורה "ביום הזה באו מדבר סיני" בשביל ללמד אותנו שהם התחילו את ההכנות, ההכנות האחרונות, העילוי הגבוה, לכבוד מת"ת - עוד לפני שיצאו מרפידים, למאי נפק"מ, אינו דומה מאיפה מתחילים את הקדושה, כמה שמתחילים יותר מוקדם - טפי עדיף.

כשאנחנו מוציאים ס"ת אנו אומרים פיסקה זו, "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו" מה תוספת המילה "בקדושתו", מבאר העיון תפילה, "בצירוף קדושתו", ב' מתנות ניתנו לכלל ישראל, מתנה א' שנתן תורה לעמו ישראל, יש תורה, קדושת תורה, תורה ומצוות, ויש עוד מתנה, "קדושה", בצירוף קדושתו, הוא כותב את הנוסח "ואל מתנה זו צירף עוד מתנה אחת, יותר גדולה"! אני לא יודע אם הכוונה יותר גדולה וחשובה, או אולי הכוונה שזה מקיף יותר, מה המתנה? "קדושתו", התורה כוללת את "האזהרות והציוויים המפורשות בתורה", ואילו קדושה - היא דברים המותרים, דברי הרשות, וכך הוא לומד פשט, כולם מכירים את הפיסקה, "קדש עצמך במותר לך", איך רגילים להבין את הפיסקה? תקדש את עצמך, במה שבעצם מותר לך, ואל תעשה את זה, כך הפשטות, כך רגילים להתייחס, אמנם זה דבר הרשות ומותר לך, אבל זה לא יפה, אל תהיה "נבל ברשות התורה", כמו הנוסח של הרמב"ן, "קדושים תהיו". העיון תפילה מבאר בעומק יתר, לא במה שלא תעשה, מה שאתה לא צריך לעשות, ללכת אחרי היצר - זה בודאי לא, אלא במה שאתה כן עושה, נכון שזה דברים שברשות, אבל תעשה מתוך מחשבה אמיתית, אתה עושה את זה כי הי"ת רוצה שתעשה מעשים אלו, אם כן אתה עושה פה רצון הי"ת! כמו למשל, אילו ר"ח היה זורע את הפשתן כי אין מישהו אחר שזורע, לא שהוא כ"כ רצה בדווקא לזרוע, אלא כיון שהוא צריך פשתן, הוא הולך וזורע, ואח"כ הוא יקצור את זה, ויטוה וכו', אבל הוא לא יתכוון את הכוונות כמו המבואר בגמ' שרבי חייא עשה מזה עסק גדול - לא היה שום דבר, זה לא היה פשתנו של ר"ח, אבל כשעושים מזה עסק, כשר"ח התכוון אני זורע את הפשתן לשם קדושת תורה, אני רוצה בסוף לצוד צבאים, ולעבד את העור, ולכתוב ע"י תורה - כבר בזריעה יש כבר משהו אחר, יש כבר מציאות אחרת, והמחשבה מועילה הרבה להגיע אל התכלית והמטרה.

זאת אומרת, שהי"ת ברא את העולם "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו", את העולם הקב"ה ברא רק לכבודו, יש את כל האפשרויות שכל המציאות של העולם יהיה כבוד הי"ת! יכול לחול שם חלויות של קדושה, אבל זה תלוי באדם.

זה מה שהמס"י אומר לנו פה, אם **"תעמיק עוד בענין תראה, כי העולם נברא לשימוש האדם"** בלא"ה צריך לאכול, הוא צריך לישון, הוא צריך להתלבש, הוא צריך את זה, זו המציאות, אבל הוא יכול לעשות את זה בשני מהלכים, המס"י מבליט, יש את האפשרות שהוא הולך אחר יצרו, יש לו חשק, יש לו רצון, העולם מגרה אותו, אפי' שזה לא יהיה דברים לא רצויים, אפי' בתוך הדברים הרצויים, אבל תלוי איך נגישים לענין, יש לו אפשרות לגשת לענין בצורה שהוא הולך אחרי העולם, ויש את האפשרות לגשת לענין שהוא מעלה את הענין אליו, הוא צריך את זה, וזה רצון הי"ת.

ה' ברא את האדם שכשהוא יהיה רעב - הוא יאכל, כשהוא יהיה צמא - הוא ישתה, הוא יכול לעשות את זה בשני צורות, יש את האפשרות "אני מאוד רעב..." וזהו..., ויש את האפשרות, שהוא עושה מה שהוא צריך לעשות, מה שמוטל עליו לעשות, ואז "עילוי גדול לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו ית"י"!

כך מבאר בעל המס"י בספר דרך ה' את ברכות הנהנין, בכל עניני העולם יש את האפשרות להתייחס לזה שהוא עוסק פה בעבודת הי"ת, וחכמים העמידו שמברכים ברכה, כמו שהגמ' אומרת במסקנת הסוגיא ר"פ כיצד מברכין "סברא הוא, אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה, בלא ברכה" מה הסברא? כמו שלמדנו, הסברא היא שהאדם נמצא בתפקיד בכל המציאות שלו, אין פרט במציאות האדם שהיא לא חלק מתפקידו, הוא ממלא תפקיד, וכשהוא מברך הוא מוכיח שהכל בתפקיד, הכל חלק מהמסגרת של עשיית רצון הי"ת, ואז "עילוי גדול הוא", עילוי גדול להעולם!

כמו שהתנא אומר במשנה "שלשה שאכלו על שולחן אחד", שלשה אוכלים ביחד, יש אפשרות שמפטפטים, ויש אפשרות שמדברים גם ד"ת, מה המרחק אם מדברים ד"ת או שלא מדברים ד"ת? אם מדברים ד"ת על השולחן - "כאילו אכלו משולחנו של מקום", וכשלא מדברים ד"ת על השולחן - "כאילו אכלו מזבחי מתים", "קיא צואה בלי מקום", בסה"כ אלו צריכים לאכול ואלו צריכים לאכול, לא כתוב פה שאכלו אחרת, שהיה מצב לא רצוי, אלא אותה סעודה, אותו תפריט, הכל אותו דבר, אבל מה הגישה? יש גישה שהאדם הלך פה אחרי העולם, כשהוא הולך אחרי העולם "הוא מתקלקל ומקלקל העולם עימו", לא קרה פה שום תועלת, היה פה ירידה, כולם ירדו, בהכל יש פה ירידה, בנוסח התנא קוראים לזה "זבחי מתים", זה חריף מאוד, "זבחי מתים" - זה לא האדם החי, עיין בהגנצ"ב ר"פ ואתחנן בפס' למען תחיו (דא) והבן היטב זבחי מתים זה ביטוי חריף, קשה מאוד, "קיא צואה בלי מקום" יש פה הקאה, אין פה אכילה.

משא"כ כשמדברים ד"ת - הבנ"א מעמידים את האכילה כחלק מהתפקיד, כך ברא הקב"ה את האדם שיצטרך לאכול ולשתות, יש פה מטרה להי"ת בענין, והאדם מילא את המטרה הזו בצורה הנכונה, מדברים ד"ת - "כאילו אכלו משולחנו של מקום"! הוא מילא את הייעוד, "עילוי גדול הוא"! הוא לא התדרדר ע"י האכילה, הוא מתעלה, והכל נתעלה פה, הכל הי' בעליה, "כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו ית"י".

זהו ה"ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו" - "בצירוף קדושתו", חוץ מקדושת מצוות, חוץ ממה שיש קדושת מצוות "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו", יש עוד קדושה, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"! יש קדושה כללית, כל העולם כולו, הכל יכול להיות בעילוי, בקדושה, כשעושים רצון ה"ת זה "שולחנו של מקום".

ומביא המס"י את דברי חז"ל "כענין מה שאמרו חכמינו ז"ל בענין האור שגנוז הקב"ה לצדיקים, זה לשונם, וכיון שראה אור שגנוז הקב"ה לצדיקים, שמח, שנא' אור צדיקים ישמח, וכענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו אמרו אר"י מלמד שנתקבצו כולן למקו"א והיתה כ"א אומרת עלי יניח צדיק ראשו".

"והנה על העיקר הזה העירונו חכמינו ז"ל במדרש קהלת שאמרו ז"ל, ראה את מעשה האלקים וגו', בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, א"ל ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי".

במדרש כתוב את הנוסח שאם קלקלת, אין מי שיבוא ויתקן אחריו, אתה תצטרך לתקן את זה, הרי כך היה בסוף, שהיה קלקול, ועכשיו נתנו לאדם שהוא יצטרך לתקן. מבהיל את הרעיון, המס"י לוקח מאמר שכתוב אותו על אדה"ר בג"ע, ומעביר אותו אלינו, היום פה בעוה"ז, ז"א, כי אנחנו באותה משרה! אותה משרה שהיתה לאדה"ר בג"ע יש לנו פה בעוה"ז, לא השתנה כלום, המשרה לא השתנתה, רק האזור בו מקיימים את התפקיד השתנה! אנחנו ממש באותו תפקיד, לא ברא הקב"ה עולמו אלא לכבודו, והוא ע"י שהאדם יקיים תפקידו כרצון ה"ת.

אדה"ר היה בעולם עבודה, ואנחנו נמצאים בעולם עבודה, אם כך - הכל באותו מהלך! אומר לו ה"ת, אל תחשוב שהציווי שאני יצווה אותך זה יהיה נוגע רק לציווי עצמו, תדע לך - זה קלקול כללי, "ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי - בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי", באותו מצב אנחנו בעולמנו, יש לנו תורה ומצוות, אבל מחוץ לתורה והמצוות - כל הסובב תלוי בהנהגה שלנו, אם העולם מתעלה, או מתקלקל ח"ו, "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי", כאשר מתפקדים בכל עניני העולם כרצון ה"ת העולם עצמו מקבל העילוי הנכון והצריך.

והמס"י מלמד אותנו, אע"פ שאין אנחנו יודעים איך היה אצל אדה"ר, אנחנו לא מכירים את עולם העבודה של אדה"ר, הוא גבוה מאוד מאוד, אבל עכ"פ פה בעוה"ז הוא נתן לנו את התפיסה, אם האדם הולך אחרי העולם - הוא מתקלקל ומקלקל את העולם כולו, ואם הוא משכיל להבין שהוא בתפקיד, וכאשר הוא משתמש מן העולם - לצורך התפקיד, שהרי הוא צריך להיות בריא, הוא צריך להיות בישוב הדעת, וזה מביא את האפשרות הזו, כך הוא יוכל לשבת וללמוד, הוא יוכל לקיים את המצוות, בצורה כזו "עילוי גדול הוא" - לאדם, האדם לא מתקלקל אלא מתעלה, וכל העולם כולו מתעלה יחד איתו.

דוד המלך תיקן ללווים ואנחנו אומרים בכל יום, כך סידרו לנו, "שירו לה' כל הארץ בשרו" וגו', אבל בתהלים השיר הזה נמצא "שירו לה' שיר חדש, שירו לה' כל הארץ" -

כשכתוב "שיר חדש", אומר רש"י, שזה כלפי הלעתיד לבוא, בעתיד לבוא יתקיים השיר חדש, שם, בתוך השיר חדש, מוזכר "אמרו בגויים... ישמחו השמים ותגל הארץ... אז ירננו כל עצי יער לפני ה' כי בא לשפוט הארץ", אצלנו גם אומרים "ישמחו השמים... אז ירננו עצי היער", ר' שמשון רפאל בתהלים מבאר יפה, שעצי היער כשמנסרים אותם בשביל לעשות בתים, רהיטים, בשביל הבנ"א, אם האדם משתמש עם זה לדברים לא רצויים, האדם יש לו שולחן, מה עושה על השולחן, הוא אוכל כרצון הי"ת? זה "שולחנו של מקום", או שזה "קיא צואה בלי מקום"? אם הוא משתמש לדברים לא רצויים, גם השולחן עצמו, העצים, כשמנסרים אותם - הם בוכים! העצים בוכים! כמי שאומר, כשהוא היה ביער לא היה שום דבר לא רצוי להי"ת על ידו, בס"ה בע"ח קצת מסתופפים שמה... זה הכל בריות של הי"ת וכפי הצורה שהי"ת ברא את עולמו, אין פה שום דבר נגד הי"ת, אבל כאשר האדם משתמש עם העולם לא כרצון ה' - זו בכיה! אבל כשיגיע הזמן וישירו את השיר חדש, היינו כאשר כל העולם יחיה ויתנהג כרצון הי"ת, "ישמחו השמים ותגל הארץ... ירננו כל עצי יער"! היינו כל האבירים שבעולם יהיו בשמחה! הכל יהיה בעילוי! "עילוי גדול הוא"! כי העולם הוא לא כ"כ מגושם כמו שנדמה לנו, העולם הוא עולמו של הי"ת, ש"לא בראו אלא לכבודו", וממילא זה נפק"מ מציאותית אם משתמשים עם העולם כרצון הי"ת או ח"ו שלא כרצון הי"ת, לכן תמיד כשבאים לדבר בעתיד, זה ניכר מאד שמדברים על עצם הבריאה שהיא בשמחה, כל הבריאה! כי רצון הי"ת התקיים על ידם.

אומר לנו המס"י "כללו של דבר, האדם לא נברא בעבור מצבו בעוה"ז אלא בעבור מצבו בעוה"ב", זאת אומרת, האדם, כיון שהוא מכיר את עצמו בגופניותו, זו המציאות שלו, משנעזר מבטן אימו" הוא מכיר את עצמו בגופניותו, והוא מכיר גם את העולם בחומריותו, כך הוא נכנס לעולם, וכך הוא מכיר, זה המבט שלו, ממילא קשה מאד לשנות את החשיבה וההרגשה, לתת את התפיסה שלא זה מצבו של האדם, אדם לא נברא עבור מצבו הגופני! כשאתה מתבגר ויש לך שכל, ואתה משכיל להבין שיש פה הרכבה של גוף ונשמה, הנשמה היא מן העליונים, ויש פה איזו מטרה עליונה, מטרה נשגבה, מטרה נצחית, דעת צריך כדי לבסס את זה, כשנמצאים פה בחיי העוה"ז - כל השיקולים משתייכים לחיי העוה"ב, לא נחשוב שבעצם יש פה פסיחה על שני סעיפים, העיקר הוא עוה"ב, אבל כל זמן שהוא בעוה"ז, מה עם העוה"ז בעצמו? יש גם חיי עוה"ז לשם עוה"ז, לא! תדע לך, "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו", מלבד התורה והמצוות הי"ת צירף גם קדושה! העוה"ז החומרי, אל תסתכל עליו כ"כ חומרי, הוא לא רק חומרי, הוא יכול להיות כולו תפיסה של קדושה! כשמשתמשים בעולם כפי רצון הי"ת, כפי הצורך לעבודת הי"ת, להיות לסיוע לעבוד בוראו, "עילוי גדול הוא" - העולם עצמו מתעלה! נמצא, שמצבו של האדם הוא לא הגופניות, הוא הרוחניות! גם כשהוא במצבו הגופני, גם בעולם החומרי, אבל "האדם לא נברא בעבור מצבו בעוה"ז, אלא בעבור מצבו שבעוה"ב, כי הרי כשתעמיק עוד בענין תראה, שהעולם עצמו יש בו אפשרות של עילוי וירידה.

"אלא שמצבו בעוה"ז הוא אמצעי למצבו בעוה"ב, שהוא התכליתי, על כן תמצא מאמרי חז"ל רבים כולם בסגנון אחד, מדמים העוה"ז למקום זמן ההכנה, והעוה"ב

למקום המנוחה ואכילת המוכן כבר, וזה נותן את התפיסה שזו הקופסא של העוה"ב! הרי "מצילין תיק הספר עם הספר" ! לא רק באים לומר שלא פה התכלית, פה זה פרוזודור ושם זה טרקלין, אלא הרבה יותר מכך, כשמשמשים עם הפרוזודור נכון - הוא בפרוזודור בן עוה"ב! הוא במצבו של העוה"ב פה בעוה"ז!

"ותראה באמת, שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעוה"ז", עכשיו הוא בא להבליט ולבסס שאדם הוא בעל נשמה, את זה צריך טוב לבסס, שהרי רואים שהחיים של העוה"ז, בנ"א נמצאים במצב של צער, חלאים, מכאובים, טירדות וכו', ולא היה צריך שתנופח בו נשמה כ"כ חשובה ועליונה שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם, לא יתכן שהי"ת יעשה כזו מציאות, שיוריד פה לעולם נשמה כ"כ גבוהה, בשביל מה נשמה שכ"כ גבוהה, יותר מן המלאכים, **"כ"ש שהיא אינה מוצאה שום נחת רוח בכל עינוגי זה העולם, והוא מה שלימדנו ז"ל במדרש קהלת, ז"ל, וגם הנפש לא תימלא, משל למה"ד לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך, כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה, למה, שהיא מן העליונים"**.

בפשטות נראים הדברים רק בהתייחס אל הגשמיות שבעוה"ז, שזה לא עוזר לנשמה שום דבר, המשל בא לומר, העירוני, איש כפרי שאינו מכיר בגינוני מלכות, נשא בת מלכים, כל מה שיביא מהכפר מה שנחשב אצלם דברים חשובים וטעימים וכו' - היא מכירה דברים מהארמון, ולא קרב זה אל זה.

אבל במדרש כתוב לפני כן הקדמה "גם הנפש לא תמלא, הנפש יודעת, כל מה שעמלה - לעצמה עמלה, לכך אינה שבעה לא תורה, ולא מעשים טובים", "וגם הנפש לא תמלא", לא רק באים לומר, שהנפש לא מתמלאת מתפוזים... לא רק זה מה שבאים לומר, באים לומר במדרש "הנפש יודעת, כל מה שעמלה - לעצמה עמלה, לכך אינה שבעה לא תורה ולא מעשים טובים".

הרי בגמ' כתוב (ברכות מ' ע"א, סוכה מ"ו ע"א) "לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי מלא אינו מחזיק, כלי ריקן מחזיק, ומדת הקב"ה אינו כן אלא כלי מלא מחזיק, כלי ריקן אינו מחזיק", זאת אומרת, באים לומר כאן את ההבדל בין תכונת גשמיות לתכונת רוחניות, תכונה גשמית, זה עצם התכונה הגשמית, שכשאתה רוצה למלא שטח - אתה חייב לרוקן אותו קודם, שטח ריק - אתה יכול למלא, שטח מלא - הוא כבר מלא, א"א למלא אותו יותר, ואילו רוחניות - זה משהו אחר, בדיוק להיפך, ריקן אינו מחזיק, מלא, מחזיק.

גשמיות, לא נתנו לה תכונה של שטייגעץ, גשמיות זה דבר שבעצם מהותו הוא גבולי, יש לו גבול כמה שצריך, לא נתנו לזה שיהיה במצב של להתפתח בלי סוף, זה מתפתח עד גבול מסוים, וזהו, זה מלא, וזהו.

אבל רוחניות, שזו התכלית, זו צורה שכמה שהוא עושה שטייגעץ - יש לו כוחות לעשות עוד יותר שטייגעץ! המציאות הרוחנית זה "מידתו של הקב"ה", והמציאות הגשמית זו "מידת בשר ודם", הנפש - זה מהות שכל מהותה ב"מידתו של הקב"ה", התכלית של העולם

זה הרוחניות, הנפש, המהות הנפשית הזו היא המהות שהי"ת יצר באורגינל כפי איך שמידתו של הקב"ה צריכה את תכונתה, מה עשו לה? הנפש זו מהות של "לא תמלא" כי כמה שאתה ממלא אותה יש לה כלי מחזיק יותר גדול, אתה תגדל יותר - אתה תרצה לגדול עוד יותר, וכך הדבר מתרבה ומתרבה ללא גבולות! **שום דבר לא מוגבל כמה אפשר לגדול, "הנפש - לא תמלא", בעצם מהותה של הנפש זה - "לא תמלא"!** "למה? שהיא מן העליונים", בעוה"ז העולם הגופני אינו כזה, הוא מוגבל בעצם מהותו, גמרת למלא אותו - יותר הוא לא מקבל, לא רק שבדברים גשמיים אתה לא ממלא את הנפש, אלא, וגם הנפש לא תמלא לפי שהיא מן העליונים, שאפי' תורה ומצוות לא ממלאים אותה! בגלל ש"כל מה שעמלה לעצמה עמלה" זו תכונה נפשית, תכונת הנפש היא ללא גבולות.

לכן כמו שכתוב, "אוהב כסף לא ישבע כסף", הגמ' במכות דורשת, אוהב מצוות לא ישבע מצוות, אוהב תורה לא ישבע תורה, אין שובע! ומשתמשים במילה "כסף", מה זה כסף? "זִילְבֶּעַר"? כל המטבעות נקראים כסף, גם לשטרות קוראים כסף, זה לא דוקא המתכת כסף, המילה כסף בלשון הקודש זה מלשון "נכסוף נכספתי" - חשק, "אוהב כסף לא ישבע כסף" - למה "אוהב תורה לא ישבע תורה" ו"אוהב מצוות לא ישבע מצוות"? כי גם המצוות והתורה זה מהתכונה הרוחנית, גם הם סיבות שכשהנפש סופגת תורה ומצוות - התורה עצמה גורמת שיהיה עוד יותר חשק! מלבד מה שהנפש עצמה היא מהחומר הרוחני של מידתו של הקב"ה ש"כלי מלא מחזיק", וכמה שאתה ממלא - יש לה יותר כושר קליטה, גם התורה והמצוות הם כאלו! התורה עצמה, הקדושה של המצוות והתורה זו מהות של מידתו של הקב"ה, וממילא כמה שמכילים יותר - יש חשק יותר! המצווה עצמה, "מצוה - גוררת מצוה", תורה - גוררת תורה, כי זו המהות של רוחניות! בגשמיות "דבש מצאת - אכול דייך, פן תשבענו והקאתו", אתה מקיא את זה בסוף, יש לזה גבולות.

[אמנם רבינו יונה בש"ב מבאר שיש מציאות שהנפש יכולה ח"ו להתקלקל ולהפוך לגופנית ח"ו, כמו שהר"י לומד פשט במדרש, שלמה המלך אמר בקהלת "רוח הבהמה יורדת למטה רוח האדם עולה למעלה" וכי מי לא יודע שבהמה גם החלק הנפשי שלה הוא גשמי, "רוח הבהמה יורדת למטה לארץ" כי היא הגיעה מהארץ, "תוצא הארץ נפש חיה", ה"ויפח באפיו נשמת חיים" זה רק על האדם, הוא מן העליונים, לא נפש הבהמה, מה צריך שלמה המלך, החכם מכל אדם, לומר כך? אומרים חז"ל, מדברים פה על רשעים וצדיקים, החדירוש הוא, שאע"פ שהאדם קיבל נשמה מן העליונים, אמנם כמו שהמס"י אמר לנו כשהוא הולך אחר יצרו הוא מתקלקל ומקלקל העולם עימו, הוא מתקלקל, הוא יכול להפוך את הרוחניות שלו - לגשמיות, הוא יורד לגשם, והתכונה הזו של "לא תמלא" זה נהפך לרשות של עניני הגשם, התכונה הזו שהוא תמיד משתוקק ליותר - זה נהפך לשטח הגשמי ח"ו, ואז "אוהב כסף לא ישבע כסף" יש לו תאוה ליותר ממון, ועוד יותר...]

אבל באורגינל של הנפש, הנפש לא תמלא - אפי' תורה ומצוות לא ממלאים אותה, כי המהות של רוחניות, הן מבחינת נפש האדם שכשהוא מתעלה - הוא חפץ להתעלות עוד יותר ויותר והן מה שהוא רוכש רוחניות, תורה ומצוות, וזה גופא מתאחד עם נפש האדם,

ואז זה ג"כ במידתו של הקב"ה, "לא תמלא", "לפי שהיא מן העליונים", הנפש מן העליונים, התורה מן העליונים, המצוות מן העליונים.

כשאנחנו מתקרבים ליום שבו זכינו להיהפך למצב הכי מעולה ששייך בבריאה, משעת נתינת התורה לישראל, פה הי"ת הפך את המציאות של כלל ישראל, כמו שהגמ' נותנת את התפיסה ש"נפשי יצאה בדברו" שכלל ישראל יצאה נפשם, הם לא יכלו להכיל את זה, ואז התורה ביקשה, וירד טל של תחיה והחזירו את הנשמה לישראל, וכלל ישראל נהיו המהות המחודשת הזו של להיות ממש מן העליונים, כמו שהנוסח בשפתי כהן שהזכרנו בשנה שעברה, למה יצאה נפשם, כי בכ"ז, עם כל זה ש"קרבנו לפני הר סיני" כמו שהאלשיך לימד אותנו, שכבר מאז "ביום הזה באו מדבר סיני" כל רגע ורגע ניתק מהם הטינופת המצרית "כהמס דונג מפני אש", בכ"ז, בכדי שתהיה "פסקה זוהמתן" לגמרי - יצאה הנפש, וטבלה בנהר דינור, ונצחצחו לגמרי, וחזרו שוב בתחיה חדשה, בכדי להיות את כל מימד ה"מן העליונים" פה, בעוה"ז! "כימי השמים על הארץ", פה, בארץ, לחיות את המדריגה השמימית הזו "לפי שהיא מן העליונים", "הנפש לא תמלא".

לזה זכינו במעמד הר סיני, והרי השפתי כהן אומר "וכן בכל שנה ושנה", שעובר איזה תהליך פנימי בנפש, איזושהו היתוך פנימי שזוכים להתרומם מהגשמיות, מהחמוריות, ולהיות יותר רוחני, יותר בעל כושר של "נפש לא תמלא" שכמה שאתה ממלא יותר, יש יותר רצון, יותר חשק, ויותר סיבה לקלוט יותר.

לפה אנחנו שואפים, לשם אנחנו מגיעים בס"ד, מתוך הרצון והשאיפה, וההבנה להיכן צריך להגיע, להיות "מצבו שבעוה"ב" פה בעוה"ז.

לקיים מצוות, לעבוד, לעמוד בנסיון¹⁶

מלמד אותנו בעל המסילת ישרים, "והנה, אחר שידענו זה", אחרי שהוא מלמד אותנו שמציאות האדם היא נשמתו, כשמדברים על ה'אדם' מדברים על הבריאה המעולה, בעל התפקיד, בעל הבחירה, ששמו אותו במקום מסוים, המקום המיועד לעבודה, כדי שבמקום הזה הוא יוכל לקבוע את בחירתו, והעבודה יש לה תפקיד נרחב, תפקיד בהקשר להאדם בעצמו, הן מבחינת עצם המציאות של עבודת הי"ת שלו, הבחירה הנכונה, בין בעילוי שהוא מתעלה מכך, ובין בתפקיד שניתן לו כלפי כל הבריאה, כשהאדם עולה ומתעלה - כל הבריאה עולה יחד איתו, מכח זה הוא מגיע אל היעוד העתידי.

"והנה אחר שידענו זה, נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו, ויקר העבודה אשר בידינו", נדע להעריך את רמת האחריות של העבודה, כמו למשל, התנא אומר, "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", "הוי רץ למצוה קלה, ובורח מן העבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר

¹⁶ שיחה שנמסרה בישיבה"ק ביום ג' פרשת בהעלותך י' סיון ה'תש"פ.

עבירה עבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה", זאת אומרת, התנא בא לעזור לאדם לבחור נכון, שישתדל לקיים מצוה, ולברוח מעבירה, והוא אומר לו מצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה. הרי צריך לעשות את המצוה כי היא מצוה, וצריך לא לעשות את העבירה כי היא עבירה, וא"כ למה הוצרך התנא להוסיף דברים, על כרחך למדנו, כי היצה"ר כנראה מפריע לבן אדם מלקיים את המצוה ומלהזהר מעבירה, והתנא מלמדו דברים המועילים לו להתגבר על יצרו, שעבירה גוררת עבירה, ומצוה גוררת מצוה, זאת אומרת, היצר מקליש מן האדם את אפשרות הרגשת היחס הנכון של המציאות העכשווית, הוא רואה לפניו את המצוה שלפניו, והוא משתדל להקליש לו את המחויבות לקיים את המצוה, הוא רואה את העבירה שלפניו, והוא מקליש לו את המחויבות להזהר שלא לעבור את העבירה, איזה פיתוי צדדי וכדו' שהיצר מסדר לאדם.

מלמדו התנא לעיין במה שלפניו ולא לראות הדברים בשטחיותם, אתה לא יכול לשער את מה שלפניך, אתה חושב שאתה משער נכון את מה שלפניך, וממילא מה שמן הצד אתה מפסיד ע"י המצוה או מרויח ע"י העבירה, אולי זה בא בשיקול, וכדאי להתעלם מהמצוה חלילה, ולהתעלם מהעבירה חלילה.

אומר לך התנא, לא, אתה לא משער נכון, דע לך, כשיש לך קשר למצוה - יש לך קשר לעוד מצוות, אתה מרויח הרבה יותר, וכשיש לך ח"ו קשר לעבירה - עבירה גוררת עבירה, אתה נכנס לבור שאתה לא יודע איפה התחתית שלו, אל תחשוב שאתה רואה מה שלפניך, זה מכוסה מה שלפניך, ממילא שלא יבוא היצר עם פיתוי צדדי לגרום לך קלישות מקיום מצוה, או מזהירות מעבירה.

המסילת ישרים דורש מהאדם ש"יתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו" שיקבל את התמונה, כל התמונה הכוללת הזו כמו שהוא נותן את התפיסה שהאדם הוא בעל נשמה שירד פה לעולם, למקום העבודה, ואת כל המהלך והסדר, שזו הצורה להגיע לדביקות ולשלימות של עצמו, וכלל העולם, ובזה הוא קונה את עולמו הנצחי. כשיהיה ברור לאדם התמונה, כל המהלך, "נבין מיד חומר המצוות" נבין מיד את רמת האחריות שיש לנו כשמזדמן לנו מצוה, נבין מיד "יקר העבודה אשר בדינו" יש לנו מציאות של בחירה, של צורך בכבישת היצר, להתגבר על רצונות.

בן אדם לא מרגיש את האחריות, אין לו כ"כ כח לריב עם עצמו, לחייב את עצמו לקיום המצוה, לריב עם עצמו לא לעבור את העבירה, ולכך אמרו חכמים לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, וזו צורת ההרגזה ע"י שכל רוחב התמונה הנ"ל תהיה לפניו, ובכך "נבין מיד חומר המצוות ויקר העבודה", את האחריות והמחויבות של קיום המצוות, זה לא רק נושא אם אתה עושה או לא עושה את הדבר, אלא הנושא הזה יש לו הרבה תוכן, התוכן של כל השלימות של עצמך, והדביקות שיש לך כלפי ה"ת, וכל שלימות הבריאה, בין באופן החיובי לקיים מצוה, ובין האופן החיובי לא לעבור עבירה.

"כי הנה אלה הם האמצעים המביאים אותנו אל השלימות האמיתי, אשר בלעדיו לא יושג כלל" הרי אין אפשרות להגיע אל היעוד והמטרה בלי המעבר הזה, וכשעוברים פה

בעולם, לא נמצאים פה בעולם לשם העולם הזה, כל המציאות של הבריאה הזו היא בריאה שנבראה בשביל אותו אדם - הנשמה הזו, שצריכה לעבור את התהליך להיות פה בעולם, כי זה המקום שמתאים למצבי העבודה, היינו המצוות והעבודה, להגיע אל השלימות האמיתי.

"ואולם ידוע כי אין התכלית מגיע אלא מכח קיבוץ כל האמצעים אשר נמצאו ואשר שימשו להגיעו", לכן אדם מזדמנים מצבים במשך כל החיים, כמו שהוא אמר את הנוסח "בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו" ! זאת אומרת, שאין פרט במסלול החיים שהוא לא חלק מההיכוי תימצי לרכוש את מה שהוא צריך לרכוש, כי אין פרט בהילוכי החיים שאין בו מצוה או עבירה, שאין בו "חומר מצוה" או "יקר העבודה", אין מציאות כזו, וכך יגיע אל שלימותו האמיתי.

הרי התפקיד ניתן לנשמה לפני שהוא בא פה לעולם, הנשמה היא נשמה, היא מציאות, שאמנם היתה במקום שמתאים לה להיות, אבל זה לא חלקה, לא שכרה, זה לא המצב שלה, זה המצב של טרום העבודה שלה, המצב של נשמה, שיש לה את המטרה והייעוד עוד לפני שהגיעה לעולם, והביאו את הנשמה לבריאה הזו עם כל התוכנית מה יעבור עליו במשך כל ימי חייו, כל פרטי החיים, כדי שבהם יפעל כרצון ה"ת ממנו ע"פ התורה והמצוה, ובכך הוא יוצר יצירה, בשטחיות נראה שכל החיים הם חיים חולפים, הם חיים עוברים, זה נכון שמבחינה גשמית זה חולף, הזמן חולף, אבל אם בחיים האלו הוא מקיים את חומר המצוה אשר עליו, ואת יקר העבודה שלו, הוא הופך את מציאות החיים, ממצב חולף למציאות קבוע, כמו שחכמים למדונו את מאמר הכתוב על אאע"ה "בא בימים" כל הימים שלו, הכל בא איתו, הוא לא עבר לידם, הם לא חלפו ממנו, מי שח"ו לא יישם את מטרתו בחיים - אין הכי נמי, הרי ימים חלפו, הוא עבר בתוך המנהרה של הזמן ולא נשאר לו מזה שום דבר ח"ו, כלום, הזמן חלף, עבר עליו, ולא נשאר לו שום דבר מזה, הכל הבל, זה מבחינה מגושמת.

אבל אם הוא ידע את חומר המצוות אשר עליו, את יקר העבודה, והוא יישם את המוטל עליו - הוא בא בכל הימים, כל הימים באים איתו, כשהוא גומר את התפקיד הוא עם כל מערך הזמן, לא חלף שום דבר, לא נתבזבז כלום, רק במקום שזה יהיה כמו זמן ומצב, זה שלימות הנפש, זה דביקות הנפש בבוראה, יש לזה את הצורה איך זה נהיה, וזהו מה שכתב **"ידוע, כי אין התכלית מגיע אלא מכח קיבוץ כל האמצעים אשר נמצאו ואשר שימשו להגיעו, וכפי כח האמצעים ושימושם, כן יהיה התכלית הנולד מהם, וכל הפרש קטן שימצא באמצעים - תבחן תולדתו בבירור ודאי בהגיע זמן התכלית הנולד מקיבוץ כולם, כמו שכתבתי, וזה ברור"**.

הרב שך זכרוננו לברכה היה רגיל בשיחות לספר (נדמה לי שהוא אמר שהוא בעצמו ראה בפנקס החברה קדישא של וילנא את הנוסח), שהרעבצ"ן של הגאון וחברתה היו גבאיות צדקה בצוותא, והן קבעו ביניהן, שמי מהן שתגיע לעולם העליון מוקדם יותר, תבוא לחברתה לספר קצת סיפורים. (זה לא דבר פשוט, בדרך כלל, כשאדם עובר את המעבר ממקום העבודה למקום הדין ואח"כ השכר, קודם כל משביעים אותו שהוא לא יכול לספר שום סיפורים, הוא עובר - אין סיפורים, לא מעבירים הלאה, זה לא פשוט, אם נותנים

מח _____ זרע קודש

למישהו רשות לספר סיפורים, הפירוש הוא, שהוא היה במדרגה, וגם זה שקיבל את הידיעה היה במדרגה). עכ"פ כך קבעו ביניהן, וכיבדו את ההסכם בבי"ד של מעלה, והרעבצ'ין של הגאון באה לחברתה, וסיפרה לה סיפור א', כשהלכנו פעם בעסק מצות הצדקה, הלכנו ברחוב, וראינו מרכבה עם איזו "גבירת'ע" שכדאי לגשת אליה לבקש ממנה צדקה, וכשהיא עברה אמרתי לך, בואי נלך לשם ונבקש ממנה, והצבעתי עם היד שנלך לשם, והלכנו ביחד. כל המעשה שהלכנו וביקשנו - הכל רשום על שמנו אותו דבר, אבל מה שאני עשיתי עם היד - זה כבר סיפור אחר לגמרי! התוספת הזו, המעט הזה, המשהו הזה - זה כבר סיפור אחר לגמרי! זה עוד סיפור שלם, סיפור אחר! בכל הגביה, הבקשה, הכל אותו דבר, אנחנו שוות, אבל מה שהצבעתי ואמרתי בא נלך לשמה - זה כבר עושה את זה לסיפור אחר! כך הרב שך זכרנו לברכה היה רגיל לספר מפעם לפעם את הסיפור בהתרגשות.

עכ"פ, כתב המסילת ישרים, "כל הפרש קטן שיימצא באמצעים תיבחן תולדתו בבירור ודאי".

"מעשה ודאי, שהדקדוק שידקדק על ענין המצוות והעבודה - מוכרח שיהיה בתכלית הדקדוק", כי אם זה נפקא מינה בשכר, בשלימות ובדביקות - בהכרח זה נפקא מינה בהרגשת המחויבות! זה בעצם רק מבחן, רק סימן, שמע מינה, שבהתחייבות שהתחייבה הנשמה ליישם את מה שדורשים ממנה, כך ההתחייבות היתה, וממילא בכל משהו של יתר שימת לב, ויתר דקדוק, זה יתר שלימות, ויתר דביקות, ויתר תועלת בעולם.

מוסיף המסילת ישרים את המשל "כאשר ידקדקו שוקלי הזהב והפנינים לרוב יקרים", מה המסילת ישרים רוצה פה?

הבן אדם באופן שטחי, באופן טבעי, כשהוא שומע שהדקדוק הוא מאוד נצרך ומאוד מחוייב, והוא שומע את התהליך והמהלך, מה זה עושה לו? הוא נכנס לאיזשהו לחץ, זה גורם לו שהוא היה רוצה שזה יהיה אחרת, מה, דורשים ממני שאני כ"כ אתייחס ואשים לב? וכ"כ אתייחס לכל דקדוק קל? מה זה כבר משנה? מה אתה עושה לי כזה עסק?

אומר המסילת ישרים, הרי בעניני העוה"ז, בבורסת הזהב, בבורסת הפנינים, תלך לשם ותראה, למי נתנו רשות ותואר שהוא שוקל זהב, שהוא שוקל פנינים? לא לכל אחד שיוודע לשקול אגסים ותפוחים, נותנים לו לשקול פנינים וזהב... שמה בבורסת הזהב, הפנינים והיהלומים, הבן אדם שנותנים לו את התואר של השוקל זה אדם שעבר מבחנים מיוחדים, הוא צריך להיות בעל יישוב הדעת מיוחד, בשביל לקבל זכות שקילה צריך לעבור כמה מבחנים טובים, גם פסכולוגיים, פסיכיאטריים - לדעת שהוא מיושב בדעתו כמו שצריך, והוא יודע להתנהג בשימת לב, ושהוא רגוע, לא מתרגש ממצבי לחץ, כי זה הרי נפקא מינה על כל משהו, כל פרט קטן זה משהו אחר, כי עוסקים בזהב, עוסקים בפנינים.

תשאל אותו, אתה בלחץ? זה לא רצוי לך? התשובה שלו היא - שזה מאוד רצוי לו, הוא מוכן שיהיה תור ארוך של אנשים שרוצים לשקול, והוא שוקל לכל אחד בישוב הדעת, והוא מקבל על זה משכורת טובה, וזה שווה, למה? כי הוא יודע כמה הוא עוסק, זה נפקא מינה, וזה ששולח אותו מעוניין ג"כ שהוא ישקול טוב, וישים לב היטב.

זאת אומרת, כשבן אדם יודע, שהנושא פה הוא רווחי, הנושא הוא כדאי - הוא חפץ בכך, יש לו רצון שהדבר יהיה מדוקדק, הוא לא היה מעוניין שיעשו את זה שלא בדקדוק, הוא מעונין בדקדוק.

אומר המסילת ישרים, הנה תראה, לפני שנתתי לך את המשל, לא קלטת מספיק מה אמרתי לך "נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו", אתה רואה, נכנסת ללחץ, שמעת את כל התיאוריה, ואתה מבין מה שמדברים אליך, אבל האם הרגשת שכ"כ כדאי? לא הרגשת, ועכשיו שאני נותן לך את המשל, אולי זה יעזור לך, "כי תולדתם נולדת בשלימות האמיתי והיקר הנצחי", לא עוסקים בזהב ופנינים, "יקרה היא מפנינים! עוסקים בדבר אמיתי ש"אין יקר למעלה ממנו"!

"נמצינו למדים", מה המסקנא? "נמצינו למדים", פה עכשיו המסילת ישרים אומר לנו את התשובה על השאלה הראשונה הכתובה בתחילת הפרק **"מה חובתו בעולמו"**, כל מה שהוא אמר לנו עד עכשיו זהו סיוע ל"יתברר ויתאמת", אם מיישבים הדברים אל לבנו אנו מקיימים בכך את ה"יתברר ויתאמת". אבל מה "חובתו בעולמו"? **"נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעוה"ז, הוא רק - לקיים מצוות, ולעבוד, ולעמוד בנסיון"**, נמצינו למדים, "מה חובתו בעולמו, למה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו"? **"מציאות האדם בעוה"ז, הוא רק לקיים מצוות, ולעבוד, ולעמוד בנסיון"**, 'לקיים מצוות' זה הפן החיובי, 'לעבוד' זה כבישת היצר, לשלול את ההפרעות בלקיים מצוות, הרי ה'לקיים מצוות' זה בין עשה ובין ל"ת, לקיים את הציוויים, הציוויים הם לפעמים תעשה, ולפעמים לא תעשה, זה הכל ציווי, אבל איך מקיימים את הציוויים? דרך 'עבודה', מתוך בחירה, כי יש יצר שתמיד מפריע, "חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה" זו הצורה.

"ולעמוד בנסיון", זאת תוספת על העבודה, כי ה"עבודה" אפשר לפרש שר"ל נצחון על היצה"ר הפנימי, מה שהאדם בעצמו, הטבעים שלו, חשכת העוה"ז שהאדם בעצמו נמצא בו, אשר הם מפריעים אל הלקיים מצוות, והתפקיד הוא לבחור נכון מתוך עבודה פנימית, ויש 'לעמוד בנסיון' הסביבתי, זה עוד פרט בצורת התפקיד של הבן אדם, כמו שהוא נתן את הצורה "שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים המרחיקים אותו ממנו", כמו שלמדנו פשט, שזו הנשמה בגוף, ואח"כ "כל עניני העוה"ז בין לטוב בין למוטב", ונמצא שהוא בתוך המלחמה החזקה, זה שני נושאים, חומר המצוות אשר עלינו, יקר העבודה, יקר העבודה מתחלק, 'לקיים מצוות', 'לעבוד', 'ולעמוד בנסיון', זה הסדר, כמו שהמשגיח ז"ל אמר, לא כתוב פה שלוש נושאים שלא קשורים אחד לשני, תמיד זה בליווי, 'לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון', זה המסלול, זו צורת המסלול שבו הבן אדם חי, חובתו בעולמו, מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו, זה לקיים מצוות, ולעבוד, מתוך ולעמוד בנסיון.

"והנאות העולם", אדם נמצא בעולם שנחמד גם להיות בעוה"ז, **"אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד, לשיהיה לו נחת רוח וישוב דעת"** בכדי לקיים מצוות, ולעבוד, ולעמוד בנסיון, צריך להיות במצב הנאות, כמו שהרמב"ם כתב לנו, בפ"ט מתשובה, כמו שלמדנו בפר' בחוקותי, כשאדם נמצא רדוף במחלות, וקשיים, ומצבים, זה מונע אותו לקיים

את המצוות, ויותר, כמו שהרמב"ם כותב על ימות המשיח ש"לכך נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח" כי אז מובטח שיהיו רגועים ושלווים ויוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות, בלי שום הפרעות משום דבר אחר, איך זה מצטייר מיד? כאילו עוה"ז נחמד... לא! הכל "לעזר ולסיוע בלבד, לשיהיה לו נחת רוח ויישוב דעת למען יוכל לפנות ליבו אל העבודה הזאת המוטלת עליו" לא שישתקע בחיי העוה"ז, העוה"ז הוא לא בשביל העוה"ז, העוה"ז המוכר לנו, השטחי, הוא צריך להיות לא מַעֲבֵר ל"תיק הספר", שע"י כך הוא מקיים מצוות, עובד, ועומד בנסיון, כמו שלמדנו בשבוע שעבר את הנוסח של ה"עיון תפילה" "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו" - בצירוף קדושתו, כל העולם מתעלה עימו, הכל חלק מהמצוות, וע"ד הנהגת רבי חייא אשר כבר מהזריעה של הפשתן כדי לטוות חוטים לארוג מהם רשתות לצוד בהם הצביים שעל עורותיהם עתיד הוא לכתוב חומשי התורה, פעל לשם כך, ובכך הגדיל לעשות בהרבצת תורה דיליה, כי הכל נחשב חלק מהמצוה, וכך כל עניני העולם שהם עזר וסיוע.

"גם ראוי לו, שתהיה כל פנייתו רק לבורא ית', ולא יהא לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול אלא להתקרב אליו ית', ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו", זה המציאות שבה הוא מתקדם, בכל מצב שהוא מקיים מצוות, עובד, עומד בנסיון, והכל עם המטרה להתקרב אליו ית', ובזה שהוא לא נמשך אחרי ענינים אחרים, בזה שהפניה היא רק אליו ית', ולא נמשך לשום דבר אחר, בכך הוא שובר את המחיצות המפסיקות בינו ובין קונו, וגם במה שהוא משתמש בעניני העוה"ז, הם לא גורמים לו התרחקות, אלא הכל חלק מההתקרבות, בכל פרט זה חלק מההתקרבות אליו ית'.

"ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, הן הנה כל עניני החומריות והתלוי בהן", כמו שהוא אמר לעיל את הנוסח, שאם הוא "נמשך אחרי העולם, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו", אבל אם הפניה היא אליו ית', נכון שהוא משתמש בעולם, כי הוא נמצא בעולם, והרי כל ההיכר תימצי לקיים את התורה והמצוות הוא רק דרך זה העולם, ולכן כשהשתמשות בעולם היא לצורך הפניה הזו, בזה הוא מקיים מצוות, עובד, ועומד בנסיון, בכך הוא שובר את המחיצות, הוא מתקרב להי"ת ושובר את כל המחיצות, **"עד שימשך אחריו ית' ממש כברזל אחר אבן השואבת".**

זאת אומרת, המס"י נותן לנו את התפיסה, שזה ממש טבעי, הטבע הרוחני של הנשמה הוא כך, הוא חפץ את הקירבה להי"ת, כמו שלמדנו שבוע שעבר את נוסח המדרש בקהלת, "וגם הנפש לא תמלא", למה, בגלל שהיא מן העליונים, זה הטבעיות של הנפש, זה הטבעיות של הנשמה, הטבע של הנשמה להמשך אחרי הי"ת כברזל אחר אבן השואבת, אבל היצה"ר שהוא כבר שולט באדם משנער מבטן אמו, כמו שדרשו חכמים, מיד כשהאדם נכנס לעולם היצר כבר שולט עליו, וגורם לו להמשך אחר העולם.

כמו שהגמ' בנדרים דורשת את הפסוקים בקהלת, שלמה המלך אומר את זה בחזקה, על ענין זה שהם דברים חשובים, "גם זו ראיתי חכמה תחת השמש, וגדולה היא אלי", כך שלמה המלך מקדים לפני שהוא אומר את הידיעה, מה הידיעה, "עיר קטנה, ואנשים בה מעט, ובא

אליה מלך גדול, וסבב אותה, ובנה עליה מצודים גדולים", חכמים דורשים שהכוונה פה על הבנ"א, ה'עיר קטנה' זה האדם, 'אנשים בה מעט' הם האיברים, "ובא אליה מלך גדול" זה היצ"ר "וסבב אותה, ובנה עליה מצודים גדולים", הכן אדם נולד, נכנס פה לעוה"ז, נשמה עם גוף, ומיד כשהוא נכנס פה לעולם ה'מלך גדול' שובה אותו, ומסובב אותו, ובונה מצודים גדולים, מה הם? כל החשקים, כל הקשרים שהוא מתקשר לצורת החיים שהוא התחיל להכיר.

אמנם אין לו עדיין שכל, כי מדובר אחר החטא, ואנחנו לא יכולים לבוא בטענות על הרבוש"ע למה כך הצורה, זה הרי באשמתינו, האשמה מתחילה מהיום השישי של בריאת העולם, משם חסרונינו מתחיל, ממילא כך נוצר המצב, אבל צריך לדעת "ומצא בה איש מסכן חכם", מה זה "ומצא בה"? היינו כי יש בפנים, הוא לא הגיע מבחוץ, מי זה, זו הנשמה, כשהוא מתחיל להתבגר, והוא יכול לקלוט מה שקורה פה, והוא מתרגם את המציאות נכון, ובכך "ומילט הוא את העיר בחכמתו", יש את האפשרות למלט את האדם מן השבי, אע"פ שהיצר הוא הפעיל ראשון, משננער מבטן אמו הוא כבר נותן לו להכיר את החיים, את העולם, את המציאות החיצונית, השטחית, וממילא הוא משתדל שכשהוא יקבל מידע שזה לא יסתור את כל המצודים הגדולים, שזה ישאר במינון מסוים אותו מסכים יצ"ר, יהיה לזה את 'פינת הדת', פינת עבודת ה', היצר מרשה לו גם להיות קצת דתי, חרדי, תורתי, וכו', אבל לסתור את כל המצודים זה היצר מאד מפחד, ובכ"ז יש את האפשרות למלט את האדם מהשבי.

לזה המסילת ישרים רוצה לעזור, לשבור את כל המחיצות, ה'מסכן חכם', הנשמה, יש לה את הכושר, "ומילט את העיר בחכמתו", אפשר להמלט לגמרי, לקלוט שאפשר את "כל אשר הוא עמל כל ימי חייו", שהכל יהיה "לקיים מצוות, לעבוד, ולעמוד בנסיון", יש את האפשרות. נכון, צריך פיקחות, כמו שהמסילת ישרים אמר, צריך כל הזמן לחזור ולחזור על זה, זה לא בפעם אחת, לא ברגע אחד, ולא מספיק מה שהוא קולט את הדברים בצורה בהירה, צריך אח"כ שוב לחזור ולחזור, כי ברגע שהוא מפסיק - מיד חמריות הטבע משכח, וכמו שכתב בסוף ההקדמה.

ב"דרך ה'" (ח"א פ"ד ו') כתוב את יסוד הדברים בקיצור נמרץ, "שורש כל ענין העבודה הוא, היות האדם פונה תמיד לבוראו, והוא שידע ויבין שהוא לא נברא אלא להיות מתדבק בבוראו, ולא הושם בזה העולם אלא להיות כובש את יצרו ומשעבד עצמו לבוראו בכח השכל, היפך תאות החומר ונטייתו, ויהיה מנהיג את כל פעולותיו להשגת התכלית בזה, ולא יטה ממנו", זאת אומרת, להשתמש עם חיי העולם, אבל למטרה של 'פונה תמיד לבוראו'.

"וכל מה שיוכל לחשוב שהוא אמצעי לקורבה הזאת, ירדוף אחריו ויאחז בו ולא ירפהו, ומה שיוכל לחשוב שהוא מניעה לזה, יברח ממנו כבורח מן האש, כענין שנא' 'דבקה נפשי אחריו כי תמכה ימינך', כיון שביאתו לעולם אינה אלא לתכלית הזה, דהיינו, להשיג את הקורבה הזאת במלטו נפשו מכל מונעיה ומפסדיה".

בהקדמה לפני פרק א', בסיפא של ההקדמה כותב המסילת ישרים כך, **"משה רבינו ע"ה מלמדינו באמרו 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו, לאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה'",** אלו שני פסוקים בפרשת עקב שמשה רבינו אחר כל התוכחות שהקדים לפני כן, כעת הוא עושה איזשהו סיכום למעשה, **"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו לאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצוות ה' ואת חוקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך",** כך מסתיים הפסוק מה שהמסילת ישרים לא העתיק, הוא העתיק רק את התפקידים, **"כאן כלל כל חלקי שלימות העבודה הנרצית לשמו ית",** בשני הפסוקים האלו כתוב בקיצור נמרץ חמשה נושאים הכוללים את כל מה שצריך, **"היראה, ההליכה בדרכיו, האהבה, שלימות הלב, ושמירת כל המצוות",** וכמו שהוא כותב בהמשך **"והנה כל אלה כללים צריכים פירוש גדול".**

בשביל לקיים את היראה, התורה מתחילה עם היראה, המסילת ישרים מיד מעמיד את זה לפסגה, **"היראה היא יראת רוממותו ית' שירא מלפניו כמו שירא מלפני מלך גדול ונורא, ויבוש מגדולתו על כל תנועה שהוא בא להתנועע, כל שכן בדברו לפניו בתפילה או בעסקו בתורתו",** בדרך ה' הוא ג"כ נותן את ההבנה לשים לב לנקודה הזו, אנחנו לא נכנסים עכשיו ברמה של היראה, כל מה שהיראה כוללת כלול בדברי משה רבינו, המסילת ישרים רוצה שנבין שאף שזה מושג גבוה מאד, אבל מאיפה שזה מתחיל זה נצרך וזה נחוץ, בדרך ה' הוא לא נכנס בפירוט, עכ"פ איזה נקודה שאנו מעוניינים לשים לב אליה, והוא הכתוב שם באות ח', **"והנה מה שצריך שיגביר האדם בעצמו האהבה והיראה לבוראו ית', והוא, יתבונן על גודל רוממותו ית', עוצם שפלות האדם, יכניע עצמו לפניו ית', יבוש מרוממותו",** זה חלק היראה, **"ויהא חושק ומתאוה להיות מן העובדים לפניו, ויתהלל בתהילתו וישתבח בגדולתו זה חלק האהבה",** כך בקיצור הוא נותן את ההגדרה מה זה יראה ומה זה אהבה, בלי להיכנס באיזה רמה יש לו את הרגש של היראה ובאיזה רמה יש לו את הרגש של האהבה, אבל הרגשות האלה הם רגשות שיש את האפשרות שהם יהיו קיימות באדם, ויש להם תפקיד גדול, זו הנקודה שאנחנו מעוניינים עכשיו לשים לב, הוא אומר פה מילה, **"כי אלה הם אמצעים חזקים המקרבים האדם אל בוראו, המזככים את חושך החומר, ומזהירים זוהרי הנשמה, מעלים את האדם מעילוי לעילוי עד שישג קרבתו ית'".**

המסילת ישרים הרי לימד אותנו ש"נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו", כי זה נ"מ בתוצאות החשובות, זה נפקא מינה לכל המערכת לאיפה צריך להגיע ובאיזה רמה צריך להגיע, וזה גופא התפקיד של האדם, לשים לב במערכת החיים, לבחור בחומר המצוות, ויקר העבודה, 'לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון', כשאנחנו שומעים את זה, מיד מצטייר לנו על פעולות, עשה, לא תעשה, עבודה, זה הכל מצטייר לנו על עובדות, והאדם החלק הנכבד שבו זה הרי הלב, ויש ללב תפקיד גדול מאד, הרי התפקיד לדעת את כל המערכת זה ג"כ תפקיד לבבי, "שיתברר ויתאמת אצל האדם, מה חובתו בעולמו" זה תפקיד בלב, כמו שבירשא של ההקדמה הוא העמיד לנו שזה משתכח מהלב,

לכן יש צורך להבין כי יש שני רגשות שהם חשובות מאד בנפש האדם, רגש אחד קוראים לו יראה, ורגש אחר קוראים לו אהבה, שני הרגשי לב, אומר הדרך ה', ההרגשים האלה יש להם תפקיד עצום, הם "אמצעים חזקים המקרבים את האדם לבוראו, מזככים את חושך החומר, ומזהירים וזהרי הנשמה, מעלים את האדם מעילוי לעילוי עד ששיג קרבתו ית", ה"נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו", איפה 'נבין מיד', במה, עם איזה רגשות, הרגשות שצריכים פה להתפתח הם הרגשי היראה והאהבה, זאת אומרת, יש לי אחריות על מצבי, הבנת מחויבות, וכמו כן רגש של חשק, ושל רצון.

בלב של האדם יש את המציאות הזו, לגבי כל ענייני יחסי אנוש, יש לאדם רגש של מחויבות, ורגש של חשק ורצון, הם שני רגשות שהם המפעילים את הבן אדם בסביבתו, רגש של אחריות, רצון למלאות את חובתו, שאם הוא לא עושה את זה הוא מתבייש, לא התנהגת יפה, זו 'יראה', זו 'יראת הרוממות', רגש אחריות, רגש מחויבות, ויש עוד רגש של רצון וחשק, לפי רמת הקשר שיש, לבן אדם יש רגש של רצון וחשק לעשות מה שטוב לסובבים אותו, אם יש לו רצון אליהם. והבן אדם יש לו את כל הכושר ואת כל האפשרות, להרגיש ולהפעיל את הרגשות האלה כלפי הי"ת, רק כשהוא לא חי 'מלומדה', כשהבנה היא, אני בתפקיד עם הי"ת, אני בתפקיד אל הי"ת.

עברנו עכשיו יו"ט שבועות, קבלת התורה, קיבלנו, מצפים מאיתנו שנישם את מה שקיבלנו, יש את כל הכושר לבנ"א שירגיש רגש של אחריות ורגש של מחויבות, רק זה דבר שצריך להפעיל אותו, מאליו לא קורה כלום, מאליו הלב ערל, ליבו של אדם הוא ערל, סתום, לא מרגיש כלום, היצר יושב במפתחי הלב, זה השטח שהיצר נתפס בו, דרך הלב הוא משתלט על הכל, יצר הרע התיישב - במרכז הרגשות, ולכן בכל הנושאים הרוחניים הכל סתום, הלב סתום.

לא שזה חייב להיות כך, כמו שכתוב "ובנה עליה מצודים גדולים", המלך הזקן וכסיל בנה מצודים גדולים, אבל יש בפנים 'חכם מסכן', נשמה שלא שמים לב אליה, "חכמת המסכן בזויה", אבל יש את כל האפשרות לעורר שהלב יהיה פעיל, שהלב ירגיש, שהלב יחיה, שיהיה חי ועירני. יש לי רגש אחריות, רגש מחויבות, למצוות שאני מצווה, שהי"ת רוצה שאני יקיים, הי"ת נתן לי נשמה, לפני שבאתי לעולם כבר ידעתי לשם מה אני בא, כבר כעובר לימדו אותי את כל התורה כולה, רק שבאתי לאויר העולם נתקיים 'משכחו', ומיד בא היצר ומשתלט, אכן שלטון היצר על האדם זהו לא מחוייב המציאות ח"ו, יש את כל האפשרות, את כל הכושר, להפעיל את הרגשות של הרגשת המחויבות, הרגשת אחריות.

וכך אמרו חכמינו ז"ל, "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו מתקיימת", פירוש הדברים בפשטות, לפני שאתה ניגש ללימוד אתה צריך לדעת - זה מחייב, יהיה עליך אחריות, ביקורת, אם יישמת את מה שאתה חייב, זה באחריותך, בשביל זה אני בא לדעת את התורה, התורה מחייבת, אני אחראי על קיומה של התורה, זה באחריותי, לקחתי אחריות, קיבלתי על עצמי, נשבעתי לפני שיצאתי לעולם, כמו שכתוב בגמ' (נדה ל' ע"ב) "משביעין אותו, הקב"ה טהור, משרתיו טהורים, נשמה שנתן כך טהורה היא, אם אתה משמרה

בטהרה", זה באחריותך, הורידו אותך פה לעולם, אבל תשמור על עצמך, תשמר את מדרגתך, תחיה באחריות, בשימת לב, ובתוספת של רצון וחשק, רגשות אלו כחם להוסיף ולהתפתח, יש בהם מדריגות, מדריגות, מדריגות, למליארדי מליארדים, אבל מההתחלה, איפה שכל אחד אוהז, יש צורך להוסיף, חוץ ממה שאנחנו לומדים את הנוסח של המסילת ישרים, שזה עוזר לנו לקלוט את התיאוריה כלפי התורה והמצוות, 'לקיים מצוות, ולעבוד, ולעמוד בנסיון', צריך גם את הלב, להפעיל את הלב בענין.

הרגשות האלה, הם "אמצעים חזקים, מקרבים האדם אל בוראו, מזככים את חושך החומר, מזהירים זוהרי הנשמה, מעלים את האדם מעילוי לעילוי עד שישגי קרבתו ית", מפה לטפס קדימה, להרגיש רגשות "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה, את ה' אלקיך וגו' לאהבה וגו'", לשמור כל המצוות, הליכה בדרכיו, ודאי צריך את הכל, אבל שני הרגשות האלה הם רגשות שהם גורמים לאדם הרבה תועלת בהתקרבות למטרה.

נמצינו למדים, **"מה חובתו של האדם בעולמו, למה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו"**, כמו שהמסילת ישרים אמר לנו לבסוף, **"עיקר מציאות האדם בעוה"ז הוא, לקיים מצוות, ולעבוד, ולעמוד בנסיון"**, ובצירוף הרגשים של האחריות והחשק והרצון.

ואותן ד' ס' רבוא שמתו לא נ"ל שהיו חייבי מיתה כבר אלא מתו זכאים על שם סופם כמו בן סורר ומורה, והוא כי הקב"ה ניסה את בני ישראל בשני נסיונות אם יעמדו בהם הם ראויים לקבלת התורה ונעמוד בנסיונותיו, ואם לא טוב מותם מחייהם, א'. נסיון ימי האפלה, והם ראו שונאיהם ויכולים להמיתם ולנקום מהם וליטול עשרם ולצאת חפשי, ובני ישראל עמדו על נפשם ונתחזקו ולא זזו ממקומם ולא נגעו ולא פגעו בדבר כי האמינו שסופם לצאת בכבוד גדול, ב'. הנסיון השני ליל פסח היו מסוגרים בביתם ושמעו קול צווחה אשר כמוהו לא נהיתה והשומע שומע ולא ידע אולי הקול מישראל שכנו וחבריו שסביב משכנו, ואם הוא קול מלחמה או אש או מים, והם בטחו בדברי מרע"ה שאמר כי יהי מכת בכורות ואיש לא יצא מפתח ביתו עד בקר. ב' נסיונות אלו הי' לברות מהם המורדים והפושעים שאינם יכולים לעמוד בנסיון, והם שמתו בימי אפילה ע"י מעשה, כל מי שנשאו לבו ליגע במצרים או בממונו נפל מתומו"מ מת זכאי, כנלענ"ד, והי' יחינו מיומיים אמן. (חת"ס פרי בשלח)

כך שמעתי מאדוני אבי מורי ורבי מאור הגולה שאמר בפירוש שאומר ומסביר כן לשום על לב בני ביתו שלא נתיימש ח"ו בבוא חבלי המשיח מי יודע מה יהיה בימים ההם מנסיונות גדולות כאלה אשר יתחמץ לב האדם עליהם בראייתו כאלה וכאלה על כן ראוי לשום על לב ימי צאתנו מארץ מצרים. (מכתב סופר)

ושמעתי משמיה דהרבני הרב יצחק בלאו ז"ל נו"נ למרנא הח"ס דמקובל במשפחתו כי מרן הח"ס ז"ל היה מנהגו לחזור על דברים אלו בליל פסח, והוסיף כי סמוך לגאולה יהיה כמו כן. אהקט"ן נקיטנא בשיפולי גלימא דרב ונימא דנסיון דידן, היחס למדינה הלא הוא ממש כעין המפורש לעיל להמית, לנקום, ליטול, ולצאת חפשי, ועלינו לידע כי סופינו לצאת מן הגלות בכבוד גדול כפי שהובטחנו ע"י הנביאים ע"ה.

כתבי הצדיק רבי משה שנפלד זצ"ל

זכור אותו האיש לטוב במאמריו הבהירים בתקופת ערפול ההשקפה הטהורה והנקיה שפשטה בתקופת שלטון הזדים פריצי העם, ודבריו הקילורין לעינים פזרו הערפל והחשיכה, וכנודע כי מרן החזו"א זצוקללה"ה והגרי"ז מבריסק זצוקללה"ה היו מחבבים מאמריו עד לאחת והיו ממליצים לסובביהם לקרוא אותם לתועלתם, ומפורסם כי מרן רי"ז הלוי זצוק"ל התבטא למי שהמליץ לו לקרוא המאמר "אני כבר קראתיו כמה פעמים", ושמעתי מתלמיד חכם זצ"ל ששימש תלמידי מרן רי"ז בעלי דעת גדולים וחשובים, לפני ארבעים ושש שנה "עוד יגיע זמנים שנצטרך ללמוד כתבי ר' משה שנפלד זצ"ל כשולחן ערוך", ולדאבונינו בעוונותינו הרבים הגענו לתקופת זמן בו ערפול ההשקפה אצל מי שאינו לוחם מלחמת ד' בגלוי, גרוע יותר מן הגרועים עליהם כתב ר' משה זצ"ל כתביו, על כן כדאי הם הכתבים בפרט בתקופת ניסן זו להיות נדפסים לטהר לבבינו לעבדו יתברך באמת ובתמים ונזכה לימנות בזרע קודש בנים לא ישקרו.

ואת בגדיהם לא קרעו

שבט תשי"ב

מורך הלב או קהותו

כאשר הציעו לו לגאב"ד פוניבז', הרב כהנמן שליט"א שיסכים להצגת מועמדותו ל"כנסת", סירב בנמוק, שאינו עשיר בשיעור מספיק לכך, ומשתמהו המציעים ושאלו: מה ענין עשירות לחברות ב"כנסת", הסביר להם ואמר: כל היושב ב"כנסת", חייב בכל ישיבה וישיבה לקרוע את בגדיו, למשמע דברי הניאוף והגידוף, ומנין לי כסף מספיק להתקין בגדים חדשים לעתים כה קרובות? אמרה זו, אם כי היא נשמעת כמלתא דבדיחותא, משקפת נאמנה את המציאות הטרגית בשתי בחינותיה: האחת, כי ה"כנסת" המתיימרת להיות הסמכות הרבנית המחוקקת, משמשת בקביעות לעיני ישראל והגויים במה וזירה לחלול שם שמים בפרהסיא שלא רבים כמותו בתולדות האומה, שנית, כי אמרתו של הגאון מפוניבז', ספק רב אם חלה היא על הנציגים הדתיים שב"כנסת", שכן הם סבלנים, ותרנים, נוחים לבריות וסולדים מהבעת רגשי הזדעזעות בכל מקרה הנוגע לכבוד שמים ולפיכך אין כל סכנה צפויה לשלמות בגדיהם, פן יקרעו מרוב צער ואבלות. אמנם, במקרה של פגיעה בכבוד ה"כנסת" - זה בית המקדש של דורנו" כהגדרתו של מר לבון, שאף לה האזינו בשלוות נפש, הרי הם נצבים במלוא שיעור קומתם וידם מורמת בעוז להעניש את הפוגם בעטרת ה"בית" הזה, בנדוי ושמטת עד פרוס הפסח. יתכן כי בהיותם נציגי "היהדות ההיסטורית", מצאו אף לנוהג זה סמוכין בהיסטוריה היהודית, כמו שנאמר: "על כבודי לא מחיתם על כבוד בשר ודם מחיתם". אותו יחס של איפה ואיפה, שהם מגלים בין כבוד שמים לכבוד בשר ודם הדגימו המפלגות הדתיות, משנתקלו באותה עת ועונה בשני עניינים, שעלו על הפרק: זיוף התנ"ך ובעיית השילומים מגרמניה.

איתרע מזלו של התנ"ך, וד"ר קרליבך, אשר ממאמריו שואבות המפלגות הדתיות את השראתן, נטפל לענין השילומים בלהט עט - תהפוכות ומכיון שכך, נזעקו המפלגות הדתיות להצלת "כבוד האומה". כולן קראו ל"ישיבות חרום" וכל פלג וסיעה מצאו כאן הזדמנות

בלתי חוזרת להבליט את ישותן. סיעת "אל המקור" בפועל המזרחי, "עזרא ונחמיה" במזרחי, "מעוף וחזון" בפועלי אגו"י וכולי וכולי, כיד השמות הטובה עליהן, פרסמו בעתונות הודעות על כינוסים דחופים, כולן היו מוכנות להתייצב כחומה בצורה, כי קרליבך קרא, מי לא ירא, ה"מעריב" כתב, מי לא יתרגש? אפילו בפועלי אגו"י עלה ה"מתח הנפשי" ועד היום אינם פוסקים מלהתפאר, כי בעיית השילומים מגרמניה לכדה זו הפעם הראשונה את תנועתם המפולגת והמסוכסכת. באותה שעה הי' ספר הספרים שלנו מונח בקרן זוית ומלבד יהודים פשוטים ותמימים לא נחרד איש לעלבוננו. לפי דברי הגברת רזיאל, נשלחה הודעה על זיוף התנ"ך לכל חברי ועדת החינוך שבה מיוצגות המפלגות הדתיות, שיש להן אפילו תת שר לחינוך משלהן. אולם לא חברי הכנסת הדתיים גלו את השערוריה, אלא גב' רזיאל, נציג ת"חרות", שעשתה זאת אולי מטעמי אופוזיציה, כדרך הנציגים הדתיים, והעלימו והתעלמו מטעמי קואליציה. בתשובתו לימד שר החנוך זכות על מבצעי הפשע והוסיף חטא על חטאם. אגו"י אחרה להגיש את הצהרת מחאתה ושכחה גם לפרסם את נוסחתה למחרת ואילו המפלגות הדתיות הנותרות, לא ניסו אפילו להתיימר במחשבת מחאה, שלא באה לכלל מעשה.

יודע שר החינוך את נפש מנהיגי המפלגות הדתיות, ידע כי אם גם יצהיר מה שהצהיר, לא תקום סערה ב"כנסת", איש לא יקרע את בגדיו ואף לא את לבבו, בבחינת "קרעו לבבכם ואל בגדיכם". בודאי זכור היה שר התנוך, כיצד בשיבה החגיגית של ה"כנסת" במעמד הרבנים הראשיים, הכריז ניר סגן יו"ר ה"כנסת", כי דוקא בסרבנו לקבל את חוקי התורה ולהאמין במה שהאמינו אבותינו, אנו צועדים בעקבותיו של אברהם אבינו, כי כמוהו אף אנו שוברים את אלילי האבות (עפ"ל). נאום רשמי זה, נתקבל בשקט מנומס והאווירה לא הושבתה אפילו על ידי אוושת יהודי מתעלף, למשמע אזניו. וכי לא כך השיב רבה של לודז' ר' א. ה. מייזל זצ"ל לרב אחד, שהתאונן לפניו, כי ידו קצרה מלהגיב על חלול שבת שאירע בעיירתו: "כלום גם להתעלף מרוב התרגשות נמנע ממך?" (רק בימים אלה התעלף השופט ד"ר כרמל בשעה שהקריא את פסק דינו המצווה להחרים בית כנסת שנבנה ללא רשיון).

הרבי ר' בונם אמר, כי בפסוק "ויחר אף ה' במשה" נתמשח משה רבנו להיות מנהיגם של ישראל, כי רק מי שזעם ה' וקנאתו יוקדת בחובו ("במשה" - בקרב משה), ראוי להיות דבר הדור. ודא עקא, יודעים הם החילונים, כי קהי הרגשות בקרב צמרת היהדות התורתית וכל עוד אלה מציגים, מכוונים ומדברים בשם שלומי אמוני ישראל, הותרה הרצועה וכל עקוב למישור יחשב. הממשלה החלונית של מדינת ישראל לא תחרים את התנ"ך המזוין, אלא אם כן יתגלגל במקרה טופס אחד לקריית הותיקן או לידי אנשי חברת "מפיצי כתבי הקודש", שתרגמה את התנ"ך לאלף שפות וניבים ומעלה והפיצה אותו בין מאות מיליונים בני אדם, מבלי שתעזיז להוסיף או לגרוע ממנו אות אחת, על אף מגמתה המסיונרית, כדרך שלא העיזה לעשות זאת הוצאת הספרים הממשלתית ברוסיה הסובייטית, שאף היא הוציאה ספר תנ"ך שלם לאור. ממשלת ישראל הרגישה לכל תגובה בעולם הגויים, בה במדה, שהיא אדישה לדעת הקהל היהודית, תרתע מזעמם של הגויים ואנה נוליד את חרפתנו, אם רוצחי אחינו ואחיותינו בכח או בפועל, יתבעו את כבודו של התנ"ך מידינו?

וכבר הי' לעולמים, גם הויכוח על הסמכות הרבנית בארץ הקודש אם לבוורא ית' נתנה או לשליטים קרוצים מחומר ואפילו עקירת שם ה' מכתבי הקודש, אינה חדשה תחת השמש. במסכת "מועד קטן", מספרת הגמרא, כי משהביאו את מגילת איכה לפני המלך יהויקים, היה צועק על כל פסוק ופסוק: "אנא מלכא" וכשהגיע לשם ה' קדר את כל האזכרות שבה ועל הנוכחים נאמר: "ולא פחדו ואת בגדיהם לא קרעו" והגמרא מסיימת: מכלל דבעו למקרע. כך נצבים, לפני אלפיים וחמש מאות שנה והיום, השליט, אחוז טרופ הריבונות, הקודר אזכרות מכתבי הקודש ועל ידו שריו ויועציו, החייבים לקרוע בגדיהם ואינם קורעים. ברם, זכור לטוב מנהלה של הת"ת בפתח-תקה, שלא שת לבו לתוצאות העלולות להתנקם בו ובמוסד שלו והגיב בטבעיות ובפשטות יהודית. כינס את כל תלמידי הת"ת מקטנם ועד גדולם, דבר רתת נגד מזיפי התנ"ך ושר החינוך המחפה עליהם וביחד עם התלמידים והמורים, ישב מתאבל לארץ, לקונן על גלות השכינה וחלול כבודה בפלטרניה.

הרקת ועכירה

קב"ה ישראל ואורייתא חד הוא, כפתילה, שמן ושלחבת, הדבוקים זה בזה, שאם אין שלחבת, הנר כבוי, ובהעדר הפתילה והשמן, אין אורה של השלחבת נראה לעין. מימי ה"סנהדרין" של נפוליון בפריו ועד זו של בן-גוריון בירושלים, עמלה החילונות המתמרדת, להפריד בין הדבקים, "בין תלת קשרין מתקשרין דא בדא, ישראל באורייתא ואורייתא בקב"ה", לחתור תחת האשיות ולהקים מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים ובין ישראל לאורייתא ומצוותי. הפעם אנו עדים לנסיון נוסף, שבמידת גיחוכו, כן גם הטרגיות שבו - לנתק את אורייתא מהקב"ה. מלחמת החלונות בקדושה, היא תהליך ממושך, ססגוני, מסוכך ורב-תמורות, שכבל דור ודור הוא פושט צורה ולובש צורה ורק מגמתו נשארה אחת ויחידה. ואילו אותנו מזעזעים גלויים מסעירים, כגון גרוש ספר התורה מ"שער הגולן", קריעת היריעות במגדיאל או זיוף התנ"ך, משל למי שנרעד בצנח ענף ארז ארצה ואינו מבחין בעכברים המכרסמים את שרשיו בלי הרף, תחת פני האדמה.

"מתקני הדת" - הריפורמיסטים בשעתם, עסקו בשבירת הכלים ולא נגעו לרעה באמונה, המנוצרת ממצוות או דלה מהן. הוגה הדעות הציוני, אחד העם, הוכיחם על המשגה הפסיכולוגי שהם שוגים בפשטם ידם בצורות, שהמוני העם דבקים בהן, דבקות שבלב ובהחטאים על ידי כך את המטרה, שהציבו למו. לפי דעתו אין תועלת בתקונים חצוניים בפולחן ובטכס, אלא דרוש שנוי יסודי, פנימי ולמען חולל מהפכה הדרגתית בנפש העם, יש להיפך, לשמור על הכל - ולמלאותו תוכן חדש. בעצת ערומים מסוכנת זו, נאחזת החלונות הציונית והיא הסתערה על ערכי התורה וקנייני נצח ישראל, בשתי זרועות של חלול הקדשים וקדוש החול. שני מבצעים משולבים אלה, משולים לשפיכת היין מן החבית, מבלי לנגוע בחבית גופה, לאמר, הרקת הצורה המקודשת מתוכנה ומזיגת מים עכורים לתוך אותה החבית, לאמר, עטוף החלונות במעטה של קדושה. זיוף התנ"ך, אינו אלא גולת הכותרת, שקדמו לה חוליות רבות בשרשרת עקירת שם שמים מכל גלויי החיים, הגשמיים והרוחניים כאחד, אלא שאנו לא חלינו ולא הרגשנו בכך ומהעדר הבחנה, נעשינו שותפים לדבר פשע. החלונות הכופרת בעיקר, מבקשת להחליף את האלוקות בלאום. כלום אין תלמידי בתי

ספר תורתיים שרים אף הם בחנוכה "מי ימלל גבורות ישראל" והרי אין זה, אלא סלוף מכוון של הפסוק בתהלים "מי ימלל גבורות ה'" ומהו הנוסח "יזכור עם ישראל", שמזכירים בו את המתים בהופעות רשמיות, אם לא סלוף התפלה "יזכור אלוקים"? ומהו הנוסח "יתגדל ויתקדש שם ישראל", אם לא סלוף ה"קדיש"? ו"הגדות" של פסח בקבוצים וההכרזה בסיום המכביה: "שמע ישראל, ישראל עמנו, ישראל אחד" וההסבר החדש לשם "מכבי" - מי כמוך בעמים ישראל. כל אלה מה הם? ושירו של ביאליק הנלמד בבתי ספר של המזרחי - "מי יאכילנו לחם רב וכו' למי תודה למי ברכה? לעבודה ולמלאכה", כלום לא בא לסלף את ברכת הנהנין?

אם גדולה היא סכנתו של חלול הקודש, גדולה פי שבעים ושבע הסכנה של האצלת קדושה לדברים שבחלוניות מובהקת. ראו עוקרי הדת, שהעובש האפור אוכל בהם בכל פה, האזינו לרחשי לב ילדיהם, שאין קומזיצים, תהלוכות א' במאי או התחרויות כדור רגל, מספקים את תביעות נפשם היהודית, קמו ויצרו תחליפים וקראו בשמות קודש לטכסים חלוניים: "סדרים" בפסח, "הבאת בכורים" בשבועות, "קציר העומר", ראשית הגז, "חג האסיף", מסיבות "עונג שבת" והדלקת נרות של שבת בלילה בחשכה, "מנחה" לילדים ו"שחרית" לילדים. כל אלה מעידים על אזלת ידם ליצור יצירות מקוריות משלהם על ההכרח המאלץ אותם להתלות באשלי רכרכי של המסורת, שאותה באו לעקור. אולם ככל תחליף, אף אלה משביעים שובע מדומה ואינם מחדשים ומרננים את הלבבות, לעומת זאת מרבים את הטשטוש ובלבול הדעת.

זיוף הגאולה וחבלי אמת

יצרני התחליפים הרוחניים גונבים את דעת האחרים ואילו הם עצמם יודעים, שמלאכתם מלאכת ביום היא, שאין בה ממש ולא באה אלא למלאות את החלל הריק, שנתהווה בנפש בני הישוב בעטיים. מצויים גורמים בעלי השפעה מכריעה במדינה, שלא בלבד שמטעים הם, אלא גם טועים, לא רק את זולתם הם משלים, אלא את עצמם ולפיכך חמורה סכנתם ופגיעתם ביותר. זה לעומת זה עשה האלוקים. כשם שנתייחד עם ישראל בנביאי אמת, כך מצויים אצלו בלבד, נביאי שקר וכשם שהובטח רק לו משיח אמת מפי הגבורה, כן גם לא פסקו מתולדות ישראל, בכל דור ודור, משיחי השקר. אלה לא היו רמאים גסים, אלא בעלי אונאה עצמית - שהאמינו בייעודם ובסגולותיהם ועל אף השוני שבשיטותיהם וצורות הופעתם, ניתן להבחין בהם על פי סימן הכר אחד: המרד נגד ההלכה והמגמה ל"שחרר" את העם מעול המצוות.

כנוי ה"כנסת" בשם "בית המקדש של דורנו", אינו פליטת פה נמלצת בפיו של לבון. הוא וחבריו לצינונות, רואים במדינה את הגאולה המשיחית ואת עצמם ככהנים ב"בית המקדש", שכונו ידיהם. לא די להם בכתר מלכות, אלא שהם מבקשים גם כתר של כהונה. הם רוצים בממלכת כוהנים - המכהנים בשלטון, כפי הבנתם, אולם, בוחלים בגוי קדוש - יעוד האומה. כל החושב, כי מפא"י עטרה את ראשו של בן גוריון בנוגה משיחי לצורך בחירות בלבד, מטפל אשמת שוא עליה. המעטרים והמעוטר גם יחד מאמינים, כי "שר האומה", "יד הגורל" או ה"היסטוריה" בחרו בו בראש-המפא"י, לביצוע משימות משיחיות ולגאול את

העם. הציונים רואים במדינה את קץ הימין, המקווה והמנובא, ואחריהם מחרים מחזיקים הציונים הדתיים, תוך הסתייגות, שאין זו אלא אתחלתא דגאולה, באשר המדינה משתרעת רק על חלק של ארץ ישראל בלבד. ד"ר ליבוביץ, המשפיע הרוחני של "העובד הדתי", מדמה אף הוא את המדינה לבית המקדש ומסיק מכאן הלכה למעשה, שיש להתיר בשרות המדינה את מלאכות השבת, כשם שהותרו בעבודה המקדש. המדינה היא פסגת התגשמות מאויי הדורות, היא באה לרשת את מקום התורה ולפיכך מכריז שר החינוך, כי הגדרתו של רבנו סעדי גאון "אין אומתנו אומה אלא בתורתה", טעונה תקון, שאין אומתנו אומה אלא במדינתה. זו היא נקודת המפגש לאדוקי המדינה עם כל הווי הזיות משיחות השקר, אשר בשרו כי פג תוקפן של מצוות, כאשר מצוות בטלות לעתיד לבא. המדינה הופכת למין עגל זהב לפניו רוקדים ומרקידים את העולים החדשים, יוצאי המזרח, שהנטיה למשיחי שקר מצויה ביניהם מעולם, לאמר: זו מדינתך ישראל אשר העלתך משעבוד הגלות ופדתך מסכנת ההשמדה. לפני הבחירות הכריז בן גוריון על אלטרנטיבה בין "ימות המשיח ועגל הזהב" אולם "ימות המשיח" כפי שמבינים אותם החלונים ו"עגל הזהב" כפי שמבינים אותו אנחנו הם מושגים לא מנוגדים זה לזה אלא זהים זה עם זה, תמיסה כה מזוהה של חילוניות ומיסטיציזם, מצויה רק בתנועות הפשיסטיות החדישות. ויפה כוון ארנסט סימון במאמרו "האם עוד יהודים אנחנו" באמרו: "כח החיות המופלא של היהדות נעוץ גם ב"לאו" שידעה לאמר לכל קריאת גאולה, שלא דמתה לדמות הגאולה האמיתית: לנצרות, לאיסלם, לשבתי צבי, לקומוניזם, ובכח השלילה הזאת נשאר עם ישראל עם הגאולה ב"הא" הידיעה ושמר על תקוות הגאולה, בעולם בלתי נגאל. חיוב אופיה המשיחי של מדינת ישראל, כמוהו כאבוד קנה מדה לגאולת אמת ושלילתו, כמוה, כהצלתו".

בפרשת נביא השקר, שעל סכנתו מזהירה התורה בדברים נוקבים וברורים נאמר: "ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך" ומפרש הרבי מקוצק: ה' נתן לנו את הסגולה והכשרון לאמר 'לא כן' לא להגרר אחרי רוח היום משאות שוא ומדוחים להבדיל בין הטמא והטהור, בין קלא דאילן לתכלת, בין חבלי משיח לגאולה. זיוף התנ"ך וזיוף מושג הגאולה ממעין דלוח אחד יהלכון. לא די להתרגש ואפילו לקרוע בגדים או לבבות. לעומת הערפול המלאכותי מצוות השעה היא לפתח פעולת הסברה מקיפה בקרב המבוגרים ובפרט בקרב הנוער ולהורות, כי המדינה החילונית אינה גאולה כל שהיא, אלא מצב של "וימש חושך", התגברות האפלה, הקודמת לעלות השחר. ה"ילקוט" והרד"ק ל"מלכים" אומרים (מפי רבה שליט"א של "קוממיות"): כשם שלפני מעמד הר הכרמל, בו השיב אליהו הנביא את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, מחק אחאב את השם מהדברות וכתב: "אנכי הבעל אשר הוציאך", כן יהי' גם לעתיד לבא, לפני בא אליהו להשיב לב אבות על בנים. אל תפול רוחנו ויאמצו לבכנו, מכיון שהגענו להתדרדרות מבהילה כזאת, לתוך משקע רוחני תהומי זה, אין לנו אלא לצפות לגאולה, המשמשת ובאה בבחינת "והי' לעת ערב יהי' אור".

שתיים שאינן אחת (בין ארץ ישראל למדינת ישראל)

תמוז תשי"ב

לפני שבועות מספר פרסם הרב ב. ז. יעקובסון שליט"א לקראת הכנסיה הגדולה אזהרה תקיפה לבל יהפכו את ועידת היהדות החרדית להפגנה פטריוטית ולבל יכריחו את המשתתפים לזהות את מדינת ישראל עם ארץ ישראל. כהוכחה נאמנה כי אזהרה זו באה בשעתה, תשמש תגובתם של סופרי "המודיע" ו"שערים", אשר קשה לו לבן-תמותה פשוט להסביר מה טעם הם מקיימים אכסניות נפרדות זו מזו, מאחר שבסופו של דבר כולם מתנבאים בסגנון אחד וחדורים רוח אחת. תביעתו של הרב יעקובסון היא מושכל ראשון של השקפה תורתית ולכאורה אפשר הי' להניח כי בטרקלינה של אגודת ישראל הוא מתפרץ לתוך דלתיים פתוחות, אולם לאמיתו של דבר, חלו בה באגודת ישראל תמורות וטמורות כה גדולות, עד שהאזהרה זו נשמעת היום כחדוש נועז הראוי להוקרה.

מעל במה זו התריע כותב שורות אלו על הגישה הזרה והמוזרה שמגלה חלק מנאמני התורה, המזהה את ציון עם הציונות ועל הרעה הגדולה שבאתני, כי הציונות האפילה את אור ציון מעינינו ונצבה כחומת ברזל בין היהדות החרדית ובין ארץ הקודש. משל למה הדבר דומה? כאילו היינו מתרפים מחרדתנו והתכוונותנו לקראת עיצומו של יום הכפורים, משום שגם פורקי עול תורה מקדשים אותו או משום ש "מתקני הדת" מסלפים את מהותו על ידי נגינות עוגב ומקהלות מעורבות ב"היכליהם". זיהוי מוטעה זה גבש בקרב היהדות הנאמנה שתי עמדות מנוגדות, אשר בהתאם להנחה המסולפת הסיקו גם מסקנות מסולפות. למשמאילים גרמה חיבת הארץ להתייחס בחיוב אל הציונות ואילו למיימינים גרמה שלילת הציונות שרפו ידיהם ממצוות ישוב ארץ ישראל, ומאחר שמושג ארץ ישראל חלק בלתי נפרד מהיהדות ומהכרתו הפנימית של כל חרד לדבר ה' הרי הוציאו אותו מפתו וערטלוהו ממובנו הגשמי, כאילו רק בארץ ישראל של מעלה דברים אמורים. ולא היא. קדושתה של ארץ ישראל חלה על הארץ שלמטה, היא שרויה על העצמים שבה, שחמשה חושינו משיגים אותם. "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו", כלפי אבנים ועפר ממש מכוון הפסוק וגם הכיפים שנשקם ר' אבא היו סלעים של ממש. רבי נחמן מברסלב הי' אומר: מי שרוצה להיות יהודי, דהיינו ללכת מדרגא לדרגא, אי אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל, ארץ ישראל הזאת בפשיטות הבתים הדירות". וגדולה מזו שמענו בשם רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ששמח למראה כל בנים, שהוקם בארצנו הקדושה ואפילו בנים של גויים, באמרו, הם החריבו את הארץ ומחובתם גם לסייע לבניינה.

ארץ ישראל ומדינת ישראל הן שתיים שאינן אחת. כשם שציון והציונות הם שתיים שאינן אחת. בין ארץ ישראל ו"ישראל" אין זהות של מושג, אין זהות גיאוגרפית ואין אפילו זהות של שם. וכבר המליץ אחד מגדולי התורה בירושלים - "על מה אבדה הארץ" - למה השמיטו את המילה "ארץ" משמה של "ארץ ישראל" והשאירו "ישראל" בלבד? - "על עזבם את תורתם". ארץ ישראל משתרעת בגבולות שתחמה לה תורתנו הקדושה וכשם שלא נגרע מאומה, מקדושתו של מחוז שכס, עקב היותו מחוץ לגבולות המדינה, כך גם לא נתקדש

מחוז אילת בקדושת ארץ ישראל, עקב היותו בתחומי המדינה, ואלמלי ה' יהודי משכם רוצה לעבור לאילת היה חייב לשאול שאלת חכם, כלום רשאי הוא לצאת ממקום הקדוש בקדושת ארץ ישראל ולעבור למקום, שהוא מחוץ לגבולות שנתקדשו על פי ההלכה. בדברי ימיה ראתה כבר את ישראל הרבה ממלכות משתרעות על אדמתה, ממלכות של יהודים ושל גויים, אולם מדינה הולכת ומדינה באה וארץ ישראל לעולם עומדת בקדושתה שנתקדשה לשעתה ולעתיד לבוא. מה לתבן את הבר? ומה למדינה שהיא בת חלוף (וכל מדינה ומשטר הם בני חלוף) לארץ ישראל, שהיא מעל לזמן, בבחינת "הנצח זו ירושלים".

עדיין מהדדים דבריו הנלהבים של אותו גאון וקדוש, ר' מנחם זמבא, שהכריז באזני הכנסיה הגדולה השלישית בדיון על הצעת המדינה היהודית: קב"ה אורייתא וישראל חד הוא - על פי הירושלמי מתברר, כי גם ארץ ישראל היא בכלל המושג ישראל. והנה החלוניים למיניהם הכופרים במי שמחדש בכל יום מעשה בראשית ומייחסים את הבריה לטבע, הם גם רואים את התורה הקדושה כקובץ היסטורי וספרותי, ומקצצים אותה לספורי מקרא. הם גם רואים בעם ישראל גוי ככל הגויים, אחד השבטים האנושיים שעלו על הבמה לפני כמה אלפי שנה, שכל חוקי הטבע וההסטוריה חלים עליהם. כתוצאה הגיונית ממהלך מחשבות זה. אף ארץ ישראל אינה בעיניהם, אלא שטח גיאוגרפי, שאפשר לקצץ בו, להמירו ולשנותו ובלבד שישמש את המטרה", הסופית דהיינו - מדינה יהודית. ואילו אנחנו מאמינים בני מאמינים, היודעים, כי הבורא ית' הוא אין-סוף, הסובב כל העולמות וממלא את כל העולמות, אנו היודעים ומאמינים, כי התורה היא רחבה מני ים ועמוקה מני תהום, שהיא תכנית הבריה כולה ובה הסתכל וברא את עולמו; אנו יודעים ומאמינים כי עם ישראל נבחר מכל לשון ומרומם מכל גזע, כי הזמן יכלה והוא לא יכלה; אנו חייבים אף לדעת ולהאמין כי כל כח אנוש לא יוכל להפקיע אפילו ד' אמות של ארץ ישראל מידינו והבטחת הבורא: "זאת הארץ... ארץ כנען לגבולותיה" תקפה לעד ותפארתה לעדי עד. אלה בערך היו הדברים, שאותו שר התורה הטיח בפני כל אלה שהזוהר המדומה של עצמאות מדינית הסתיר מעיניהם את האור השוטף בנהרה את כל ארצנו הקדושה בגבולותיה האלקיים.

כל המזהה את ארץ ישראל עם מדינת ישראל, מעיד עליו, כי ארץ ישראל אינה בעיניו ערך נשגב בפני עצמו, קנין על-טבעי, שער שמים, שאוריה חיי נשמות מזוקק. הוא מעיד עליו, שארץ ישראל אינה לדידו, אלא בית קבול, מסגרת ושטח מחיה בשביל הקוממיות המדינית. זיהוי מסולף זה גרם להם ליהודים רבים נאמנים לתורה שהאכזבה המוצדקת ומפח הנפש ביחס למשטר המדינה, שהפכו לנחלתו של הישוב כולו, העכירו את רגשי אהבת הארץ שבחובם. אין איש תוהה ומשתומם כיצד יתכן שיהודים שלמים עם קונם ביניהם בני בניהם של אלה שהתענו והסתכנו לעלות ארצה באניות מפרשים, שחבבו את יסורי הארץ ותחלואיה, המגפות, הרעב, הנגישות והמצוקה, צובאים אף הם על משרדי העליה, כדי לקבל היתר יציאה מן הארץ, ואינם מעלים על לבם, כי כדי לצאת את ארץ ישראל זקוקים ראשית כל להיתר יציאה מטעם גדול בתורת שיבחון את הסיבות והנימוקים ויפסוק האם רשאים הם על פי הדין להיות מן היורדים לחו"ל. נשכח מן הלבבות כי מעלת ארץ ישראל איננה נפגמת על ידי התנהגות תושביה או בגלל מלוכה ומדינה בת חלוף,

שהקימה את משמרה בתחומיה. הרי לפי עדות חז"ל לא ירד המבול בארץ ישראל, אף כי תושביה היו רעים וחטאים, והמרגלים נענשו על שמאסו בארץ חמדה, בשעה ששבעה עממין הרבו בה תועבות. פסקה תחושת האושר הגדול והעמוק, כי אנו מתהלכים על פני הארץ שלא זכו לה משה ואהרן. חלק ארי באשמת דעוך להט האהבה לציון נושאים כל אלה המטשטשים את הגבולות בין הארץ והמדינה. לפיכך מחובתנו לשנן השכם והערב באזני הנוער והמבוגרים את האמת הבלתי מעורערת, כי המחיצה המבדילה בין מדינת ישראל החילונית וארץ ישראל היא לא פחות קשה ועבה מזו שמדינת ישראל הנוכחית הקימה בינה ובין אבינו שבשמים.

בעתונות המפלגות הדתיות מצוי' נימה חדשה, דהיינו ההטפה לפטריוטיזם. הסגנון של אותה ההטפה, והתופעה, כי דוקא המפלגות הדתיות מעלות אותה על נס ביתר הבלטה והדגשה, משעושים זאת החוגים החלוניים, נותנת טעם לפגם ומזכירה מבלי משים את המלל הפטריוטי התפל של יהודים מסוימים בגולה ואת הכרכורים החשודים והמשונים שהיו מכרכרים, כדי להפגין את נאמנותם האזרחית לעיני בני הארץ הגויים. עצם המושג פטריוטיזם הוא גדול פרא בכרמנו, שכן פטריוטיזם תוכו רצוף יהירות גזעית נבובה, תאות השתלטות, דכוי הגר והמעוט הזר, הערצת וטפוח כח הזרוע והעדר כל בקורת עצמית. אם למדנו מתוך נסיון הסטורי מה עולל הפטריוטיזם לנו, לפיכך סולדת הנפש היהודית מטבעה ממנו. התחושה הלאומית שלנו יונקת מהאהבה המשולשת - אהבת התורה, אהבת ישראל ואהבת ארץ ישראל, המסתעפות מהאהבה הגדולה אל רבון כל המעשים, שאברהם, אבי אומתנו, הנחילנו אותה והטביעה בנפש כל יוצאי חלציו לעד. מעולם לא ידע העם היהודי אהבה נוספת, אהבת המדינה, גם באותן התקופות בה חי חיי עצמאות מדינית מלאה. גם כל גלויי הגבורה האמתית, שעטרו את הנוער היהודי במלחמת ההגנה האחרונה, ינקו מאותה אהבה משולשת, בין ביוזעים ובין בלא יודעים, אולם דבר לא ה' להם עם המליצה הפטריוטית, שעל גליה הדלוחים מפליגים העמים למלחמותיהם. לפיכך נוח להם לדוברי וסופרי המפלגות הדתיות, שיגנוזו את הפטריוטיזם מאוצר ניביהם ומה שחשוב עוד יותר יבערו את המושג הזה כליל ממתענם הרוחני.

הדעות שהביע ד"ר ליבוביץ ברבים ומצעו של "למפנה" עוררו תדהמה גדולה בצבור נאמני התורה. פתאום נוכחו לדעת, כי האורב יושב בתוך הבית. עדיין מתנחמים כי זו השקפת יחידים ואינם רוצים להשלים עם הרעיון, כי בקרב חלקים גדולים של הצבור הדתי ובמיוחד בקרב הנוער הדתי מחלחל ותוסס ארס השאיפה להתאים את ההלכה לתנאים החדשים. אין להעריך את מבקשי התיקונים רק כעבדים המתפרצים, שבהפקירא ניחא להם. הם עצמם עדיין שומרים על המצוות בחייהם הפרטיים ואינם מוכנים להתיר לעצמם כבר היום את שהם ממליצים בשביל הכלל. כאן חוזרת התופעה מבראשית ההשכלה וה"מזרחי". אבות ההשכלה לא היו נבדלים מכל אחיהם בני ישראל בחצוניותם או בשמירת המצוות, אלא שהכרתם היתה פגומה ודעותיהם כוזבות וברית כרותה להכרה פגומה שהיא גורת אחריה ברבוי הימים אורח חיים פגום. קבוצות החרדים שחלקו על ה"חתם סופר" זצ"ל בהונגריה ועל רש"י הירש בגרמניה בשאלת ההתבדלות מהחפשים, אף הם היו מדקדקים

במצוות קלות כחמורות, אלא שלקו בהשקפותיהם, וליקוי זה גמל, כעבור דור, פרי באושים, בבניהם אחריהם. כל אלה הרואים בהקמת המדינה נקודת מפנה בתולדות האומה שיש בה משום סממני הגאולה, תהי' התנהגותם בחיי יום אשר תהים סופו של מהלך מחשבות זה המנוגד לדעתם של כל שרי התורה והיראה שבדורנו, שיתן את אותותיו במוקדם או במאוחר באורח חייהם ויפקיעם מתחום שמירת המצוות כליל.

ה"כנענים" ושואפי ה"תקונים" בהלכה, שניהם על ברכי המדינה נולדו ולמרות ההבדלים היסודיים, מבנה משותף אחד להם. הראשונים, בשחצנותם כי רבה, שוללים את תולדות האומה בגלותה, את כל חיי רוחה, ומדלגים על פני כל הדורות, עד ימי תרח, שואפי ה"תקונים" מסוגו של ליבוביץ ו"למפנה" הם פחות נועזים ומדלגים "רק" על פני ה"שולחן הערוך", שהוא לפי תפיסתם פרי הגישה הגלוית. אלה ואלה סבורים, כי מעוט דעתם ויכולתם של האבות, הוא שגרם להם שלא זכו לכונן את מדינת היהודים, ולפיכך מי הם שיקבלו מהם הליכות עולם ותורת חיים? בשם המדינה המודרנית, שאין לכפות עליה חוקים מימי הבינים ותקופת המשטר הגלוית, מתגבשת חזית אחת בנקודה הרגישה ביותר - נגד שבת קדשנו. כל חטיבה נלחמת באמצעי' כלי זינה היא. "לובשי המדים" בידותם אבנים לתוך ישיבת "חיי עולם" ב"ככר השבת" בירושלים, השוטרים היורים ליד המחסומים ב"מאה שערים", ה"כנענים" המפציצים את ביתו של שר התחבורה ו... "למפנה" ו"העובד הדתי" המרעיש את חומת השבת במאמרי פלסטר והצעות "תיקונים". כאשר זרחה שמש רמיה של שיוין הזכויות ליהודי מערב אירופה, נראה המצב החדש בעיני גיגר והולדהיים, אבות הריפורמה, כנקודת מפנה כה יסודית, עד שתבעו התקנת שנויים בדיני ישראל, שחוקקו, לפי טענתם, רק בשביל יושבי הגיטו, ואינם הולמים את אזרחי המדינות הנאורות המתקדמות. ד"ר ליבוביץ ואונא רואים את יום ה' אייר כנקודת מפנה מכריעה ואף הם תובעים שנויים בדיני ישראל, שאינם הולמים את אזרחי המדינה העצמאית היהודית. לאלה גם לאלה קרא רבנו משה בעל "חתם סופר" את הקריאה הגדולה בצוואתו: "אל תאמרו נשתנו העתים, יש לנו אב זקן יתברך שמו שלא נשתנה ולא ישונה". לא עברו מאה וחמישים שנה וכבר התברר ברור מחירי ואיום, כי ר' משה מפרשבורג אמת ותורתו אמת וגיגר והולדהיים בדאים. העתים לא נשתנו, את מקום חומות הגיטו מלאו גדר תיל של מחנות הריכוז וקירות כבשני הגאזים.

אף סוגי המדינה שבימינו המריעים תרועה גדולה: הנה המפנה הגדול, התובע מסקנות - בתולדות ישראל תתכן רק נקודת מפנה מכריעה אחת, רק שנוי עתים אחד - הגאולה השלמה, ואילו כל המאורעות האחרים אינם אלא אחת התחנות החולפות ונוקפות במסעי בני ישראל הארוכים והמייגעים, ששרשרת רציפותן התחילה עם חורבן הבית השני ותסתיים רק בבניינו של השלישי בקרוב בימינו. תשמש התדרדרותו של "למפנה" אות אזהרה חמור לכל שומרי התורה. המשמיעים זמירות חדשות בקרב המחנה האגודאי, ערבוב הפרשיות מה הוא עושה וטשטוש התחומים מה הוא עושה. חז"ל הורונו כי ההבדלה היא סימן מובהק לדעה שבאדם. נדע על כן להבחין ולהבדיל בין הארעי ובין הנצחי, בין החול והקודש, בין מדינת ישראל לארץ ישראל.

ואף אתה...

ניסן תשכ"ו

"ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בदन. מאי ויועץ? אמר רבי יהודה שהושיב רשע אצל צדיק. אמר להו חתמיתו על כל דעבידנא? אמרו ליה: הין. אמר להו: מלכא בעינא למיהוי. אמרו ליה: הין. כל דאמינא לכו עבידתו? אמרו ליה: הין. אפילו למפלח לעבודת כוכביה? אמר ליה צדיק: חס ושלום. אמר ליה רשע לצדיק: ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודת כוכבים אלא למינסניהו הוא דקא בעי אי קבילתו למימריה. ואף אחיה השלוני טעה וחתם, דהא יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר: ויאמר ד' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני וכו' וכתוב: ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' וכו' לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל. מאי גרמא ליה? רבא אמר חותמו של אחיה השלוני ראה וטעה". (סנהדרין ק"א).

החטא הקדמוני

המפרשים מדייקים מה טעם נקט בעל ה"הגדה" בלשון "ואף אתה הקהה את שיניו"? אלא ללמדנו, כי "אף אתה" – האב, יש לך חלק לא מבוטל בבנך, כי גדלת בן רשע, בבחינת "אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה". כלל זה של אחריות קולקטיבית חל לא רק על שלשלת הדורות של אבות ובנים, אלא גם על חלקי העם השונים. לפיכך כל אימת שאנו תמהים ומקוננים על התהום אלי' התדרדרו אחינו החלונים, מוטב לנו, אם גם לא נוח, כי נפשפש במעשינו, באיזו מדה גם אנו גרמנו להם, שהגיעו לאן שהגיעו, הלא נוהג ה' רבי ישראל סלנטר להזהיר את הפרושים בוילנה, כי שעה אחת של התרשלותם מהתמדה בתורה, מסובכת בתגובת שרשרת, שיהודי נדח בפריז ימיר את דתו.

יעודה של היהדות הנאמנה להיות הכוח המעמיד בעם, ואין כל ספק, כי ההסטוריון, שיבוא להעריך את תקופתנו, יגדיר לבשתנו את הסמכויות והארגונים הדתיים בארצנו כגוף נגרר באין אונים אחרי המאורעות, נבוך ומביך, מוכה תדהמה ותסביך נחיתות. בודאי שיש דרגות שונות באשמה ובעוד היהדות החרדית לוקה ונתבעת על היאוש וקהות חוש הערבות, הרי ביהדות הדתית-לאומית מסוגה של פא"י ובלאומית-דתית מסוגו של המזרחי, תלוי קולר שתוף הפעולה לקעקוע כל יסודות חיינו כגוי קדוש ועם סגולה. כמה מזעזעת היא הגמרא המתנוססת בראש מאמר זה, ממנה אנו למדים כיצד בעטיית ישיבה בצוותא של רשעים וצדיקים, עלה בידי ירבעם להטעות את נביא ה', כי יחתום אף הוא על "מגילת העצמאות" ליסוד ממלכת ישראל החטאה, לרבות הסעיף על הצבת עגלי זהב בदन ובית אל. וכיצד חתימתו של אחיה השלוני על אותו מסמך בוגדני, הדיחה כעבור דורות את יהוא הצדיק לסור אחרי הבעלים. המהרש"א בחדושי אגדות מציין הערה מאירת עינים: גם רחבעם נועץ, אלא אצלו לא ישבו זקנים וילדים במועצה משותפת, ולכן לא הוטעו הזקנים ע"י הילדים. אם בארזי הנבואה נפלה שלהבת הטעות מחמת שתוף פעולה, מה יענו אזובי הקיר, עסקנים מפלגתיים ומקצועיים, אכולי נגיעות פרטיות וטובות הנאה של כבוד ובצע?

בתוקף החוק של הסטוריה החוזרת על עצמה, הצליחה גם בדורנו "מועצת המדינה הזמנית" (כפי שנקראה ה"כנסת" הזמנית) להטעות נציגים שומרי תורה ולהחתימם על "מגילת העצמאות" של מדינת "ישראל", אשר ראש דבר נסוחה הוא כפירה מחושבת לאמר: "בארץ ישראל קם העם היהודי" בנגוד משווע לעדותו של אדון הנביאים: "היום הזה נהיית לעם". גרושה אלילות של כוחי ועוצם ידי, מבטיחה המגילה חופש מכפיה דתית ובכל עת נאותה מטיחים חברי הממשלה והסיעות החלוניות באזני הנציגים הדתיים ב"כנסת": הרי כמו ידכם אשורתם הצהרה זו, מה זכותכם איפה לכפות חוקי דת על המואסים בהם? אם אמנם אישור נוסח "מגילת העצמאות" הוא החטא הקדמון של המפלגות הדתיות כפגם עיוני, אשר רק להשלתו העקיפה נודע ערך בחיי המציאות, הרי מצוי עוד עוון חמור מזה, הנעוץ כולו בשטח המעשי והוא הולך ומחריב מדי שבת בשבתו את בית ישראל - בכיה לדורות עד כי תמלא הארץ דעת ה'. ב"חוק שעות העבודה והמנוחה" הדברים אמורים, אותו קבלנו בירושה מהחזית הדתית המאוחדת זכרונה שלא לברכה, כתעודת קלון מחפירה להסגרת קדושת השבת וחרות שומריה בידי הזוממים להעביר חלילה עליה את הכלח. החוק מתקין ועדת שרים לבטול שבת קודש זעיר פה זעיר שם וכמובן בהשתתפות שר הדתות, כדי שגם ידו תהיה במעל הזה. על מצפונה של ועדה זו עמוסים רכבות שעות עבודה בימי שבת ומועד, בהם החטיאה פועלים יהודים באונס ובפתוי. מצוי פרוטוקול מביש משיבה שהתקיימה ביום י"ח מרחשון תשי"א בהשתתפות נציגי המפלגות שהתעתדו להקים את הקואליציה ה-ממשלתית. בין השאר הועלתה שם בעיית חוק שעות העבודה והמנוחה והנה קטעים מהפרוטוקול המדברים בעד עצמם ומעטים עלינו קלון כל ימחה:

מר ע. גזברי! (מפא"י): "הוסכם - ואני חוזר למעשה על הנסוח של ידידי גרובבסקי, שהיה בענין זה ותרן יותר ממני, אבל אני מקבל את הנסוח שלו: שהחזית הדתית בכנסת תדאג לכך, שחוק העבודה והמנוחה לא יפול בכנסת".

ד"ר בורג (חזית דתית מאוחדת): "אולם נאמר כך שאם האפשרות של המנעותם של החברים בחזית הדתית בהצבעה הסופית בענין חוק העבודה, תהיה דאגה מצד החזית הדתית, שחוק העבודה לא יפול בכנסת. הודעתי לראש הממשלה בדו"ח שלי בכתב, כי בענין חוק שעות העבודה והמנוחה הודיעה החזית הדתית שהיא תציע תקונים והסתייגויות ויכול להיות שחלק מן החזית הדתית יצביע נגד החוק או יימנע מהצבעה; אבל החזית הדתית בתור כזו תכוון את הצבעתה בצורה כזו, שהחוק לא יפול".

עד כאן חלק מהדיון בקואליציה על הנושא הגורלי. אם נתרגם ללשון בני אדם את הסיכום שהשמיע ד"ר בורג, מתברר כי נערכה קנוניה מכוערת עם החלוניים, שנציגי החזית יורשו לעורר את הרושם בצבור כאילו הם נלחמים במתן היתרי העבודה בשבת ואילו למעשה ידאגו שהחוק הקטלני לקדושת השבת יתקבל. כלום אחרי כל אלה רשאים אנו באמת לתבוע מהחלוניים, שיאמינו, כי אמנם שמירת השבת בנפשנו היא? האין להסיק מנוסח הפרוטוקול הנ"ל מה טיבן של הקנוניות האחרות המתרקמות מדי פקידה לפקידה בחדרי הקואליציה על חשבון אותם הערכים שמפלגות הקולבוריזציה הדתיות נושאות לשוא את רוממותם כלפי חוץ? האם יש לתמוה על כך, כי כבוד הנציגות הדתית ובפרט

כבוד העקרונות שהם נלחמים להם כביכול, יורד פלאים בעיני יודעי דבר ומכווני דעת הקהל? וכבר נבא יחזקאל לאמר: "הראית בן אדם אשר זקני בית ישראל עושים בחושך איש בחדרי משכיתו וכו'" ויאמר אלי עוד תשוב תראה תועבות גדולות אשר המה עושים".

זמירות חדשות ומעשים נושנים

יש להודות כי לאחרונה נשמעות זמירות חדשות גם בקרב הדתיים משתפי פעולה מושבעים. בטויים כגון "מדינה חלונית" "גשר אין", שעוררום בעבר למחאות חלחלה, הוכשרו כעת לבא באוצר לשונם. ראשיתה של תמורה זו חלה בתקופת יוס'סליה, כאשר יהודים בעלי חזות יהדותית הותקפו ברחובות קריה, היא הלכה והעמיקה עם גלויי איבה אישית לשומרי תורה שמצאה את בטויה בפרשיות כגון זו של תל-גבורים, שריפת בובתו של הרב הראשי נסים, התקלסויות בכבוד אישים ב"קול ישראל" ובעתונות ועד עלילות דם ממכמוניו של ד"ר ישראל שחק-עצמות. קרה להם, לדתיים לאומיים שלנו, מה שאירע למתבוללים בגולה. פתאום נוכחו לדעת, כי כל התרפסותם הפטריוטית לא עמדה להם והם שטים בסירה אחת עם אחרים שהקפידו על התבדלות מהם והסירה מוקפת ומוצפת גלי שנאה, שאינה מבחינה בין גוונים שונים. דומה ששני מקרים הביאו להתפכחות וקריעת אשליות ללא רחם. (א) סרובו של ישוב נחל-עוז, כי בסמוך יוקם משק של הקבוץ הדתי, תוך הנמקה מפורשת, כי שכנות דתית אינה רצויה. (ב) סרובו של רוקח בחיפה להעמיד תרופות לילדים חולים, תוך הדגשה, כי הוא אנטי-דתי בעקרון. כל עוד היו החלונים פוגעים בכבוד התורה ופוצעים פצעי אויב את ערכיה, ידעה הפשרנות הדתית המאורגנת ללמד עליהם זכות במליצות של אהבת ישראל וסנגוריה רגשנית, אולם משהופנה חוד הכדונות לעבר המפלגות הדתיות על אישיהן ומוסדותיהן והמוני החברים חשים את עקיצות העקרבים על גופם, התחילו נואמים וסופרים משיבים מלחמה שערה ורוח קנאות מוזרה נושבת בין טורי "הצופה", ו"שערים". כלום לא ידעו הללו מלכתחילה כי אלה ש"שתו בשמים פיהם", לאחר מערכות אלוקים חיים, סופם כי "ולשונם תהלך בארץ" ותפיק רעל משטמה בשומרי תורה? וכבר אמרו חז"ל: "על דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה, אמר להם הקב"ה: בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם". בקב"ה נאמה "ובכל צרתם לו צר" ואילו אנו לא צרנו בצער השכינה.

ברם נאומים ומאמרים לחוד ומעשים לחוד, משתפי הפעולה הדתיים נתנו כתף להקמת ממשלה על סמך עקרונות, שהיו מעוררים התנגדות חריפה בדור שעבר אפילו אצל פורקי עול תורה. כאן מתמחשת הבדיחה העממית: בשל מה נוהגים להדפיס הגדות של פסח חדשות מדי שנה? משום שהבן הרשע של אשתקד נחשב כבר כצדיק בשנה החדשה לעומת הרשע החדש. נפתח בענין השבת. היתואר היום, כי בשנותיה הראשונות של תל-אביב היו תלמידי הגמנסיה "הרצליה" (אשר כופר בעיקר כאחד העם גינה בדברים בוטים את חילוניותה), סוגרים מדי שבת בשבתו את מבואות תל-אביב בשרשרות, למנוע מעגלונים ערבים מיפו שיכנסו לתחומה בכרכרותיהם ויפגמו באוירת השבת של העיר העברית. נוסף על כך היו מקימים מחסומי אבנים על פסי הרכבת ברחוב הרצל, לבל תוכל לעבור באותו קטע בשבת. איש לא ראה בכך כפיה דתית, אלא רק אמצעי להבטיח מנוחת שבת, שהיום

אין מניחים לקיימה אפילו בתוך שכונות חרדיות מובהקות. היאומן היום כי יסופר, אשר עד הקמת המדינה היו כל הקונגרסים הציונים מקבלים פה אחד החלטה חגיגית בדבר שמירת השבת בכל זרמי ההתיישבות על אדמת הלאום. מספר שלמה תמיר חבר קבוץ תל-יוסף ב"דבר" מיום כ' בטבת ש.ז.:

"זכורני כנוס של סיעת ארץ ישראל העובדת בקונגרס הציוני בלוצרן בשנת 35. אז נדונה בעיית העבודה בשבתות במשקי ההתיישבות העובדת. הקק"ל דרשה מהמשקים להתחייב בחוזים לא לעבוד בשדות בשבתות וברל קצנלסון הרצה על בעיה זו והיתה שיחה ערה, על דעת הכל סוכם פה אחד לא לעבוד בשבתות ולחתום על סעיף זה בחוזים עם הקק"ל מה קרה מאז? מדוע צריך להפוך את השבת ליום עבודה רגיל?"

שאלה זו של חבר קבוץ תל-יוסף יש בראש וראשונה להפנות אל המפד"ל ופא"י. בהסכם קואליציוני שחתמו עליו לפני חרשים מספר נאמר: "במפעל של אגודה שתופית חקלאית לא יעבוד חבר, אלא אם העבודה קשורה בשרותים הנחוצים של המשק שלה" ("הצופה" מיום כ"ב טבת ש.ז.). כלומר, היתר מפורש לעבוד בשרותים חקלאים בשבת. על עבודה חקלאית עצמה לא חל בכלל חוק המנוחה. נמצא שמה שאסרו על עצמם לפני עשרים שנה אנשי השומר הצעיר להלכה, מתירות המפלגות הדתיות הקואליציוניות למעשה. כלום יתואר חלול שם שמים גדול מזה, כי למען בצע קואליציוני מרימים יהודים שומרי שבת יד בתורת משה וחותמים במו ידיהם על התיר עבודה כללי? מצוי עוד סעיף נוסף בענין נמל אשדוד: "בנמל אשדוד הסדרי העבודה יהיו כאלה, תהיה עבודה בשבת ובמועדי ישראל פרט לשרותים חיוניים במקרים היוצאים מן הכלל".

מתוך הנסוח אנו למדים, שאין הכוונה למקרים של פיקוח נפש או אפילו ספק רחוק של פקוח נפש, לפני ימים ספורים, בתשובה לשאלתה שהגיש ר"ש לורנץ, הסביר שר העבודה אלון ב"כנסת", כי "מקרים יוצאים מן הכלל" משמע הפסד קרוב לשלושת אלפים ל"י, הדתיים הקולבוריסטים שמעו והחרישו, כלומר, סברו וקבלו, כי כנראה כך הוסכם בעל פה במו"מ החשאי. איש מהם לא טרק את הדלת, איש לא הוזיל דמעה, בעד סכום של 150 אלף ל"י לשנה, שמועצת עיר בינונית מקציבה לחגיגות "יום העצמאות", תתחלל השבת במשך שנה תמימה בנמל אשדוד, כמובן בתנאי אחד, שלא תהיה מניעה מוועד פועלי הנמל, המסוכסך עם ההנהלה והמחפש אמתלאות להקניטה. שבועות ממושכים נדחתה הקמת הממשלה בגלל נמל אשדוד. למרות שהצדדים התפשרו ביניהם עד מהרה על הקצבות סמויות וגלויות של מליונים בשביל מטרות מפלגתיות, סרב ראש הממשלה לוותר על הפסדים משוערים של כמה אלפי לירות לשנה ובלבד שתעקר השבת בנמל. הצעתו להפעיל את הנמל בשבת אחרי הצהרים, היות והדתיים מתנגדים לעבודה בליל שבת, שיא הציוניות והלגלוג, אף היא לא הניסה את הפרטנרים הדתיים מהמו"מ. ביחד עם יהויקים המלך רשאי היה להתברך בלבו: קמאי לא ידעי לארגוזי את השי"ת ואמנם הוא הצליח בזה ועלה על כל קודמיו. וכך הגענו לתופעה חדשה בלתי ידועה בתולדותינו (פרט למרשיעי הברית המתיונים), והיא מסירות נפש למען עקירת התורה. אמונתם של הרבנים ריינס וקוק, כי

ההתעסקות בישוב ארץ ישראל תחזיר את החילוניים בתשובה נתבררה באורח אכזרי ביותר. ההצדקה היחידה לשתוף פעולה נחשפה כנטולת בסיס מציאותי.

עגלה טעונה חומר נפץ

בעיתוננו התפרסם בשעתו קטע מהשיחה שרכנו הק' החזון איש נהל עם בן גוריון בעת בקורו (אגב רבינו הק' בהיותו קצר רואי הסיר את משקפיו, משנכנס האורח לחדרו, וד"ל). רבנו הק' השתמש במשל מהתוספתא על שתי עגלות, האחת טעונה והאחת ריקה, שנפגשו בשביל צר מדי שיעברו בו שתייהן, מי נדחית מפני מי, לא הריקה מפני הטעונה? עגלת יהדות התורה הטעונה אלפי שנות מסירות נפש, ומליונים קרבנות על מזבח קדוש השם, נפגשה בנתיב הצר של תקופתנו עם עגלתה הריקה של המדינה החילונית, פשרה לא תתכן, מי נדחה מפני מי, לא ריקה מפני טעונה? עד כאן הקטע שהתפרסם, ברם היה עוד המשך שלא התפרסם. רבנו הק' סיפר שהוא נהג עם האורח בשיטה של סטירה ולטיפה לחליפין, מחמת מצות הכנסת אורחים, על כן משהבחין בהזדעזעותו של בן גוריון למשמע הקביעה כי עגלתו ריקה, נחמו רבנו הק' באמרו: זהו שבח גדול לכם, לעומת מסירות נפשנו למען התורה, אין אתם מוסרים נפשכם לבטולה, ולזה התכוונתי בטיעון שעגלתכם ריקה לעומת זו שלנו. ספק גדול אם גם בימינו היה רבנו הק' יכול ללמד סניגוריה זו על החילוניות הלוחמת. היום טעונה עגלתה חומר נפץ מסוכן והמושכים בסוסים מוכנים לסכן את המדינה, את שלומה ואת כלכלתה, להפקיר את הנוער לעקומת הפשע, ההולכת וגאה, לחפות על תעמולת המסיונרים המטפחים בוגדים ומרגלים בקרבנו, להשמיט, במתן דוגמה רעה, את הבסיס הרוחני הרעוע בלאו הכי מתחת רגלי תפוצות ישראל וכל זאת שוה להם במלחמתם בתורה מן השמים. אל נשכח כי משתתפי שיירת השבת השתטחו על הכבישים למען חלול שבת, כדרך שקנאי ירושלים עשו לפני שנים רבות למען קיומה. אל נשכח, כי בשיירת אשדוד צרפו אמהות את תינוקותיהם למסע, למרות הסכנה הצפויה לשלומם (ואמנם משניתך מטר אבנים, סוככו בגופותיהן על התינוקות). אין כל ספק כי סיעת ה"עולם הזה" כנסת למרות דלותה הכמותית, מייצגת בכח את כל החלוניות הישראלית. אבנרי מבטא בקול את הרהורי העברה של יריביו הפוליטיים ומשמש להם שליח צבור נאמן. הוא היחידי שם סיעתו לא נתרקן מתוכנו, ובעוד שהסוציאליסטים, ליברליים ולאומיים נושאים את כנוייהם לשוא, שכן פג טעמם של האידיאלים, שהם מטיפים להם, ואינם היום אלא טרוסטים להישגים חמריים, הנה סיעת ה"עולם הזה", כששמה כן היא ומשמשת מכנה משותף לכל גווני החילוניות, לתאוות והנאות עולם הזה ולבהמיות שהעולם הזה המגושם מטביע על המתרפקים עליו. אורי אבנרי הוא דובר הנועז של החלוניות, בידעם זאת חרדים ראשי המפלגות מפני כיבושיו בעתיד, כי בראי המעוות של דמותו, משתקפים פרצופיהם, כמו שהם באמת.

אותה עגלת - הנפץ הממשלתית נוסעת על ארבעה אופנים של המערך, המפ"ם, הפרוגרסיבים והמפד"ל, בתוספת אופן חמישי של פא"י, אשר ככל אופן חמישי, אינו מסייע, אלא נגרר. זוהי הטרגדיה המבהילה והעגומה, כי לא בלבד שהעגלה נישאת על גבי שני האופנים הדתיים, אלא היא נושאת אותם לעברי פי תהום, ממנו אין חזרה. בואו וראו:

כאשר בשעתו בקש בר-יהודה לקבוע יהדות על פי הצהרה "בתום לב", עזב המפד"ל את הממשלה ואילו כאשר מבצע היום בן-מאיר, סגן השר מהמפד"ל את אותו הדבר, יוצאת פא"י ידי מחאה במאמרים בעתונה. אפילו "חכמיו" של בן - גוריון מכל התפוצות, ביניהם אתיאסטים ובורים, שלא ידעו אפילו להשיב לו בעברית, הצביעו על הסכנה הצפויה לעם היהודי מטשטוש זהותו המהותית. בעטיו של משרד הפנים המפד"לי יוכלו ילדיהם של רינה איתני ואילנה שטרן להנשא על סמך תעודות רשמיות בפני כל בית דין רבני, ללא כל הפרעה. אופיינית היא קלות הדעת הנפשעת של המפלגות הדתיות הנגררות. במקום לתבוע את העמדתה של רינה איתני הגויה מנצרת לדין על מתן הצהרות כוזבות, פנו אליה בסתר ובגלוי, שתתגייר. שוב אין קבלת עול מצוות ואמונת אומן תנאי מוקדם להתגיירות, מספיק גירוי תועלתי. מסיונרים מציעים דרכונים ברזילניים למתנצרים והמפלגות הדתיות דרכון "ישראלי" ל"מתגייר", הן אינן נרתעות להוציא את היהדות כמרכולת זולה לשוק הפשפשים ובלבד שלא יופרע שלום-הבית הקואליציוני. לבושתנו יש להודות כי סרובה של הגויה איתני להתגייר תמורת דרכון, היה בו יותר הפגנת כבוד ליהדות, מאשר בזלזול המחפיר, שנהגו בה נושאי דברה לשוא.

הגמרא בחולין, פרק העור והרוטב אומרת: "דבר תורה עור אדם טהור ומה טעם אמרו טמא? גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין". כל המעיין בדברים נתקף רתת ותמיה: היתכן שימצא בן יהודי, שיפשוט את עור אבותיו המתים מעליהם, כדי לעשות מהם שטיחים לדירתו? היכן מצוי פושע דמיוני מבחיל שכזה, שבגללו קבעו הלכה לדורות? אולם מה שנעלם מעיני בשר ודם, נראה לעיני הבדולח של חז"ל הקדושים. ממרחקים צפו, כי בדור עקבתא דמשיחא תטפח מדינת "ישראל" ענף יצוא מכניס: אברי גוף פנימיים של אזרחים, ותמורת הדולרים שתקבל, תייבא שטיחים, מכשירי טלביזיה ומותרות דומים של חברת הפשע המושחתת. על יד האוניברסיטה בירושלים קיימת חברה לקידום המדע, שהתחייבה בחוזה מסחרי לערוך למען ארצות הברית מחקרים על גופות מתים בפרט של ישישים, ולספק את חלקיהם, כמובן בכסף מלא, מאחר ומדינת "ישראל" יחידה היא מכל ארצות תבל בה אינן קיימות מגבלות חוקיות של גיל, או סיבת המוות לפני סכין המנתחים, זקוקות גם מדינות מפותחות ביותר בשטח זה לעזרתה. מתקבל אם כן שיהודי זקן שהיה בארצות הברית לקבר ישראל, אולם הוא עלה בתמימותו ארצה על מנת לבלות כאן את שארית ימיו ולהגיע באדמתה למנוחת עולמים, סופם של לבו ומוחו כי יגיעו לפח אשפה בארצות הברית, מאחר ונשלחו לשם כסחורה עוברת לסוחר, יש קו הגיוני במהלך המחשבה של החילוניים. את הצלת המליונים בשוואה מנעו, כדי שישמש דמם שמן למרכבת המדינה העתידה לקום עם סיום המלחמה, תמורת כספי השילומים, התפיסו וקשרו קשרים עם עם הרוצחים, למה איפה לא יחליפו גופות מתים במטבע זר לביסוס כלכלת המדינה. אפילו לזוועות אלו לא ניסו המפלגות הדתיות לשים קץ בהסכם הקואליציוני. כמובן שעל תאוות הבצע מחפים בנמוקים הומניטריים של קידום הרפואה ועל כגון דא כתב גאון עוזנו הגר"י קניבסקי שליט"א בספרו "חיי עולם" חלק ב': "ארע"ק אני ראיתי נכרי שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו. משמעות הדברים שהכלב לא היה ע"ז של הנכרי רק סתם למען מזונות כלבו

כפתו לאביו והאכילו. ברור שהרוצח הזה תירץ מעשיו מתוך רחמנות על כלבו ומתוך אחריות מלאה על אספקת מזונות כלבו ועד"ז המה האמתלאות שאומרים שונאי ישראל ושונאי התורה על האכזריות הנוראה שעושים לישראל ולשומרי תורת ה'."

איזהו מקום המערכה

חסיד קוצקאי זקן אחד חי בוורשה וכאשר ספרו לו פעם על רוכל שהתחיל מחלל שבתו במסחר בשוק, נודעק אותו זקן שנון ופקח וגער במספר: "מי הוא ומה הוא אותו ריקא שיהיה מסוגל לחלל את השבת? הרבי מפוריטוב או הגאון מבריסק הם בכוחם לפגום ח'ו בקדושתה המלכותית של השבת ואילו אותו תגרן פוחז ונקלה כיצד יוכל להעיב על זהרה הנאצל?" אל נכלה כוחנו לריק, נפסיק אם כן להכות על לב הזולת החילוני ולהתוודות על גביו: חטאתם. המכשלה בעיקר תחת ידינו היא. בעקבות אותו חסיד נגיד אף אנו: אורי אבנרי, שולמית אלוני ואף לא ראש הממשלה אינם מסוגלים לפגוע בדת קדשנו. הם מעבר למתנס, רחוקים ממטחוי קשת. אמנם בידם להצר את צעדינו, לגזור גזירות, לקפח, להפיח משטמה, להעליל ולהסית, ברם הסכנה לדת קדשינו צפויה מדורשי טובתה המדומים, זיוף הדת מסוכן פי כמה מרדיפות הדת, רדיפות גורמות אמנם לשריפת גוילים, אולם האותיות ממשיכות לפרוח באויר ולבשמו, ואילו הזיוף משמעותו שריפת נשמה וגוף קיים, הפיכתה לדת מטעם, לאומית וממלכתית, מין כוי ואנדרוגינוס, אורתודוכסי-קונסרבטיבי, "תפילות" חדשות, טכסי פולחן לא שערורם אבותינו, גימנסיות המתיימרות להקרא "ישיבות", רבנות מטעם, הרועדת מקול עלה נדף של לחצים צבוריים ומכוונת לפיהם את פסקיה. אזלו גברי דמסטיפינו מהם ונתנה רשות לרוחות הפקר להשתולל באין עצור ועזוב. וה"בוסים" הבוהשים בקדרה, לא נתקררה דעתם במלאכת התרמית הגדולה שהם מבצעים בארץ ישראל אלא שהם רוצים לאכוף אותה על כל התפוצות, באמצעות כנוסים עולמיים של בתי כנסת ורבנים. אל נשתבש באיתור החזית העיקרית של המערכה, היא איננה נטושה בתחום המרוחק של החלוניות, אלא קרובה אלינו מאד מאד. וכבר אמרו חז"ל: "והבדלתם", אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מובדלין וניכרים הם, אלא בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רובו לחציו מלא שיערה."

בין עקבתא דמשיחא לאתחלתא דגאולה

מנחם - אב תשל"ד

סיום תקופת מחצית-היובל לקום המדינה מחייב אותנו לעריכת חשבון נפשנו, כיצד עמדנו בפני הנסיון הכפול, החמור אולי יותר מכל אשר ידעו הדורות בתולדות ישראל. דור זה נתנסה באושביץ מחד-גיסא ובגאולה מדומה מאידך גיסא, הוטל עליו משא אשר דיו למוטט ולהכריע ענקים. זהו דור של עקבתא דמשיחא, שאת חזון בלהותיו צפו גדולי האומה מראש, הזהירו מפניו ותיארו במלים בוטות את מוראותיו, בחינת "ייתי ולא אחמינה". מן הראוי היה לכנס בילקוט אמרים כל מה שהשמיעו על נושא זה נביאי ה', חז"ל הק', ורבנותינו הראשונים והאחרונים. מדבריהם לא נפל מאומה ארצה ואנו הננו עדים מוחשיים לאמיתותם, אפודת הוד הנוראות. אכן דוקא האודים העשנים, המוצלים מאש הכבשנים, שנצרפו בכור הייסורים, אשר גם מדרשי איכה רבתי, פרקי "שבט מוסר" ו"יון מצולה"

מחווירים לעומתם, נצבו לפתע פתאום בפני מבחן נפשי, שעליו נאמר: "ונתן לך אות ומופת, ובא האות והמופת, כי מנסה ה' אלוהיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם".

נסיון העוני, ואחריו נסיון העושר, מי יוכל לעמוד בשני אלה בתקופה אחת גם יחד? "הושענא שלש שעות" - מה טיבן של שלש שעות אלו שאנו מבקשים להיוושע מאימת החוויה הצפונה בהן? אומר רבי ישראל מרוד"ן: לעתיד לבוא יקימו נביאי השקף מזבח לע"ז והאש מן השמים תדלג הפעם על פני מזבח ה' ותרד על מזבח הבעל לעיני כל ישראל, שלוש שעות רצופות תוקד עליו ולא נביא אתנו ויודע עד מה. כמה צדיקים יוכלו להיות באמונתם לעת כזאת? ואומר היהודי הקדוש מפשיסחא: באותה שעה ימתח הקב"ה חבל של אמונה מקצה העולם ועד קצהו, וינער אותו בחוזקה, כל הרופפים ינשרו ממנו אחד אחד, ורק אלה שילפתוהו בשארית כוחותיהם, יישארו דבוקים בו, על אף תנודותיו. ואם נוסיף לתיאור את דברי הגר"א: "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה" - זהו הערב רב, שיעמוד אז בראש ההנהגה - והיתה התמונה המחרידה שלמה.

לפני כשנה נתפרסם סקר על דעת-הקהל בנושא הציונות, נתברר, כי 39% מבין צבור הבוחרים ברשימת אגודת-ישראל, הזדהו כציונים בהשקפותיהם. משמע, כי נחלנו כשלון חרוץ בחינוך הרעיוני, שהננו מעניקים להמונים הנמנים על מחנה אגו". הזנחה זו עוברת כחוט-השני על פני החינוך-העצמאי היסודי והתיכוני, השתלמויות המורים, העתונות האגודאית ומסע ההסברה שבע"פ, ועלינו להתפלל: ונסלח לכל אגודת-ישראל כי לכל העם בשגגה. הגישה המוטעית, כאילו רק השרשת קיום המצוות בלב החניך תחסן אותו בפני דעות משובשות, מתנקמת בנו קשה. צצים טיפוסים של מדקדקים ומהדרים בהלכות ודינים, אשר במוחם הרופס מקננות השקפות חילוניות מובהקות, ובלא - יודעים המה נגועים במושגים של מינות וכפירה. אין זה מקרה שהנשר הגדול פתח את "היד החזקה" ב"ספר המדע" ובתחילתו הציב את הלכות "יסודי התורה" ו"דעות". רבן של ישראל הגר"ז מברסק גילה פעם למקורביו, כי מכל תפילות הימים הנוראים מוזיל הוא דמעות בפיוט "להוגה דעות בדין", כי על חטאים במעשה ניתן לחזור בתשובה, אולם דעות פסולות, שאף עליהן אנו נדונים, מי יורנו להבחין בהן, לנפותן ולבררן? ואם אותו ארז בלבנון, גאון הבהירות בדעת-תורה ובצלילות המחשבתית, חרד חרדה גדולה כזו - מה נענה אנחנו אזובי-הקיר המבולבלים?

למהותה של הציונות

המדינה החוגגת את מחצית יובלה היא ילדתה החוקית והבלתי מעורערת של הציונות. מטרתה הבלעדית של הציונות לא היתה שיבת-ציון (גם כאשר הזדהה הקונגרס הציוני עם המרת ציון באוגנדה, לא נטש את תוארו הציוני). הייעוד הסופי של הציונות היתה הנורמליזציה של העם היהודי, חתירה מקעקעת תחת צקן-לחשו של אדון הנביאים "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה"; התכחשות למשא: "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", "ואתם עדי נאום ה'"; מרד גלוי בתוכחת האזהרה "והעולה על רוחכם נהיה ככל הגויים בית ישראל, היה לא תהיה, כי ביד חזקה וכו' אמלך עליכם". הציונות פשטה

ידה בעיקר, בייחודו של עם ישראל להיות שונה מכל לאום, היא התקוממה נגד סוד קיומו של העם היהודי, היא שללה ונטלה את כל טעם סבלו ויסוריו, לא ביקשה לדחוק בלבד את הקץ המשיחי, אלא התיימרה לדחות ולהדיח אותו לחלוטין. כבר אמר הגר"ח מבריסק: הציונות השכיחה לפגוע בנקודה הפנימית ביותר! אם תמצא לומר הרי כל נתיב תולדות ישראל מיום צאתם ממצרים, מרוצף במאבק סמוי בין השמירה על סגולתו המהותית לבין הזעקה המתפרקת: "והיינו גם אנחנו ככל הגויים". זוהי ההתגוששות הנצחית בין שני היצורים שבעם היהודי. ויפה הגדיר ד"ר יצחק ברויאר את הציונות כהתגלמות היצר-הרע הלאומי.

שוני יסודי היה קיים בין תנועת ההתבוללות והציונות. בעוד הראשונה הציעה טמיעה אינדיבידואלית כפתרון לבעיית היחיד, הרי הציונות הטיפה לטמיעה קולקטיבית כפתרון לבעיית העם כולו, שאמנם לא יתערבב בין הגויים, באשר אלה דוחים אותו מעל פניהם, אלא ישווה וידמה להם, כבר הרצל בשעתו שלל את התנצרות היחידים כבריחה ממערכה, וביכר התנצרות המונית בצורה "מכובדת", שלא תפקיע את לאומיותם היהודית של המשומדים (ראה חלק א' של יומנו בגרמנית עמוד 8). אין הציונות שואפת לביטול מוחלט של הדת, אך היא הועידה לה תפקיד פולחני וטקסי בלבד, כמקובל אצל האומות המודרניות: "את הרבנים נכלא בבית הכנסת, כשם שנכלא את הצבא בקסרקטינים" כתב ד"ר הרצל בספרו "מדינת היהודים". מבחינה זו, משתלבת המפד"ל יפה מאד בתמונה הציונית, שהרי מפלגות דתיות מצויות בכל המדינות של הגויים.

אפילו המשורר המומר היינה התפעל ממעמדה של תורת ה' מעוזו של העם היהודי, שהיא "מולדתו המטולטלת" כהגדרתו. כל מקום שגלו ישראל, גלתה שכינה עמהם. על גבי דבשת של מולדת מטולטלת זו נדדנו במדבר - העמים וכל סופות החול לא יכלו להטביעה. הציונות לא נשאה נפשה להחזיר את המולדת המטולטלת ולתקעה במולדת הארצית, היא תכננה להמיר זו בזו, לחולל שנוי - ערכין גורלי ויסודי באומה ולבצע ניתוח בבחינת נטילת נשמה וגוף קיים. על מוקדות האינקביזיציה ניצבו האנוסים וזקופים ושרו: "עלינו לשבח לאדון הכל שלא עשנו כגוי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה", כי קיומם של הגויים תלוי בארצותיהם, חיוניותם של המשפחות יונקת מן האדמה, משנעלם הבסיס הארצי מתחתם, הם שובקים חיים כאותם אדני-השדה, ואילו האנוסים הרגישו קרקע מוצקה מתחת לכפות רגליהם הנכוות באש, קרקע המולדת המטולטלת של יהדות ואמונה, תורת ה'.

הציונות, שהעמידה את הכל על קלף המדינה, חשפה את הנצחיות של העם היהודי לסכנת חדלון, שהיא מנת חלקם של כל עמי הארץ, הנעלמים מעל במת ההיסטוריה לעת חורבן מדינתם. בכך הפכה הציונות להיות האויב הרוחני המסוכן ביותר שקם לו לעם היהודי בתולדותיו. אל יקופח שכר שיחתו הנאה של ביאליק, אשר בהרצאתו בקבוץ עין - חרוד אמר: "כאשר יצא ישראל לגלות בכל לקח אתו את התורה - שבכתב, רוב ספרי התנ"ך, וכאשר גלה לאדום היתה המשנה הערוכה בידי רבינו הק' צידה לו לדרך, מה ניטול אנחנו, אם נגלה חלילה בשלישית - כלום את העגבניות מעין - חרוד?".

סיפר פעם כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א לכותב שורות אלו, על דברים שהשמיע באזני ראש הממשלה אשכול, באמרו לו: אלפיים שנה היתה הנהגת כנסת-ישראל מסורה בידי גדולי התורה, וכקברניטים מסורים ומאומנים, הם השיטו אותה על פני גלים סוערים ומים זדונים שאפפוח מכל עבר, כרסמו בה, שסעו אותה וטרפו ממנה, אולם הלזו נשאר תמיד שלם וממנו הגלילו פציעה מחדש. זה כמאה שנה ששרביט ההנהגה נגזל בידי החילונים ומה עלה בגורלו של העם? על יהדות מזרח-אירופה עלה הכורת, יהדות ארצות המערב, אמריקה הצפונית והדרומית צפויה להשמדה רוחנית, יהדות רוסיה נחנקת בכפות הדוב האדום, ואילו על הישוב בארץ-הקודש צרים שמונים מיליון אויבים בנפש, הזוממים חלילה להכחידו, לולא רחמי ה' שנכמרו עליו. ולמשמע המאזן ההיסטורי הזה - היה זה כנראה רגע של רצון - נוצצה דמעה חרישית בעיניו של אשכול.

בצילו של הש"צ

בעוד מאבק יהדות התורה עם החילוניות מתחולל מאז קום המדינה במישור של ביטול גזירות על הדת, הרי מלחמה לה עם האורב הדתי-לאומי בבית, המחדיר דעות כוזבות של משיחיות שקר. "יותר משאני מפחד מגזירות קשות שתגזור המדינה עלינו, הריני חרד שלא יערב טעמה לחיכנו", אמר רבינו הק' החזו"א, ובזה מיצה את טיבן של שתי המערכות שהוטלנו לתוכן.

הציפיה למשיח צדקנו, הכמיהה לגאולה, היא כאש עצורה בעצמותיו של כל יהודי ויוקדת על מזבח לבו תמיד. כל אימת שסאת היסורים בתולדות ימינו מתגדשת, בוקעת ופורצת משאת-נפש חבויה זו החוצה, והיא עלולה להתגבש לסחף רוחני הרסני, שגם גדולים וטובים נופלים במכמרתו. גזירת ת"ח שמשה קרקע פוריה לתעתועי הש"צ שר"י, כשם שסילוף מושג אחתלאת - דגאולה בימינו בא סמוך במישורין לשואה. כל המעיין בספרו של רבי יעקב ששפורטש "ציצת נובל צבי" נבהל ומשתומם למראה השגעון הכללי שאחז בתפוצות ישראל על רבניהם ופרנסיהם, כל הגולה הפכה למדורת אש זרה, אנשי סגולה בודדים ששמרו על פכחונם ושפיות דעתם רק במסתרים בכתה נפשם ואילו רבני ירושלים ורבי יעקב ששפורטש נצבו יחידים מול ההמון היהודי המתפרע. ר"י ששפורטש שכילה את כוחו בהרצת אגרות אזהרה, קיבל מרבנים תשובות תוכחה על שהוא מסכן את אורת התשובה שהשתלטה על כל הצבור היהודי, ואפילו אם אכן כדבריו ענין לנו עם משיח שקר, אין זה מן הראוי להשבית את העם ממלאכת התשובה ומוטב להשאירו בטעותו.

כעבור מאות שנים טענו רבני המזרחי כי הציונות גם אם היא מטמאה טהורים, הרי היא מטהרת טמאים - המתבוללים למיניהם, לפיכך יצא הפסדה בשכרה. לא רק לרוחב, אלא גם לעומק גברו ממדי החורבן שהמיט הש"צ על האומה. בעוד שמיחי השקר שקדמו לו, היו הרפתקנים בעלי הזיות, פיתחה השבתאות שיטה משלה. סיסמתם "בטולה של תורה היא קיומה" הניפה גרון על מבצרי ההלכה, היא דגלה בהתפרקות מעול מצוות כתנאי מוקדם להשגת הגאולה השלמה, באשר "עולם התיקון" אינו זקוק לסייגים.

וזרע הפורענות השבתאית פרה ראש ולענה בדורות הבאים. פרופ' שלום מהאוניברסיטה בירושלים, גדול חוקרי השבתאות וממערציה, מעיד עליה בצדק (באמרו "מצוה הבאה

בעבירה"), כי היא שסללה את הדרך לפני ההשכלה והציונות, שאף הן חיפשו גאולה לעם, בהפקעתו מכפיית הר סיני. כל הטיעונים על התאמת ההלכה, על מצוות שנדחות מפני צרכי המדינה ארס עכנאי של נתן העזתי, נביא השקר של ש"צ, מחלחל בהם.

בד בבד עם המרד בהלכה, או יותר נכון כתוצאה ממנו, היתה השבתאות ראשונה לקביעת חגים ותפילות גאולה ראשונים. העשירי בטבת הפך ליו"ט בו נאמר הלל בברכה. נתן העזתי חיבר "ספר תקוני תפילה", מעין "תקון לחג העצמאות", ו"מי שברך" מיוחד למלך המשיח נאמר בכל קריאות התורה, בבתי כנסת פרצו מריבות בין מאמיני ש"צ ובין המיעוט שכפר בו. מפתיע הדמיון בין הנוסחאות "ראשית צמיחת מלכותו" של השבתאי ו"ראשית צמיחת גאולתנו" דהאידינא. אף פרופ' אורבך, שלמה גורן, והקיבוץ הדתי, המקצצים בנוסח הסליחות והקינות, אינם מקוריים. גם בפרט זה הקדימם נתן העזתי. אופייני, כי מתפילת "נחם" הם משמיטים את "העיר החרבה והבוזיה" כתיאור מנוגד למציאותנו, ואילו החתם סופר מסביר; נאמר "מזמור לאסף אלקים באו גויים בנחלתך טמאו את היכל קדשך", מזמור לאסף? קינה מיבעי! אלא המזמור הוא שגויים טימאו את המקדש, חמור היה לאין - ערוך אלמלי עשו זאת ישראל. ירושלים שמחללים בה שבת, לרבות בסמוך לכותל המערבי, ומתהלכים ברחובותיה מעורטלים כבהמות, היא חרבה ובזויה יותר משהיתה בידי גויים במשך אלפיים שנות שוממותה. כל הקינות והסליחות בתוקפן האקטואלי הן עומדות. ראש ישיבת "מרכז הרב" שהתבטא, כי מצויים שומרי מצוות למהדרין, ואפילו ראשי ישיבות רבנים ואדמו"רים שלמעשה הם כופרים, מפני שטחו עיניהם להבחין באתחלתא דגאולה, לא ידע ודאי כי כבר נתן העזתי, כותב באגרתו: "מי שלא יאמין בש"צ אין לו חלק ונחלה עם ישראל לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ועם שיהא חסיד ויכין לו מצוות ומע"ט לא יראה בנחמת ציון". רבי יעקב ששפורטש מספר על לבטיו אם לקום לכבוד אמירת "מי שברך" לש"צ, מחשש שאם יסרב ירצחוהו נפש בעצם יום הכפורים, (ורבה של בידן מסר להריגה יהודי סרבן כזה, כדין מורד במלכות בית דוד). אנו רשאים להתברך, על ששפר חלקנו לאין ערוך, כי חזן הנמנע מלברך על הלל בה' באייר, אינו נדון למות, אלא לפטורין ממשרתו בלבד ... תימה, תימה על "הרבנות הראשית" שנזקקה ל"בירור הלכתי" מבדר ומבדח לביסוס סדר התפילות של "יום העצמאות", הרי הרבה יותר טבעי והגיוני היה אלמלא היתה מכריזה ואומרת: שלוחי קמאי אנן דבי דינא של איזמיר שסמך את ידו על יום אתחלתא דגאולה של הש"צ שנקבע לכ"ג תמוז ול-ט' באב וקבעו אותו לפי אגרתו של שמואל פרימו: "ליום משתה ושמחה ויו"ט ושמחה גדולה במאכלים חשובים ומשקים ערבים וברבי גנות ונגונים רבים בשירים ערבים ובסדר תפילת יו"ט ותתן לנו ד' אלקינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום הנחמות הזה, ויקראו בתורה עד אשדות הפיסגה חמישה קרואים בספר תורה כשר ובברכות כיו"ט גמור והמפטיר יפטיר "כה אמר ד' מצא חן במדבר", ובחזרת ס"ת יקראו מזמור יפיית מבני אדם בקול גדול ובנעימה קדושה ובלילה תקדשו קדוש של יו"ט עם ברכת שהחיינו וכו'".

יש להתעמק בספרו של רבי יעקב ששפורטש ושל רבי יעקב עמדין כדי לעמוד על גלגל ההסטוריה החוזר והקווים המקבילים בין תקופת תעתועי הש"צ להזיות תקופתנו. כמה

מפליא הדמיון, כי שלשה רבני איזמיר רבי יוסף אישקפא, רבי אהרן לאפפה ואלגזי שסרבו לסמוך את ידיהם על המועדים והתפילות הבדויים, פוטרם מכהונתם ובמקומם מונו אחרים שנתפתו ללכת בתלם, תמורת משרת רבנות. גם במרוקו הרחוקה נמצא בי"ד שהכריז 'כל המתענה בט' באב נקרא כופר באלקי יעקב ומשיחו'. רבני קושטא ערכו אגרת לרבני איזמיר בה נאמר בין השאר: "שמענו בתוכם אנשים המחזיקים עדיין באמונת הש"צ ומברכים אותו מידי שבת בשבתו ועוד הוסיפו מזמורים ותקונים אשר לא יעשו. שובו, כי לא זו הדרך וכל התיקונים אשר נתקנו עפ"י האיש הידוע כולהון בטלין ומבוטלין ודעו שאם לא תשמעו אלינו נדע מי האנשים המורדים ונרדפה אותם כי רודפים הם את כלל ישראל". אולם בי"ד של איזמיר שהיה כאמור אב טיפוס לרבנות הראשית לא שעה לאזהרות אלו ועמד כצור לימינו של הש"צ עד שהלז המיר את דתו - לרווחתם של ישראל.

לא נשמיע חידוש בקבענו שגם אחרי מפולת המלחמה של יום הכפורים, שגרמה לבעלי מחשבה בצבור החילוני להרהר שמה שגגה יצאה מלפניהם בעצם הקמת המדינה, נשארה "הרבנות הראשית" ומפלגת הדתיים-הלאומיים והלאומיים-דתיים, האדוקים האחרונים ללא ספקות באופיה המשיחי של המדינה.

בין חוגג למקונן

רבינו הק' החזו"א הגדיר את המדינה שאינה אתחלתא דגאולה אלא סופה של גלות. יתכן והמרחק בזמן בין העקבתא - דמשיחא ואתחלתא - דגאולה, הוא קטן ביותר, זה יוצא וזה בא, אולם ההבדל האיכותי הוא קוטבי. הממיר אחד בשני מטיף למשיחיות של שקר. אין זה מן ההכרח שהטשטוש יהיה מכון בזדון. יש ומקורו במהותו האישית של נושאו ובמושגיו היהודיים. הגר"א קוטלר הסביר את הענין בצורה קולעת כדרכו: שני יהודים חיו בזמן חורבן הבית, האחד בכפר גלילי והוא איש פשוט ומגושם, בעליו של משק חקלאי פורח. באו הרומאים ועקרו את כרמו, שרפו את מעונו, החרימו את עדריו והשחיתו את יכול שדהו, אפילו את כלבו נהגו בשבי - והנה זכה לעצמאות מדינית, חזר לנחלתו, שיקם את ביתו, את רפתותיו ואורוותיו, נטע מחדש את פרדסו, אסמו מלאים בר ויקביו יין, וגם את כלבו השיבו לו. אותו יהודי השיג בחזרה את כל מה שאבד בחורבן ובשבילו זרחה שמש הגאולה. היהודי השני התגורר בירושלים, הזין את עיניו מזיו המקדש, הוא ראה כהנים בעבודתם, לוויים בשירם ובזמרים וישראל במעמדם, חזה את הכהן הגדול צועק ברשם: אנא השם! שאב מלוא חפניו רוח הקודש בשמחת בית - השואבה, התבשם מריח הקטורת והתבונן בעשנה המיתמר כמקל, הוא מבחין בנר המערבי שאינו כבה מעולם, ובלחם הפנים שהוא חם בסילוקו כסידורו, עמד צפוף והשתחוה רווחים, אכל את קרבן הפסח, קידם את פני נושאי הבכורים והתרגש מתפארת סנהדרין שישבה כחצי גורן עגולה בלשכת הגזית. באו הרומאים והחריבו את המקדש, השביתו את עבודת הקודש, בטלה הסנהדרין, גלתה השכינה - ולא נותר לו אלא הכותל המערבי בלבד. מה משמעותו של ה' אייר תש"ח בשביל אותו יהודי? מה העניק לו מכל אשר שיכל בחורבן? מה הוא המכנה המשותף לשני היהודים הנ"ל? הוא רופף ביותר והם מדברים בשתי לשונות. אין בכח שום מערך אפילו יקרא בשם "חזית תורתית ג - ד" לגשר על - פני הפער שביניהם. רבינו הק' החזו"א פסק והכריע:

"שברגש זה אין בו שום מחלוקת וכל החרדים באמת מרגישים תמיד מה לרחק ומה לקרב, כאילו רוח ממרום נשפך עליהם, ובזמננו כולם הושוו בהשקפתם על הציונות ועל המזרחי וכן בכל המתרחש על ידם, וכמעט שאיני יודע חילוקי - דעות בין היראים בעניינים אלה, עד שכל מי שדעתו לקרב במקום שאנו מרחקים נשפט ע"י הרגש החרדי למי שצריך בדיקה אחריו" (ילקוט "דעת תורה" עמ' פ"א. בקובץ אגרות ב' אגרת ע"ה הושמטה המלה "המזרחי"). קנה מדה זה לדורנו בין עובד ה' לבין אשר לא עבדו, שריר וקיים כיתד אשר לא ימוט.

לדמותה של מדינת עקבתא - דמשיחא

לא כאן המקום לתאר כיצד באמצעות המדינה מגשימה הציונות חלילה קמעה קמעה את אידיאל הנורמליזציה של העם היהודי. העברה על דת של שבטים שלמים, הרס הבית היהודי הפטריארכלי, התדרדרות מוסרית, חינוך כופרני ומתירני, הם אבני - דרך אופייניים. נסתפק בסיקור שטחי של מערכת החוקים בלבד. גם היהודי הדתי - לאומי חייב להרהר על משפט המדינה שבמשיחיותו, הוא מאמין, מה טעם רבים מחוקיה אינם דומים לאלה של המתוקנים שבין האומות, אלא למקולקלים שבהן. נציין דוגמאות מספר שהם מגדרי ע"ז, גלוי עריות ושפיכות דמים: (א) חוק "הידועה בצבור" שהוא כעדותו של משפטן מפורסם ב"דבר" בלעדי למדינת - ישראל ואין משלו בכל רחבי תבל! (ב) חוק איסורי ההפלות ומעשי סדום, אשר המדינה קבלתו בירושה מממשלת המנדט, אולם הוא אינו מבוצע בכלל וכבר מכינים את ביטולו. לפי ממצאי הסטטיסטיקה הרי מספר האמהות היהודיות, הרוצחות את עובריהן בארצנו, שוה למספר המולידות; (ג) בניגוד לשווייץ, איטליה, פינלנד ונורווגיה, נוסף על מדינות ערב והקומוניסטיות - שם קיים איסור על פעולות המיסיון - הרי במדינת ישראל המיסיון אינו נסבל בלבד, כי גם מועדף. בעוד שבתי כנסת, ישיבות ומקוואות חייבים במס על חמרי בנין ובתשלומי מכס, מוחזרים דמי המכס למוסדות המיסיון, וכן פטורים מכל האגרות בנינים ותשמישי פולחן של מוסלמים ונוצרים. מיותר לציין, שבאף מדינה תרבותית לא קיים קיפוח דומה של דת ישראל. משרד החינוך פרסם חוברת מגמה מיסיונרית "הנצרות הקדומה" בשביל בתי - הספר ומשרד המסחר והתעשייה סייע לסרט אנטישמי ומיסיונרי "ישו כוכב עליון" המעורר סערת מחאות בקרב יהודי ארה"ב מכל החוגים. כבר מצויים בתי ספר בהם מלמדים את "הברית החדשה". ואגב: כאשר התנבא הרצל לפני האפיפיור שיקים את מדינת היהודים, התנבא האפיפיור לעומתו, כי ישלח מאות מיסיונרים לאותה מדינה כדי לנצר את היהודים; (ד) לחוק כפיית ניתוח מתים, בניגוד לרצון המשפחה, יש למדינת ישראל שותף אחד בלבד והיא גרמניה המזרחית! (ה) בארצה"ב קיים חוק האוסר הונאה בכשרות, הכנסת מסרבת לחוקקו כדי לסייע למאכלי הטרפות המכשילים בעיקר תיירים תמימים; (ו) בארצה"ב ובמדינות נוספות ניתנו פסקי דין, שהפכו לחוק, המגן על שומרי שבת מפני פטורין מעבודה, וה"כנסת" דחתה הצעת חוק כזה, מתוך מגמה ברורה לכפות חילול שבת על מחוסרי עבודה ובעיקר להרגיל עולים חדשים לעשות את שבתם חול, עליה שמרו בגולה במסירות נפש; (ז) חוק גיוס חובה לבנות, אין לו אח ורע בשום מדינה נוספת. זר קוצים חקיקתי מביש זה רחוק מלהיות שלם. אטו כרוכלא ניזיל ונחשוב.

עד כאן כלפי פנים. ומעתה אלומה אחת של נוגה הקליפה ש"ראשית צמיחת גאולתנו" מקרינה כלפי חוץ, אל עבר תפוצות הגולה. יעקב אגמון הוא מנהל תיאטרון הנהנה מתקציב המדינה. הוא "כוכב" ב"גלי צה"ל", והשתתף במשלחת רשמית ששיגרה המדינה לקונגרס הקולנוע בברית המועצות. עם שובו רואיין ב"חותם", בטאון החטיבה הצעירה במפ"ם (גליון כ"ב סיון תשל"ג) ובין השאר סיפר לעורך הבטאון: "אמרתי שם לאחד הפקידים הרוסיים, שלגבי חלק מהעליה הגרוזינית יש לי טענות לבריה"מ, על כך שאחרי 50 שנות מהפכה עולות לישראל קבוצות גרוזיניות בעלות פנאטיות דתית של "נטורי קרתא". הוספתי ושאלתי: כיצד זה מסתדר עם עמדתו הידועה של לנין, כי הדת זהו אופיום להמונים? ועל כך השיבו לי: אז תחליטו סוף כל סוף אם קיים או לא קיים אצלנו חופש הדת. אותו פקיד אמר לי, כי בישוב גרוזיני אחד ישנן מאתיים משפחות ולהן 26 בתי כנסת".

משום מה שכח אגמון להגיד לאותו פקיד רוסי, כי לחמשת אלפים עולי גרוזיה אין בכל מדינת ישראל אפילו עשרה בתי כנסת, כי שר הקליטה מתייחס לאמרתו הנ"ל של לנין (אגב, זו אמרתו של מרכס, שחיק עצמות) בהרבה יותר רצינות מאשר עמיתו בברית המועצות והוא עושה את הכל כדי לגמול את העולים הגרוזינים מההכרה הדתית ואורח חיים של מצוות שהביאו אתם מרוסיה הקומוניסטית. תאמרו: אגמון זה סתם יוצא דופן, פסיכופאט שאין מביאים ממנו ראיה. אולם כלום לא קבל העורך של "חותם" בהבנה את דבריו? כלום שר החינוך והתרבות ושר החוץ, האחראים על שליחותו לברית המועצות, אמרו לו לאותו ברנש: מלשין, מוסר, בוגד, ייבסק נאלח שכמותך. בשמנו ועל חשבוננו נסעת לרוסיה כדי להסית פקידים סובייטיים נגד אחיך? התלוננת באזניהם על שרדיפת הדת שלהם לא היתה יעילה מספיק ולא הצליחה לדכא את יהודי גרוזיה! האשמת אותם כי הבולדוזר ששלחו להרוס את בית הכנסת בטיפליס נרתע מלמחוץ את גופות אלפי היהודים שהשתטחו לפניו ברחוב וצעקו: רק על גויותינו המתות תעבור! אגמון לא ספג נזיפה ולא פוטר ממשרתו - משום שביטא את הרהורי העבירה של שולחיו.

לאדוקי אתחלתא דגאולה שתי תשובות מוכנות באמתחתן לכסות על כל פשעים: שיפוט דתי לנשואין וגרושין ופריחת מוסדות התורה בארצנו. השיפוט הרבני כידוע הולך ומצטמק ורע לו בעקבות פירושו של בית - המשפט העליון. נשואי מכסיקו, קפריסין, ופרטיים, מכרסמים בו ללא הרף. שר המשפטים לשעבר יעקב - שמשון שפירא השיב כבר לתובעי נשואין אזרחיים, כי לא ניתן לשנות את החוק, בהתחשב עם המוסלמים והנוצרים. דרך - אגב ציין, כי השיפוט הרבני מוגבל ומקופח בין כה לעומת השיפוט הכנסייתי והמוסלמי. ראש הממשלה אשכול השיב בגילוי לב האופייני שלו, לנציגי מפ"ם: אין בדעתנו להנהיג נשואין אזרחיים, כדי לא לשחרר ע"י כך את הרבנים מלתקן את ההלכה ולהתאימה לעידן המדינה! עד כמה צדק בתחזיתו, וכמה יעיל הוא הלחץ המופעל על הרבנים הלאומיים, יוכיח היתר הממזרים והגיוורים בסיטונות. המומר רופאיזין הכריז, כי אלפי נוצרים, הממשיכים לדבוק באמונתם, נתגיירו בכפיה ובכית - הקברות הקתוליים בחיפה בלבד נקברו לאחרונה שמונה "מגוירים" כאלה, בהתאם למשאלתם לבוא לקבר גויים. לא מפיו של המומר אנו חיים. בשבילנו שרירה וקיימת עדותו של אחד מגדולי אב"ד בארץ, שבדרשתו

בבית - הכנסת "דברי שיר" קבע, כי תשעים אחוז של הגיורים בארץ אינם גיורי - אמת. עתה מביטיח המכונה רב - ראשי לקצר את תקופת ההתגיירות, לששה שבועות בלבד, תקופה קצרה מזו הדרושה להתקבל כחבר באגודת הציידים של חזירי - בר. מה בצע איפוא אם היו מוסיפים לחוק "מיהו יהודי" את המלה "כהלכה", והרי גם הממזרים הותרו כ"הלכה", וגם גיורי התרמית בארצנו מבוצעים כ"הלכה".

הטענה השניה, על פריחת מוסדות התורה, היא אמנם ב"ה עובדה מציאותית, אלא שהיא לא באה הודות למדינה, רק למרות לה. תמיכת המדינה בבחור ישיבה אינה מגיעה לאחוז אחד מההקצבה לכל סטודנט. פריחת הישיבות היא תופעה כללית בכל מקומות של ריכוזים יהודיים והיא נס - הצלה גלוי מחסדי ה' אחרי חורבן מרכזי התורה במזרח אירופה, לקיום ההבטחה ש"לא תשכח מפי זרעו". התפתחות הישיבות ורשת החינוך התורתי על אדמת ארצה"ב, הצחיחה והחמרנית, היא באופן יחסי הרבה יותר מפתיעה וגדולה מאשר בארץ - הקודש, פלטינה של תורה. ודאי, המדינה יכולה בכח גיוס בני ישיבות ובנות כשרות, להקמיל את הפריחה באיבה, אולם אף זה מנסי - ההצלה הוא שלב שרים ומלכים ביד ה' וכשם שמשחררים לומדי תורה בכל העולם מהגיוס לפי פטור המוענק למשתלמים בכהונה דתית, כן גם דוחים את גיוסם במדינת ישראל (אם כי הקימו סכר להתרחבות נוספת של רשת הישיבות באמצעות נומרוס - קלאוזוס שאינו קיים באף מדינה).

לרגלי חגיגות מחצית - היובל של המדינה רואיינו כמה מהראשונים להקמתה. שנים מהם פסקו ללא רתת, שהמדינה עדיין אינה ראויה לתואר מדינה יהודית. בן - גוריון שלל ממנה זכות זו, כל עוד רוב העם נשאר בגולה, ואילו יגאל ידין קבע, שאין זו מדינה יהודית, כל עוד משטרה אינו דימוקרטי. רשאים אנו איפוא להיתלות באילנות גדולים אלו, מבלי לחייב ראשנו למלכות דתית - לאומית, ולקבוע, כי מדינה שאינה מדינת ההלכה, אלא מדינת חוקי הגויים, עליהם נצטוונו לא ללכת בהם, אינה מדינה יהודית ובודאי אינה אתחלתא - דגאולה המיוחלת. היא מדינת עקבתא - דמשיחא, ואנו מתפללים שמשח צדקנו יחיש לנו מזור, וירפאנו משברה.

שמעתי מאדמו"ח שליט"א משל נאה לזה, גביר אחד גדול היה לו בן יחיד צעיר לימים בן חכם ונבון. פעם אחת חלה הבן במחלה אנושה והיה מוכרח לאסוף קנסולם מרופאים אחדים מומחים גדולים והיה ביניהם פראפעסאר גדול והמציא לו תרופה למחלת בנו יחידו, ושש האב כעל כל הון כי מצא תרופה לבנו יחידו להצילו מרדת שחת, וכאשר הוטב מעט לחולה קרא להאב והזהיר אותו בפקודה להיות זהיר במאכלו מאד שאם יאכיל לבנו מעט מה שלא ראוי באכילתו יפול עוד הפעם במחלה זו ואז יהיה קשה לרפאותו ויהיה בסכנה גדולה, וכאשר שמע האב דברי הפראפעסאר שנחוץ להשיג על בנו מאד איזה חדשים בעינים פקוחות על כל צעד, עזב עסקיו ומסרם למשרתו והאב נשאר יושב בביתו לפקח על בנו, כשעברו שבועות אחדות וראה כי הוטב בריאותו ועסקיו מתדלדלים מיום ליום, קרא לרעייתו והזהיר אותה על שמירת בריאות בנו, כי לא תסיר עיניה מעליו לשמרן כאשר ציוה הפראפעסאר.

ויהי היום והאב לא היה בביתו בעת סעודת הצהרים, נכנס הבן באמצע הסעודה, ובראותו שאימו אוכלת בשר שמן וצלוי נכנס הריח לתוך אפו והפציר בחזקה

באמו לתת לו חתיכת בשר כזו, ובתחילה לא רצתה כי יראה פן יוזק לבריאותו, אולם כאשר הפציר בה מאד שואל מאמו לתת לו מעט מזה, נעתרה להפצרתו ונתנה לו לטעום מזה המאכל. וכאשר כילה לאכול את מעט הבשר נפל עוד הפעם בחלי הראשונה. כאשר ראתה כי נתגדל אצלו החום שלחה לקרוא להאב, והאב ראה כי הילד הוא בחום גדול שלח תיכף לפראפעסאר, והפראפעסאר בבואו הכיר תיכף על פני החולה כי נפל במחלה הראשונה באופן נורא. צעק הפראפעסאר מה עשיתם לו כי נפל שוב למחלתו האנושה, אל תכחידו ממני, הגיד אז האב האמת כי רעייתו נתנה חתיכת בשר כאשר לא יכלה נשא צערו ובכיותו בהתחננו אליה ליתן לו חתיכת בשר, אז צעק מר הוי כי אבדת בידך בנך, מי יודע אם אוכל להצילו כעת.

כאשר שמע האב דברי הפראפעסאר הרים בקול מר ונהי והתחנן להפראפעסאר כי יעיין בטוב מחלתו ויעשה קנסולם מחדש אולי ימצא עזר והצלה למחלת בנו. תיכף עשו קנסולם עם עוד רופאים ומאד עמלו למצוא איזה תרופה ועלה בידם בקושי גדול למצוא עוד תרופה למחלת בנו. אז אמר הפראפעסאר להאב, ח"ו אם לא תשמור את בנך על כל מדרך כף רגלו באכילתו ושתייתו והנהגת כל בריאותו החלושה כאשר אצוה עלי, אז תדע כי נפש בנך אתה קובע, כי מעתה אם יפול בנך שוב ח"ו במחלה האנושה הקודמת אין בידי שום רופא להצילו בשום אופן, לכן דע לך מה עליך לעשות כשמוע האב דברי הפראפעסאר הניח כל עסקיו לגמרי והיה יושב בביתו לפקח על בנו כל היום ולא הסיח דעתו מלשמור ולמלא כל דברי הרופא אשר ציווהו באכילת ושתיית בנו, וכאשר ישב האב בסעודת הצהריים עם בני ביתו לא נתן את בנו ליכנס בחדר שאכלו, פעם אחד דחק הבן ונכנס בחדר בעת שאכלו ארוחת הצהרים במסיבת אורחים אחדים נכבדים, והבן היה עומד מרחוק. בקש הבן אבי תן לי מעט מסעודת הצהרים ולא רצה לשמוע אליו, וכאשר הפציר פעמים אחדות, ובשמעו מהאב כי לא יתן לו מאומה אז נתן קולו בבכי תן לי מעט בשר כי הציקתני ריח הבשר, אז הוציאו מן הבית החוצה, אולם הוא נדחק עוד הפעם ונכנס אל חדר האוכל והתחיל להפציר כי יתן לו מעט בשר, אז נתן האב להבן סטירה קטנה על לחיו והוציאו מן החדר והכניסו בחדר אחר וסגרו.

ולאנשים הזרים שישבו במסיבת השלחן בעת הסעודה היה תמיה גדולה על אבירות הלב של האב, מה חטא הילד שלא נהג בדרך ארץ לבקש מאביו שלא נתנו בעצמו, מדוע הכלימו, ועוד בפעם השני שהכהו על לחיו, ומה היה בזה לו נתנו לו מעט לטעום מהסעודה, אבל האב בעצמו יודע מרת נפשו, כי ח"ו אם יתן לו לטעום ממאכלו, יכניס את בנו בסכנה עצומה. לזאת נתרצה האב לסבול עלבון זרים, מה שיחשבוהו לאיש גס ואכזר המתאכזר כ"כ על בנו יחידו בשביל דבר של מה בכך כבקשת חתיכת בשר לטעום. ומעליבו וסוטריו על לחיו ומגרשו מן הבית בבוז, כל זה מתרצה האב הנאמן במסירותו לבנו על כל הלעג והבוז הזה שיחשדוהו אחרים, אך למען הציל את בנו מרדת שחת למלא אחרי דברי הרופא שהזהירהו על זה בכל תוקף, למנוע מבנו בעד כל מחיר והתאמצות את כל המאכלים אשר המה עלולים להביא שוב למחלתו האנושה הקודמת.

וזה שאמר הכתוב (תהלים קמה, ז) צדיק ה' בכל דרכיו. וגם זאת אשר כביכול סובל הקב"ה עלבון מה שיחזיקוהו ח"ו ללא טוב, וזהו מפני שחסיד ה' בכל מעשיו. וכדאי הוא לו יתברך כל הנהגתו ובלבד להיטיב מה שבאמת הטבה היא. וכמה צריכים אנו ליזהר שלא לבא לידי טרונאי חלילה כלפי מעלה. (ממרן הח"ח זיע"א)

הודעה חשובה

ניתן להאזין לשיחות וועדים
מרבותינו שליט"א

בקול הלשון במס' הישיר: 0733-211-981

- שלוחה 1.....רבינו מרן רה"י שליט"א
- שלוחה 2.....מורינו המשגיח שליט"א
- שלוחה 3.....מורינו הגר"ד מינצער שליט"א
- שלוחה 4.....מורינו הגרי"ד אילן שליט"א
- שלוחה 5.....מורינו הגרש"פ קריגר שליט"א
- שלוחה 6.....מורינו הגר"ב נבנצאל שליט"א
- שלוחה 7.....אירועים בישיבה

בשלוחה <2 ניתן לשמוע שיחות ממורינו המשגיח שליט"א בענייני פסח
יש להקיש <3 למועדים ואח"כ <1 לשיחות וועדים בענייני פסח ויציא"מ

באם יתקיים שידור חי מוועדים במהלך ימי בין הזמנים
תבא על כך הודעה בעז"ד בקו המידע: 04-6222404
את השידור ניתן יהיה לשמוע במס' הישיר בקול הלשון.